

رہیافت های پیرامون

فرصت ها و چالش ها دیپلماسی اقتصادی

چکیده مقالات اولین کنفرانس ملی دیپلماسی اقتصادی
جمهوری اسلام ایران

گردآوری و تنظیم: اندیشکده دیپلماسی اقتصادی دانشگاه امام صادق علیه السلام

همکاران: رضا توکلی و امیرحسین عربپور
تحت نظارت علمی: اصغر افتخاری

فهرست مطالب

- ۱..... دیپلماسی گردشگری و توسعه مقاصد راه ابریشم
- ۲..... فرصت‌ها و چالش‌های منطقه همسایگی در دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم
- ۳..... الگوی دیپلماسی انرژی دولت سیزدهم (نفت، گاز و برق)
- نگاهی به فرصت‌ها و چالش‌های اقتصادی - تجاری ایران با سوریه در شرایط تحریمی و پیشنهادات اصلاحی برای آن..... ۴
- ۵..... دیپلماسی اقتصادی در پرتو اقتصاد مقاومتی در دوران پسابرجام
- تبیین جایگاه دیپلماسی اقتصادی در سیاست خاورمیانه‌ای جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی دولت سیزدهم)..... ۶
- ۷..... فرصت‌ها و چالش‌های الحاق جمهوری اسلامی ایران به سازمان تجارت جهانی WTO
- ۸..... ظرفیتها و ظرفتهای دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم: با تمرکز بر سازمان همکاری شانگهای
- ۹..... دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم و برنامه همکاری ۲۵ ساله ایران و چین؛ فرصت‌ها و چالش‌ها
- ۱۰..... فرصت‌ها و چالش‌های دولت سیزدهم در بهره‌برداری از برنامه همکاری‌های ۲۵ ساله ایران و چین
- ۱۱..... ضرورت مفهوم نوین دیپلماسی سازندگی در دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم
- ۱۲..... آسیب شناسی دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران
- ۱۳..... مؤلفه‌های پذیرش معاهدات بین‌المللی توسط نظام جمهوری اسلامی ایران
- ۱۴..... بسترها و الزامات استفاده از ابزار دیپلماسی اقتصادی در تحقق اقتصاد مقاومتی
- ۱۵..... بسترهای همکاری جمهوری اسلامی ایران و چین در مناطق آزاد
- ۱۶..... فرصت‌های عملیاتی در برنامه همکاری‌های ۲۵ ساله ایران و چین جهت رونق صنعت نفت جمهوری اسلامی ایران در شرایط تحریم
- ۱۷..... مبانی فقهی، فلسفی و قرآنی دیپلماسی اقتصادی

- ۱۸..... راهبردهای تجاری ایران با ترکیه
- ۱۹..... تبیین ضرورت تدوین سند ملی دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران
- ۲۰..... بررسی رویکردها و ارائه پیشنهادات به منظور ترسیم الگوی دیپلماسی انرژی دولت سیزدهم
- ۲۱..... مبانی فقهی دیپلماسی اقتصادی از نگاه فقهی مقام معظم رهبری
- ۲۲..... تأثیر حقوق و قوانین بین‌المللی بر روابط اقتصادی خارجی دولت سیزدهم
- یک تحلیل و پیشنهادیه‌ی سیاستی در رابطه با استراتژیهای نوین بانکداری بین‌الملل پیش روی جمهوری اسلامی ایران در شرایط تحریم بین‌الملل.....
- ۲۳.....
- ۲۴..... تحلیل راهبرد تعاملات تجاری ایران و چین بر مبنای تحلیل اهمیت-عملکرد
- ۲۵..... وام‌های خارجی چین و آموزه‌هایی برای ایران
- ۲۶..... برنامه جامع همکاری ۲۵ ساله ایران و چین؛ ضرورت‌ها، فرصت‌ها و چالش‌ها
- ۲۷..... راهبردهای دولت سیزدهم در دیپلماسی اقتصادی با ترکمنستان
- ۲۸..... دورنمای توسعه اقتصادی ترکمنستان در آسیای مرکزی و منافع جمهوری اسلامی ایران
- نقش معاهدات اقتصادی در اجرای مدل مناسب دیپلماسی اقتصادی مدرن: کارویژه وزارت امور خارجه و چالشهای پیش روی دولت سیزدهم.....
- ۲۹.....
- ۳۰..... اکوسیستم تحریم: ضرورت‌های مقابله با جنگ نامتقارن اقتصادی
- ۳۱..... بررسی چالش‌های توسعه تجارت جمهوری اسلامی ایران و فدراسیون روسیه
- ۳۲..... قرارداد هوشمند تحولی بنیادی در توسعه نظام پرداخت جایگزین بر بستر بلاکچین
- ۳۳..... ضرورت‌ها و مسیر ممکن برای پیشبرد دیپلماسی اقتصادی ایران در قبال اتحادیه اروپا
- ۳۴..... عضویت دائم ایران در سازمان همکاری شانگهای؛ جهشی در دیپلماسی اقتصادی ایران
- ۳۵..... چالش‌های دیپلماسی اقتصادی دوجانبه ایران در تعامل با چین
- ۳۶..... امنیت غذایی، تنظیم بازار و تجارت خارجی محصولات کشاورزی در ایران

- ۳۷..... بررسی مفاهیم دیپلماسی اقتصادی
- ۳۸..... ارتباطات چند سطحی و مدیریت یکپارچه سیاستگذاری در بازار تجاری کشور سوریه
- تعین استراتژی سطح کلان در صادرات فرش دستباف براساس ماتریس ارزیابی اقدام و موقعیت
- ۳۹..... استراتژیک (SPACE)
- ۴۰..... بررسی راهکارهای عملیاتی تحقق باشگاه انرژی بین کشورهای سازمان همکاری‌های شانگهای
- شناسایی فرصت‌های عضویت ایران در سازمان همکاری‌های شانگهای برای تکمیل کریدور شمال- جنوب
- ۴۱.....
- ۴۲..... شناسایی عوامل موثر فرهنگی بر کیفیت مذاکرات اقتصادی بین‌المللی در دیپلماسی اقتصادی
- ۴۳..... استفاده حداکثری از موقعیت لجستیکی، شاه کلید حل معضل اقتصاد ناکارآمد
- ۴۴..... فرصت‌ها و چالشهای دولت سیزدهم در بهره برداری از همکاری‌های ۲۵ ساله ایران و چین
- ۴۵..... بررسی و تحلیل نقش بازارهای رقابتی و دولت در اقتصاد تنظیم گری
- بررسی نقاط قوت و ضعف، تهدیدها و فرصت‌های دیپلماسی اقتصادی در حوزه جذب سرمایه‌گذاری خارجی جمهوری اسلامی ایران
- ۴۶.....
- ۴۷..... آسیب شناسی عدم تحقق کریدور شمال - جنوب با تاکید بر خط‌آهن رشت - آستارا
- ۴۸..... طراحی مدل مطلوب دیپلماسی انرژی جمهوری اسلامی ایران در چارچوب اقتصاد مقاومتی
- ۴۹..... تحلیل استراتژیک موقعیت روابط تجاری جمهوری اسلامی ایران و عمان
- ۵۰..... بررسی تاثیر گردشگری سلامت بر رشد اقتصادی دولت سیزدهم
- کشت فراسرزمینی و دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران؛ ضرورت‌ها و چالش‌ها (بررسی موردی کشت فراسرزمینی ایران در قزاقستان)
- ۵۱.....
- ۵۲..... نقش دیپلماسی فرهنگی در توسعه دیپلماسی اقتصادی
- شناسایی و اولویت بندی عوامل موثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پس از رفع تحریم‌ها با استفاده از تکنیک AHP گروهی (مطالعه موردی: منطقه آزاد ارس)
- ۵۳.....

- چالش‌ها و فرصتهای مهاجرت نیروی کار برای برنامه های توسعه فراگیر در ایران ۵۴
- تأثیر تحریم‌های آمریکا بر شرق‌گرایی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران ۵۵
- مناطق آزاد، عرصه اجرای دیپلماسی اقتصادی در توسعه روابط اقتصادی و تکمیل زنجیره لجستیک و ترانزیت کالا ۵۶
- دیپلماسی اقتصادی اوراسیایی؛ بایستگی و فرصت منطقه‌گرایی توسعه‌ای ۵۷
- تبیین نظری صورت بندی نوین دولت و دیپلماسی در اقتصاد سیاسی جهانی و کاربردهای سیاستی آن ۵۸
- نقش آلمان و منطقه آلمان در دیپلماسی خارجی ایران ۵۹
- بررسی شناختی و ساختاری دیپلماسی اقتصادی و تجاری ایران؛ راهکارهایی برای دولت سیزدهم .. ۶۰
- مدل شبکه معنایی دیپلماسی انرژی جمهوری اسلامی ایران ۶۱
- تحقق دیپلماسی اقتصادی با الگوی ایرانی اسلامی در نظریه جامعه نسل پنجم و صنعت نسل چهارم به منظور موانع زدایی از مشارکت نخبگان ۶۲
- دیپلماسی اطلاعات به عنوان پلنفرم معماری اطلاعات لایه محور در سازمان های اطلاعاتی و امنیتی (مورد سازمان اطلاعاتی حزب کمونیست چین): مدلسازی دیپلماسی اقتصادی و امنیتی کلان ۶۳
- تبیین مزایا و تهدیدات موقعیت ترانزیتی ایران ۶۵
- آسیب شناسی سیاستگذاری در حوزه «بازگشت ارز صادراتی» از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ و ارائه راهکار ۶۶
- بررسی نقش صادرات محصولات باغی و زراعی و نقش تجارت الکترونیک در بخش کشاورزی ... ۶۸
- مبانی نظری، فقهی و قرآنی دیپلماسی اقتصادی ۶۹
- آسیب شناسی روابط اقتصادی ایران و پاکستان ۷۱
- مقدمه‌ای بر بررسی ظرفیت‌های صادرات جمهوری اسلامی ایران به ترکیه ۷۲
- همگرایی مفهوم حقوق دیپلماتیک و کاربست آن در تحول ریاضت اقتصادی در سطح بین‌الملل ۷۳
- نقش دیپلماسی اقتصادی در مفهوم اقتصاد مقاومتی از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله العالی) ۷۵

- ۷۷ ضرورت ها و مسیر ممکن برای پیشبرد دیپلماسی اقتصادی ایران در قبال اتحادیه اروپا.
- ۷۸ استفاده بهینه از دیپلماسی اقتصادی برای تقویت حکمرانی اقتصادی بین‌المللی.
- ۸۰ دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم در منطقه آمریکای لاتین: چالش‌های گذشته، فرصت‌های پیش‌رو.
- تأثیر سیاست‌های علمی، فنی و دیپلماسی اقتصادی بر عملکرد صادرات ایران با نقش میانجی مهارت‌های بازاریابی بین‌المللی شرکت ۸۱
- راهکارهای خنثی‌سازی و کاهش اثر تحریم‌های اقتصادی ۸۲
- صنایع فرهنگی پیوند دیپلماسی فرهنگی و دیپلماسی اقتصادی؛ از تاثیرگذاری تا درآمدزایی مطالعه موردی: راهبردهای بهره‌مندی از صنعت پویانمایی ایران در عرصه بین‌المللی ۸۳
- بررسی و مقایسه انواع راه‌های تسویه بین‌المللی مبتنی بر ظرفیت‌های DLT و جایگاه دیپلماسی در جهت بی‌اثر شدن (خنثی‌سازی) تحریم‌های مالی ایران ۸۴
- فرصت‌ها و چالش‌های همکاری اقتصادی و تجاری ایران و روسیه مبتنی بر آراء نخبگان سیاسی و اقتصادی ۸۵
- بازاریابی ورزشی برای دیپلماسی اقتصادی؛ منابع صادراتی ورزش در جمهوری اسلامی ایران ۸۶
- تأثیر مستقیم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر ثبات اقتصاد ۸۷
- رقابت‌های ژئوپلیتیک غرب آسیا و دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم در منطقه اروپا ۸۸
- دیپلماسی اقتصادی در تعامل ایران و ترکیه با تاکید بر محور گردشگری؛ فرصت‌ها و چالش‌ها (۱۴۰۴) - ۸۹
- ارائه راهکارها و الگوی دیپلماسی انرژی در حوزه نفت و گاز (مطالعه موردی امارت متحده عربی) ۹۰
- نگاشت نهادی مورد نیاز برای تقویت نقش‌آفرینی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در کشورهای منطقه ۹۱
- دیپلماسی اقتصادی در دولت سیزدهم منطقه همسایگی ۹۳
- تحلیلی بر پتانسیل‌های گردشگری سلامت در توسعه اقتصادی دولت سیزدهم (مطالعه موردی گردشگری سلامت شهر زاهدان) ۹۵

- ارائه راهبردهای عملیاتی در راستای توسعه گردشگری روستایی متناسب با همه گیری کرونا..... ۹۶
- ارزیابی ظرفیت های بازارهای عرضه کننده و متقاضیان مناسب محصولات فناورانه برای ایران ۹۷
- بررسی جایگاه قدرت های نوظهور اقتصادی آسیایی در راهبرد دیپلماسی اقتصادی ایران ؛ مطالعه موردی چین ۹۸
- دیپلماسی مشارکتی چین؛ فرصت ها و چالش ها برای دیپلماسی اقتصادی ایران ۱۰۰
- ریشه های بنیادین محدود کننده ایران در جذب سرمایه های خارجی در آینده پیشرو دولت سیزدهم ۱۰۱
- ضرورت آگاهی از جریان شناسی دیپلماسی اقتصادی در دوره سیزدهم دولت جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر رفاه ۱۰۳
- سایه مناقشات سیاسی میان ایران و جمهوری آذربایجان بر روابط اقتصادی دولت سیزدهم ۱۰۴
- دولت سیزدهم و سرمایه گذاری خارجی در صنعت نفت و گاز ۱۰۵
- بررسی اثر نرخ ارز بر صادرات غیرنفتی ایران با استفاده از رویکرد خود رگرسیون با وقفه های توزیعی ARDL در دوره ۱۳۹۶-۱۳۶۷ ۱۰۶
- بررسی جایگاه دیپلماسی اقتصادی در سیاست های کلی برنامه چهارم، پنجم و ششم توسعه ۱۰۷
- موانع و فرصت های سیاسی گسترش روابط اقتصادی جمهوری اسلامی ایران با محور مقاومت اسلامی ۱۰۸
- بررسی جایگاه فرصت های سیاسی - امنیتی در روند روابط اقتصادی جمهوری اسلامی ایران با ارمنستان ۱۰۹
- بررسی جایگاه اتحادیه «آسه آن» در منظومه تجارت خارجی جمهوری اسلامی ایران ۱۱۰
- سوگیری های شناختی ایرانیان و برنامه ۲۵ ساله همکاری ایران و چین ۱۱۱
- اقتصاد شبکه ای عربستان سعودی و بازدارندگی علیه جمهوری اسلامی ایران ۱۱۲

دیپلماسی اقتصادی فصل مشترک اقتصاد و سیاست خارجی است که موضوعاتی از قبیل تجارت، سرمایه‌گذاری، انتقال فناوری، مهاجرت نیروی کار، کمک‌های توسعه‌ای، تحریم، گردشگری، تولید فراسرمینی، ترانزیت و لجستیک تجاری، پرداخت‌های مالی و تعامل با رژیم‌ها و سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی اقتصادی را شامل می‌شود. جمهوری اسلامی ایران با ترسیم اهداف عالی اقتصادی و بین‌المللی، برخورداری از امکانات و توانمندی‌های طبیعی و انسانی کم‌نظیر و مواجه با کارشکنی در روابط اقتصادی خارجی ملزم به طراحی و عملیاتی‌سازی گونه‌ای بومی از دیپلماسی اقتصادی خواهد بود. این مهم در سالهای اخیر مورد توجه اسناد بالادستی و بیان رهبر معظم انقلاب نیز به تکرار بوده است. روشن است که ارکان اقتصاد مقاومتی دو مؤلفه درون‌زایی و برون‌گرایی اقتصادی است که در ضمن جوشش داخلی عوامل تولید، بازارهای صادراتی و تعاملات دوسویه با منابع خارجی را هدف‌گذاری می‌کند.

تجمیع آرای نظریه‌پردازان، کارشناسان، سیاست‌گذاران و مجریان این مهم در سطوح دیپلماسی اقتصادی، تجاری و کسب و کار نشان می‌دهد که عمده فرصت‌ها و چالش‌های جمهوری اسلامی ایران در تعاملات اقتصادی خارجی معطوف به ادراک و فهم مشترک از ماهیت، کارکردها و لوازم دیپلماسی اقتصادی و تعیین اولویت‌های همکاری (به لحاظ موضوعی و مناطق هدف) و در نهایت چاره‌اندیشی برای تسهیل جریان پرداخت‌ها و جلب و جذب سرمایه‌های خارجی تصور می‌شود.

بنابراین در برآورد وضعیت موجود و ترسیم مدل مطلوب بومی از روابط اقتصادی خارجی کشور (و به تبع آن سیاست اقتصادی خارجی و دیپلماسی اقتصادی)، باید میزان تحقق اهداف متعارف در این حوزه موضوعی را دنبال نمود. به طور مشخص، هدف در یک مدل پویا و مؤثر از دیپلماسی اقتصادی، ایجاد شبکه وابستگی‌های دوسویه پیچیده میان اقتصاد ایران و اقتصاد دیگر کشورها از طریق نظام تعاملات و مناسبات متنوع و متکثر بازارها، بهبود تصویر کشور، افزایش مرز امکانات تولید و رشد اقتصادی و اخذ جایگاه تصمیم‌ساز در تنظیم مناسبات جهانی است.

شاید بتوان ادعا داشت که اگر سامان بخشی به روابط اقتصادی خارجی و بهره‌وری کنش‌گری‌های دیپلماتیک اقتصادی دستور کار عالی نظام اقتصادی کشور باشد؛ بهانه اصلاحات و تصحیح عمده بیماری‌های مزمن اقتصاد ایران را فراهم می‌آورد.

استمرا نوعی رکود تولید، نرخ تورم بالا و شاخص بیکاری نامناسب با امکانات و منابع اقتصادی کشور در کنار تلاطم های مکرر ناشی از تکانه های خارجی (به ویژه تحریم) در بازار کالا، خدمات، پول و ارز در یک رابطه واضح متأثر از فقدان نسبی نقشه راه و عملیات اثرگذار و راهبردی است که در ضمن ایجاد چالش های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی منجر به فاصله گرفتن از اهداف چشم انداز انقلاب اسلامی در سال های اخیر بوده است.

البته شکی نیست که تعریف و ایفای نقش اقتصادی در روابط دوجانبه، منطقه ای و بین المللی جمهوری اسلامی ایران می تواند علاوه بر کمک به حل معضلات مزمن اقتصاد کشور، زمینه را برای دنبال کردن اهداف عالی متصور در گفتمان انقلاب اسلامی فراهم آورد.

کنفرانس ملی دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران؛ فرصت ها و چالش های ۱۴۰۴-۱۴۰۰ معطوف به تجمیع آرای نخبگان نظری و عملیاتی در این حوزه موضوعی است تا با ساخت مدل مفهومی مورد اجماع، بهره برداری از تجربیات منتخب و موفق جهانی و تحلیل دقیق از نقاط قوت و ضعف تجربه دولت های گذشته جمهوری اسلامی ایران، توسط اندیشکده دیپلماسی اقتصادی دانشگاه امام صادق علیه السلام در اسفندماه ۱۴۰۰ و با مشارکت عموم نهادهای درگیر و متولی بخشی از دیپلماسی اقتصادی برگزار گردیده است که حاصل تقدیم مقالات اساتید، دانشجویان و پژوهشگران سراسر کشور در سه عنوان کتاب به انتشار رسیده است. جای دارد از یکایک بزرگوران مسئول در برگزاری این کنفرانس عالی رتبه ملی و عزیزان همکار در چاپ و نشر اثر حاضر مراتب تقدیر را به جای آوریم.

مهدی صادقی شاهدانی

رئیس شورای علمی اندیشکده دیپلماسی اقتصادی دانشگاه امام صادق علیه السلام و

همکاران

دیپلماسی گردشگری و توسعه مقاصد راه ابریشم

غلامحیدر ابراهیم بای سلامی^۱

دیپلماسی گردشگری بخشی از دیپلماسی عمومی است که با گسترش آن علاوه بر ارتقای روابط خارجی و تعاملات فرهنگی امکان گسترش مقاصد گردشگری و توسعه اقتصادی نیز فراهم می‌شود. با توجه به ویژگیهای جغرافیایی، فرهنگی، تاریخی، تمدنی و منابع انسانی و مادی کشور ایران استعداد و ظرفیت آن را دارد که کانون و دایر مدار توسعه صنعت گردشگری کشورهای مسیر راه ابریشم و غرب آسیا شود. این مقاله با روش تحلیل اسنادی و ارزیابی سیاستگذاری‌ها و تجربیات و مشاهدات محقق در دهه اخیر فراهم شده‌است و یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که با جوه اشتراک در فرهنگها و قومیتهای متنوع و منسجم، امکانات مادی و معنوی، ویژگیهای اقلیمی، جاذبه‌های طبیعی و تاریخی و همچنین وجود کریدور بین‌المللی ممتاز مسیر راه ابریشم از چین تا اروپا، توسعه مقاصد گردشگری در ایران و ایجاد زنجیره تامین برای این صنعت این مسیر تاریخی و فرهنگی میسر است. تسهیل سرمایه‌گذاری مشترک با دیگر کشورها بویژه در زمینه احداث اقامتگاه‌ها در ایران بازاریابی حرفه‌ای و صدور روایید گردشگری منطقه‌ای به نام "ویزای راه ابریشم" در فرایند توسعه دیپلماسی گردشگری می‌تواند موتور محرک این دگرگونی مهم باشد.

واژگان کلیدی: دیپلماسی گردشگری، توسعه مقاصد گردشگری، جاده ابریشم، روایید راه ابریشم

^۱ - gsalami@ut.ac.ir

فرصت‌ها و چالش‌های منطقه همسایگی در دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم

یاسر احمدی بنی^۱، محمد احمدی بنی^۲

دیپلماسی اقتصادی به عنوان یک رویکرد جدید در سیاست و روابط بین‌الملل، ابزار بسیار قدرتمندی برای همه کشورهای جهان است. مقاله حاضر بر آن است تا با روش تحلیلی، توصیفی و مبتنی بر اسناد و منابع کتابخانه‌ای به این پرسش پاسخ دهد که منطقه‌گرایی با تاکید بر محیط همسایگی در دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم چگونه خواهد بود و چه چالش‌ها و فرصت‌هایی در انتظار آن است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که دولت سیزدهم در منطقه همسایگی با نقاط ضعیف همچون ساختار ناکارآمد و رقابت‌ناپذیر و نبود سند جامع در حوزه دیپلماسی اقتصادی در بعد داخلی و وجود اقتصادهای مشابه در منطقه و تحریم‌های یک‌جانبه علیه ایران در بعد خارجی مواجه است که تعاملات با کشورهای همسایه را دشوار نموده‌است. بازار بزرگ همسایگان، موقعیت استراتژیک و منابع طبیعی فراوان از مهمترین فرصت‌های پیش روی دولت سیزدهم در تحقق راهبرد منطقه‌گرایی و توجه به همسایگان است. دولت سیزدهم بایستی در برنامه دیپلماسی اقتصادی خود، با بسیج تمام امکانات و نهادها و با تعامل و همکاری با همسایگان، از ظرفیت‌های اقتصادی منطقه در جهت افزایش منافع ملی و توسعه اقتصادی کشور گام بردارد.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، دولت سیزدهم، منطقه‌گرایی

¹ - Y.Ahmadibeni@isu.ac.ir

² - M.Ahmadi.beni@isu.ac.ir

الگوی دیپلماسی انرژی دولت سیزدهم (نفت، گاز و برق)

سجاد احمدی^۱

مسئله انرژی در اقتصاد سیاسی جهانی از اهمیت به سزایی برخوردار است. در واقع، با وجود گذشت زمان نقش منابع طبیعی در جایگاه اقتصادی کشورها در عرصه ی نظام بین الملل همچنان پابرجا مانده است. در ساختار بین الملل جایگاه جمهوری اسلامی ایران از موقعیت ژئوپلیتیک و ژئواکونومیک در حوزه نفت و گاز نشأت می گیرد. به همین دلیل، سیاست های انرژی دولت در عرصه ی انرژی ممکن است به بهبود یا تضعیف موقعیت سیاسی، اقتصادی و امنیتی در منطقه و نظام بین الملل منجر شود. از این رو، رویکرد دولت سیزدهم و تصمیمات و راهکارهای پیش روی دستگاه دیپلماسی در حوزه نفت، گاز و برق مورد توجه قرار می گیرد. بنابراین، مسئله اصلی پژوهش این است که، الگوی دیپلماسی انرژی دولت سیزدهم در عرصه ی دیپلماسی انرژی از جمله نفت، گاز و برق چیست؟ در پاسخ می توان گفت، دولت سیزدهم با توجه به سیاست های عمل گرایانه درصدد جذب سرمایه گذاری خارجی در صنایع زیر ساخت های انرژی، صادرات، واردات با وجود فشارهای ساختاری و تحریم های اقتصادی بوده است. در این نوشتار، با توجه به بهره گیری از منابع کتابخانه ای، از روش تحلیلی - توصیفی استفاده شده است. بنابراین، دولت سیزدهم براساس سیاست عمل گرایانه درصدد جذب سرمایه گذاری خارجی در حوزه انرژی در قالب همکاری منطقه ای و بین المللی برآمده است و مشکلات تحریمی و فشارهای ساختاری از جمله موانع دست یابی به اهداف ذیل محسوب می شود.

واژگان کلیدی: دیپلماسی، تحریم، انرژی، سرمایه گذاری

¹ - sajad.04.ahmadi@gmail.com

نگاهی به فرصت‌ها و چالش‌های اقتصادی – تجاری ایران با سوریه در شرایط تحریمی و پیشنهادات اصلاحی برای آن

رسول اسماعیلی^۱

مصون‌سازی از تحریم‌های اقتصادی خواسته‌ای است که سال‌هاست رهبر معظم انقلاب بر آن تاکید دارند در شرایطی که کشور با افزایش فشارهای خارجی، تحریم‌های نفتی و بانکی، رشد نرخ ارز و بیکاری با آن مواجه است. ضرورت گسترش روابط اقتصادی تجاری و ایجاد همبستگی اقتصادی با کشورهای همسایه و همسو و همسایه بیش از پیش نمایان می‌شود. سوریه به عنوان هم پیمان ایران و از کشورهای تأثیرگذار در محور مقاومت که در خط مقدم مبارزه با داعش و اسرائیل قرار دارد؛ در حال حاضر که از دوران جنگ با داعش عبور کرده و به ثبات نسبی رسیده است و در دوره بازسازی می‌باشد بنابراین علاوه بر وجه اشتراکاتی همچون تحریم از سوی حامیان توریست و داعش ضرورت دارد با گسترش روابط اقتصادی بیش از گذشته با یکدیگر همکاری کنند. در این نوشتار می‌خواهیم ابتدا با تبیین مفهوم تحریم اقتصادی و تشریح تحریم‌های وضع شده علیه ایران و سوریه، ظرفیت‌ها و موانع تجاری ایران و سوریه در صادرات کالا و خدمات در شرایطی تحریمی را بررسی کرده و در ادامه به ارائه پیشنهاداتی در جهت برطرف شدن موانع تجاری مابین این کشورها بپردازیم.

واژگان کلیدی: تحریم، بازسازی سوریه، صادرات کالا و خدمات، کریدورهای زمینی، کنوانسیون TIR

^۱- k.rasoul14esmaeili@gmail.com

دیپلماسی اقتصادی در پرتو اقتصاد مقاومتی در دوران پسا برجام

رضا امیدوار تجریشی^۱

در صورت به ثمر رسیدن مذاکرات احیای برجام اقتصاد ایران دستخوش تحولاتی خواهد شد که بخش عمده ای از آن ناشی از بازگشایی روابط تجاری و اقتصادی با سایر کشور هاست؛ طبیعتاً بازگشایی بازارهای بین‌المللی فرصت را برای تبادلات تجاری، بیش از پیش فراهم میکند. تجربه ی دهه های اخیر نشاندهنده ی این است که ایران بیش از آن که کشوری تولیدکننده باشد کشوری مصرف کننده است و در نتیجه تمایل به واردات کالاهای مصرفی بیش از تمایل به تولید و صادرات محصول است در صورتی که همین روند که در دوران پیش از تحریم ها مُجرا بوده دوباره تکرار شود اقتصاد کشور آسیب پذیر باقی میماند. در راستای جلوگیری از آسیب پذیری کشور در این عرصه، توجه به سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی که در بند دوازدهم آن موضوع دیپلماسی اقتصادی مطرح شده است، ضروری است که در آن بر مبنای اصل اساسی سیاست های اقتصاد مقاومتی مبنی بر تغییر وضعیت کشور از حالت مصرف کننده به تولید کننده، جایگاه دیپلماسی اقتصادی به عنوان عاملی برای تقویت تولید داخلی و قابل رقابت شدن محصولات داخل در بازار های بین‌المللی از طریق واردات تکنولوژی، جذب سرمایه ی خارجی و نیز توسعه ی صادرات محصولات داخلی تبیین شده است. در این مقاله به این امر پرداخته خواهد شد که در صورت بازگشت کشور به بازارهای بین‌المللی و بازیابی جایگاه سابق خود در عرصه ی تجارت بین‌الملل، چگونه میتوان دیپلماسی اقتصادی را در پرتو رهنمودهای اقتصاد مقاومتی محقق ساخت.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، اقتصاد مقاومتی، تولید، جذب سرمایه گذاری و انتقال تکنولوژی،

قاعده‌ی عزت

^۱ - r.omidvar.t@gmail.com

تبیین جایگاه دیپلماسی اقتصادی در سیاست خاورمیانه‌ای جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی دولت سیزدهم)

حسن بازدار^۱

یکی از ابزارهای مهم در عرصه سیاست خارجی دیپلماسی اقتصادی است که جمهوری اسلامی ایران همواره تلاش کرده است از این ابزار در سیاست خارجی خود استفاده کند در چند دهه گذشته نیز این کشور سعی کرده است با بهره‌گیری از توان اقتصادی خود و به کارگیری دیپلماسی اقتصادی در سیاست خاورمیانه‌ای خود از این ابزار بهترین بازخورد را دریافت نماید. دولت سیزدهم نیز همواره بعد از روی کارآمدن براین سیاست در سطح منطقه تاکید کرده است، با توجه به مطالب مقاله حاضر به دنبال پاسخ به این سوال است که دیپلماسی اقتصادی از چه نقش و جایگاهی در سیاست خاورمیانه‌ای جمهوری اسلامی ایران در دوران دولت سیزدهم برخوردار است؟ با توجه به شرایط تحریم‌های آمریکا علیه ایران دولت سیزدهم با شعار ترمیم اقتصاد داخلی و اولویت دادن به دیپلماسی اقتصادی در سیاست خارجی منطقه‌ای به خصوص همسایگان خود حوزه خاورمیانه به روی کار آمد، دولت سیزدهم تلاش می‌کند تا با استفاده از ارجحیت دادن به سیاست دیپلماسی اقتصادی در خاورمیانه علاوه بر بالابردن سطح همکاری‌های، میزان خصومت و تنش میان جمهوری اسلامی ایران و کشورهای این منطقه را به حداقل برساند. در این مقاله از روش توصیفی-تحلیلی و چارچوب نظری دیپلماسی اقتصادی و شیوه گردآوری داده به روش کتابخانه‌ای و اینترنتی استفاده شده است.

واژگان کلیدی: ایران، دیپلماسی اقتصادی، سیاست خارجی، خاورمیانه

^۱ - h.bazdar2014@gmail.com

فرصت‌ها و چالش‌های الحاق جمهوری اسلامی ایران به سازمان تجارت جهانی WTO

محمدرضا برجی^۱

سازمان تجارت جهانی به عنوان یکی از نمونه های موفق سازمان‌های بین‌المللی در حوزه اقتصاد بین‌الملل بعد از جنگ جهانی دوم است. تشکیل سازمان تجارت جهانی در پسا جنگ سرد و فروپاشی نظام شوروی و شروع عصر جهانی شدن یعنی سال ۱۹۹۵ نشان دهنده تغییر و تحول در در تجارت بین‌الملل می‌باشد. به اعتقاد بسیاری از کارشناسان و تحلیلگران مهمترین عامل رونق اقتصادی و ارتقای منزلت ایران در اقتصاد جهانی نگاهی برون گرایانه با هدف اتصال سنجیده و کارآمد با اقتصاد جهانی و جذب سرمایه‌گذاری های خارجی است. جمهوری اسلامی ایران نزدیک به سه دهه در حال گذراندن مراحل الحاق به سازمان تجارت جهانی است. تعداد بالای اعضای سازمان بیانگر جایگاه ویژه این سازمان می‌باشد از جمله شروط پیوستن به آن تطبیق قوانین داخلی کشورها با مقررات سازمانی است. در این نوشته سعی شده فرصت‌ها و چالش‌های موجود در الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی بررسی شود.

واژگان کلیدی: سازمان تجارت جهانی، الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی - فرصت‌ها و چالش‌های الحاق ایران

^۱ - borji@isu.ac.ir

ظرفیتها و ظرفیتهای دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم: با تمرکز بر سازمان همکاری

شانگهای

شهلا بهمن آبادی^۱

دیپلماسی اقتصادی پدیده‌ای پویاست، در این پویایی مؤلفه‌های بسیاری در سطوح داخلی، بین منطقه‌ای و بین‌المللی تاثیرگذار هستند. بنابراین ارائه راهبردی جامع و کارآمد پیرامون دیپلماسی اقتصادی یک کشور در شرایط مختلف، متفاوت خواهد بود. ایران در سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ هدف اصلی خود را دستیابی به قدرت نخست اقتصادی ترسیم کرده‌است، اما در مسیر تحقق این هدف، موانع و چالش‌های متعددی به چشم می‌خورند. با پذیرش عضویت دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان همکاری شانگهای به‌عنوان یک سازمان قدرتمند امنیتی-اقتصادی منطقه‌ای، می‌توان با اتخاذ دیپلماسی اقتصادی جامع و قدرتمند در کاهش موانع رشد اقتصادی کشور و بهره‌گیری از ظرفیت‌های این عضویت در دولت سیزدهم کوشید. بنابراین این نوشتار می‌کوشد، ضمن توصیف ظرفیت‌ها و ظرفیت‌های ناشی از عضویت دائمی ایران در شانگهای به تحلیل راهبردهای مطلوب در دولت سیزدهم پردازد تا زمینه بهره‌گیری از این فرصت‌ها برای کشور مورد سنجش قرار بگیرد. یافته‌های پژوهش که با روش توصیفی-تحلیلی و بهره‌گیری از منابع مکتوب نگاشته شده‌است حاکی از آنست که بهترین راهبرد جهت بهره‌گیری از این عضویت، الگوی ترکیبی تاب‌آوری-بازدارندگی می‌باشد.

واژگان کلیدی: دولت سیزدهم، عضویت دائم در شانگهای، دیپلماسی اقتصادی، نگاه به شرق، تاب‌آوری-بازدارندگی

¹ - shahlabahmanabadi@gmail.com

دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم و برنامه همکاری ۲۵ ساله ایران و چین؛ فرصت‌ها و

چالش‌ها

میلاذ پهلوان منگودهی^۱ و رضا سیمبر^۲

در آستانه پنجاهمین سالگرد روابط دیپلماتیک تهران و پکن و در جریان سفر وزیر امور خارجه جمهوری خلق چین در فروردین ۱۴۰۰ به تهران سند همکاری ۲۵ ساله ایران و چین امضا شد. امضای این سند مباحث فرصت‌ها و چالش‌های حاصل از توافق را مطرح کرده است. چون این سند در اواخر کار دولت دوازدهم امضا شده بود، روند اجرایی سند به دولت جدید ایران واگذار شده است. سوال پژوهش حاضر این می‌باشد، دولت سیزدهم در بهره برداری از برنامه همکاری ۲۵ ساله ایران و چین با چه فرصت‌ها و چالش‌هایی مواجه خواهد شد؟ و برای بهره‌برداری از فرصت‌ها و خنثی سازی چالش‌ها چه کارهایی باید انجام پذیرد؟ روش پژوهش، روش توصیفی و تحلیلی است. نتایج گزارش این است که دولت جدید ایران می‌تواند با شناخت و درک شرایط و آگاهی از امکانات و منابع خود و نقاط قوت و ضعف طرف مقابل چینی، برای بهره‌گیری از فرصت‌ها، سیاست منطقی و هوشمندانه را در راستای تامین منافع خویش اتخاذ کند و چالش‌های موجود را تبدیل به فرصت نمایند.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، ایران، چین، سند جامع همکاری

^۱ - miladpahlavan75@gmail.com

^۲- rezasimbar@hotmail.com

فرصت‌ها و چالش‌های دولت سیزدهم در بهره‌برداری از برنامه همکاری‌های ۲۵ ساله

ایران و چین

مظفر حسونند^۱

با اهمیت یافتن فزاینده نقش همکاری‌های اقتصادی منطقه‌ای و بین‌المللی، کشورها آن را در اشکال مختلف در اولویت خود قرار داده‌اند. در این راستا، ایران و چین تحت شرایط متفاوت و برای دستیابی به برخی فرصت‌ها و مهار برخی محذورات و تهدیدات، سند همکاری ۲۵ ساله را در دستورکار قرار دادند. بنابراین این پرسش مطرح شده‌است که مهم‌ترین فرصت‌ها و چالش‌های دولت سیزدهم در بهره‌برداری از برنامه همکاری‌های ۲۵ ساله ایران و چین کدامند؟ فرضیه ارائه شده با بهره‌گیری از تئوری دیپلماسی اقتصادی چندجانبه، عبارتست از اینکه، با توجه به اهمیت ایران در سیاست‌های اقتصاد بین‌المللی نسبتاً لیبرال چین و اهمیت مناسبات اقتصادی با چین برای ایران به واسطه تقابل و تحریم غرب، هر دو بازیگر تلاش داشته تا نهایت بهره‌برداری را از این فرصت داشته باشند، ولی برخی چالش‌ها در این زمینه وجود دارد که عبارتند از: نوع رابطه چین با دیگر بازیگران و تأثیرات آن بر مناسبات با تهران، وجود برخی ابهامات در شناخت نیت واقعی دولت چین و عدم وجود برخی شفاف‌سازی‌ها در عملیاتی کردن اهداف، نامناسب دیدن زمان توافق از سوی برخی نخبگان ایرانی و لزوم اجتناب از تبعات تقابل پکن و واشنگتن در نتیجه توافق، و نهایتاً، وجود برخی دلایل مبنی بر عدم رضایت بخشی و سودآوردن مورد انتظار در توافق و دست بالای چینی‌ها در توافق به واسطه گرایش به همکاری‌ها در زمینه‌های متعارف و عدم توافق در حوزه‌های اساسی تر. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی و شیوه گردآوری مطالب کتابخانه‌ای و اینترنتی (منابع آماری اسناد و گزارش‌های معتبر، پژوهش‌ها و دیگر داده‌های قابل اعتنا) می‌باشد.

واژگان کلیدی: سند همکاری ۲۵ ساله، دیپلماسی اقتصادی، چین، ایران، دولت سیزدهم

^۱ - mhasanvand@shirazu.ac.ir

ضرورت مفهوم نوین دیپلماسی سازندگی در دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم

هادی حق پرست^۱

دولت سیزدهم جمهوری اسلامی ایران اولویت نخست خود را در حوزه روابط خارجی جهت دهی اقتصادی به آن اعلام کرده است. بدیهی است که رویکرد اقتصادی داشتن در سیاست خارجی نیازمند شناخت دقیق از ظرفیت های داخلی، تقویت و عرضه صحیح آن به وسیله دیپلماسی در حوزه بین الملل است. یکی از زمینه های اقتصادی مستعد ایران برای ارائه به خارج از کشور، حوزه خدمات فنی و مهندسی به نظر می رسد که در سیاست خارجی ما مورد غفلت قرار گرفته است و می توان از آن به عنوان «دیپلماسی سازندگی» یاد کرد. دیپلماسی سازندگی می تواند نقشی نوین برای هویت دیپلماسی ایران ایجاد کند و مبنایی برای تحلیل سیاست خارجی و دیپلماسی عصر جدید باشد. سازندگی همان زمینه ای است که ما می توانیم با استفاده از استعدادها و نخبگان داخلی خود در عرصه بین المللی بر آن تکیه کرده و در مناسبات آن تاثیرگذار باشیم. این عرصه البته که عرصه ای ناشناخته برای تاریخ ایران نیست و ایرانیان در طول تاریخ در علوم و فنون مهندسی، احداث ساختمان، معماری و... پیشرو بوده اند. به عنوان مثال بر اساس کتاب دوم تاریخ هرودوت در بند ۱۵۸، پیداست که کانال آبراه سوئز توسط ایرانیان و در زمان داریوش ساخته شده است. دغدغه مقاله حاضر تبیین مفهوم دیپلماسی سازندگی و جایگاه آن در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر مبنای نظریه همگرایی- کارکردگرایی است.

واژگان کلیدی: همگرایی، سیاست خارجی، جمهوری اسلامی ایران، دیپلماسی سازندگی، ژئوپلیتیک

^۱ - avini25@yahoo.com

آسیب شناسی دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران

منیر خدادادی^۱

دیپلماسی اقتصادی، به مفهوم اولویت یافتن موضوعات اقتصادی در سیاست خارجی، یکی از ابزارهای مهم در پیشبرد اهداف بلندمدت رشد و توسعه اقتصادی کشورها به حساب می‌آید. به عبارت دیگر دیپلماسی اقتصادی به اقدامات رسمی دیپلماتیک اطلاق می‌شود که تأیید کننده‌ی منافع اقتصادی کشور در سطح بین‌المللی باشند؛ تأکید این اقدامات بر افزایش صادرات، جذب سرمایه خارجی و شرکت در سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی است و پیوندی میان قدرت و رفاه ایجاد می‌کنند. پرسش محوری این است که قوانین برنامه‌های دولت‌های گذشته از چه نقاط ضعفی در حوزه دیپلماسی اقتصادی رنج می‌برند و از چه جایگاه و اهمیتی برخوردار و چه دستاوردهایی را به همراه داشته است؟ در پاسخ، این فرضیه سنجش می‌شود که مهم‌ترین آسیب‌های ساختاری این برنامه‌ها در ارتباط با دیپلماسی اقتصادی، فقدان تعاریف عملیاتی و دقیق، عدم تعیین وظایفی برای نهادهای اصلی کنشگر در دیپلماسی اقتصادی مانند وزار امور خارجه، عدم تأکید روشن بر سیاست تنش‌زدایی و تعامل با اقتصاد جهانی و نهادینه سازی استلزامات این مسأله و ایجاد نکردن مجموعه‌ای از ترتیبات بهم پیوسته برای دیپلماسی اقتصادی، دیپلماسی بازرگانی و دیپلماسی شرکتی هستند. روش پژوهش تحلیلی - توصیفی است و داده‌ها با استفاده از روش اسنادی - کتابخانه‌ای، استفاده از آمارهای ملی و بین‌المللی و بررسی‌های میدانی گردآوری و تحلیل گردیده است. بررسی چرایی قرارگیری دیپلماسی اقتصادی در برنامه‌های توسعه و ارائه راهکارهایی جهت بهبود عملکردها، از دیگر اهداف این پژوهش هستند.

واژگان کلیدی:

¹ - monirkhodadadi137369@gmail.com

مؤلفه‌های پذیرش معاهدات بین‌المللی توسط نظام جمهوری اسلامی ایران

محمدحسین خدادوستی^۱

چالش و تمایز میان حقوق ایران و حقوق بین‌الملل یکی از موضوعات بحث برانگیز، چه در سطح حقوق داخلی و چه در سطح حقوق بین‌الملل، می‌باشد. این اختلاف نه تنها مربوط به مبانی نظری-فکری می‌باشد؛ بلکه گاهی الحاق و اجرای تعهدات بین‌المللی با بازدارنده‌های متعدد و متنوعی مواجه است و همین مساله رابطه اسناد بین‌المللی و حقوق داخلی جمهوری اسلامی ایران را با مشکل روبرو می‌کند. به منظور به حداقل رساندن این چالش‌ها، لازم است به آن‌ها از دیدگاه حقوق اسلامی نیز پرداخته شود و مطالعه ای تطبیقی میان دیدگاه حقوق بین‌الملل و حقوق داخلی در این خصوص صورت گیرد. این مقاله با استناد به مبانی مؤلفه‌های پذیرش معاهدات بین‌المللی توسط نظام جمهوری اسلامی ایران را طبقه بندی و تحلیل می‌کند و نتیجه می‌گیرد که تنها قراردادهایی به تایید نظام جمهوری اسلامی ایران می‌رسد که باقانون اساسی و مصلحت جمهوری اسلامی ایران مطابقت داشته باشد. فلذا نظام حقوق بین‌الملل در زمان تدوین اسناد ناگزیر است در راستای فراهم ساختن زمینه بومی سازی و امکان اجرای اسناد در حقوق داخلی کشورها گام بردارد.

واژگان کلیدی: مؤلفه‌های پذیرش معاهدات، معاهدات، معاهدات بین‌المللی، جمهوری اسلامی ایران

^۱ - isu.khodadoosti@gmail.com

بسترها و الزامات استفاده از ابزار دیپلماسی اقتصادی در تحقق اقتصاد مقاومتی

امیرحسین خورشیدی اطر^۱ و محمدامین احمدی^۲

دیپلماسی اقتصادی در یک برداشت کلی به معنی استفاده از دیپلماسی برای اهداف اقتصادی است. به عبارت دیگر به منظور پیش‌برد اهداف اقتصادی در صحنه رقابت جهانی چاره‌ای جز این نیست که از همه ابزارها، از جمله دیپلماسی استفاده کنیم. اقتصادمقاومتی به عنوان یک الگوی بومی رشد و پیشرفت (توسعه) شناخته می‌شود که در مسیر تحقق آن نیاز چشمگیری به استفاده از همه ابزارهای اقتصادی دارد و در این میان دیپلماسی اقتصادی جایگاه ویژه‌ای به خود اختصاص داده است. این مقاله ابتدا با بررسی جایگاه دیپلماسی اقتصادی در ابلاغیه اقتصادمقاومتی به بحث در خصوص اهمیت ابزاردیپلماسی اقتصادی در ابلاغیه اقتصادمقاومتی پرداخته است و سپس با بررسی الزامات و ویژگی‌های دیپلماسی اقتصادی در دو بخش الزامات نهادی دیپلماسی اقتصادی و الزامات متناسب با شخصیت دیپلماسی اقتصادی به بیان ویژگی‌ها و الزاماتی که در استفاده از دیپلماسی اقتصادی به عنوان یک ابزار تحقق اقتصادمقاومتی پرداخته است.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، اقتصادمقاومتی، بسترها، الزامات، ابلاغیه اقتصادمقاومتی

¹ - a.khorshidi.athar@gmail.com

² - amirkh.13751395@gmail.com

بسترهای همکاری جمهوری اسلامی ایران و چین در مناطق آزاد

محمدعلی رحیمی نژاد^۱

ایجاد و فعالیت مناطق آزاد تجاری بر مبنای اعتقاد به سرمایه به عنوان موتور رشد و توسعه اقتصادی کشورها بوده است. مناطق آزاد از ابتدا به عنوان راهکاری برای توسعه کشورها در قالب استراتژی‌هایی چون استراتژی توسعه صادرات به جای راهبرد جایگزینی واردات و استراتژی استفاده از اصل مزیت‌های نسبی و راهبرد به کارگیری تجارت خارجی به عنوان عامل محرکه توسعه در نظر گرفته شدند. هدف کلی این نوشتار شناسایی مهم‌ترین مناطق آزاد تجاری چین، نقش مناطق آزاد مورد بررسی در پیشرفت اقتصادی چین و راهبرد دولت مرکزی و سایر کشورها در قبال مناطق آزاد این کشور است. بر همین اساس با اتکا به گزارشات میدانی و داده‌های کتابخانه‌ای تلاش گردیده تا پاسخی در زمینه اسناد ملی دولت چین در قبال مناطق آزاد، نقش کشورهای خارجی، سیاست‌گذاری و میزان موفقیت چین در مناطق آزاد، قوانین و مقررات دولت مرکزی چین در مناطق آزاد و شناسایی ویژگی‌های مهم‌ترین مناطق آزاد تجاری چین ارائه شود. در این میان به برخی سوالات دیگر از جمله مزیت‌های اقتصادی مهم‌ترین مناطق آزاد تجاری چین برای دولت مرکزی، تسهیلات دولت مرکزی چین برای شرکتهای خارجی و تعداد مناطق آزاد تجاری در مناطق چین پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: مناطق آزاد، چین، جمهوری اسلامی ایران، دیپلماسی اقتصادی

^۱ - ali.rahimi0872@gmail.com

فرصت‌های عملیاتی در برنامه همکاری‌های ۲۵ ساله ایران و چین جهت رونق صنعت نفت جمهوری اسلامی ایران در شرایط تحریم

مسعود رسولی امیرآبادی^۱

کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد کشور از طریق استفاده از دیپلماسی و توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان در جهت حمایت از هدف‌های اقتصادی، اشاره به بند ۱۲ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و مقابله با ضربه‌پذیری درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز از طریق انتخاب مشتریان راهبردی اشاره به بند ۱۳ این سیاست‌های ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری دارد که بایستی سرلوحه فعالیت‌های متولیان امر اقتصاد مخصوصاً در حوزه بین‌الملل گردد. از طرفی چهل سال تحریم جمهوری اسلامی ایران توسط ایالات متحده آمریکا عرصه را برای فعالیت‌های بین‌المللی این کشور مخصوصاً در عرصه صادرات انرژی سخت کرده است که این تحریم‌ها با توجه به اجرای سیاست‌های فوق‌الذکر خنثی خواهند شد. با توجه به امضای تفاهم‌نامه همکاری ۲۵ ساله میان جمهوری اسلامی ایران و جمهوری خلق چین در فروردین ماه سال ۱۳۹۹، در این پژوهش در صدد آن هستیم تا با بررسی وضعیت صنعت نفت جمهوری اسلامی ایران در حوزه تولید و صادرات نفت خام، فرصت‌هایی که این سند جامع در پیشرفت و رونق صنعت نفت خواهد داشت را بررسی نموده و در جهت جامه عمل پوشاندن به بند ۱۲ و ۱۳ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی توصیه‌هایی عملیاتی به سیاستگذاران و مجریان این حوزه داشته باشیم.

واژگان کلیدی: نفت و گاز، چین، سند جامع همکاری‌های ۲۵ ساله، اقتصاد تحریم، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی.

^۱ - masoudrasouli110@gmail.com

مبانی فقهی، فلسفی و قرآنی دیپلماسی اقتصادی

مریم رشیدی طرهانی^۱

دیپلماسی اقتصادی فصل مشترک بین منافع اقتصاد ملی و سایر منافع سیاسی امنیتی و فرهنگی کشور در سطح نظام اقتصادی سیاسی جهانی است. آن چه امروز از واقعیات روابط بین‌الملل مشهود است این است که عموماً ماهیت اصول و روش‌ها با موازین اخلاقی و انسانی سازگار نیست و این در تقابل با دیپلماسی اسلامی و قرآنی است. مقاله حاضر که در گروه تحقیقات کاربردی دسته بندی می‌شود به روش تحلیلی-توصیفی به بررسی مبانی فقهی، فلسفی و قرآنی دیپلماسی اقتصادی پرداخته و سپس با نگاهی به برخی چالش‌های دیپلماسی اقتصادی ج. ا. ا. راه کارهایی را منطبق بر این مبانی در جهت رفع بعضی از موانع موجود پیشنهاد نموده است. آن چه که از بررسی این مطالعه بدست آمد این است که اجرای این مبانی در بستر دیپلماسی اقتصادی می‌تواند سبب قوام و پایداری و رشد و رفاه و قدرتمندی جامعه اسلامی با حفظ استقلال و عزت آن شود. همچنین بر طبق این تحقیق در بحث منطقه‌گرایی به مثابه دیالکتیک جهانی شدن می‌توان مزایای آن را در یک محیط کوچکتر حفظ کرد. بر اساس این تحقیق مهمترین اقدامات برای رفع چالش‌های دیپلماسی اقتصادی عبارتند از: ایجاد قرارگاه پژوهشی و فرماندهی فقهی و قرآنی در حوزه دیپلماسی اقتصادی، منطقه‌گرایی، تاسیس سازمان اقتصادی قرآنی، تدوین سند دیپلماسی اقتصادی قرآنی، حرکت به سمت ایجاد منطقه آزاد.

واژگان کلیدی: مبانی، فقه، فلسفه، قرآن، دیپلماسی اقتصادی

¹ - maryamr1420@gmail.com

راهبرهای تجاری ایران با ترکیه

مجتبی رفعت^۱

ترکیه به عنوان یک کشور استراتژیک در منطقه محسوب می‌شود. شناخت این کشور و ساختار سیاسی - اقتصادی ترکیه نقشی اساسی در بازتعریف فعالیت های تجاری ایران و ترکیه ایفا می‌کند. رویکردهای تجاری ایران و ترکیه در حقیقت معلول کنشهای سیاسی دو کشور در فضای بین‌المللی است، همچنین یکی از موانع پیشرفت همکاری های تجاری ایران و ترکیه تنش های فی مابین این دو کشور به خصوص در منطقه خاورمیانه است. در این مقاله با تاکید بر اقتصادسیاسی به تشریح چگونگی بهبود حجم تجارت خارجی دو کشور پرداخته شده است. سناریو های مختلف همکاری دو کشور از جمله دالان زنگزور و ایجاد بلوک های اقتصادی و بلوک های مقابله با تحریم و همچنین به مبحث دیپلماسی عمومی و نقش آن بر بهبود روابط تجاری دو کشور پرداخته شده است. شناخت مزیت نسبی دو کشور و تاثیر آن در بهبود کیفیت مبادلات تاثیر به سزایی دارد. به عنوان مثال، ترکیه با پیشرفت روز افزون خود در صنعت نساجی به عنوان یک قطب مهم این صنعت در جهان محسوب می‌شود و یا ایران در تولید خاویار و فرش و زعفران دستی توانا دارد. ترکیه بر مزیت نسبی می‌تواند فعالیت های اقتصادی دو کشور را هدفمندتر کند. بحث دیگر درک درست از همکاری های اقتصادی بین این دو کشور را وابسته به فهم صحیح از سیاست های خارجی طرفین نسبت به یکدیگر دانسته و بررسی مباحث سیاسی پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: همکاری تجاری ایران و ترکیه، بلوک اقتصادی، دیپلماسی عمومی، حزب عدالت و توسعه، تعرفه تجاری

^۱ - mojtabarafaat.ir@gmail.com

تبیین ضرورت تدوین سند ملی دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران

محسن رنجبر^۱

صحنه‌ی روابط بین‌المللی صحنه‌ی کسب و اعمال قدرت است. یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های قدرت در این عرصه قدرت اقتصادی است. این خود از اهمیت اتخاذ رویکردی استراتژیک و جامع و کلان‌نگر در زمینه‌ی دیپلماسی اقتصادی حکایت می‌کند. با این حال، به‌نظر می‌رسد فقدان راهبرد کلان یکپارچه و فراگیر و بلندمدت در این زمینه کلیت دستگاه دیوان‌سالاری دخیل در امر شامل وزارت امور خارجه و دیگر نهادهای مرتبط را دچار پراکنده‌کاری و روزمرگی ساخته و سبب شده‌است که بخش‌های مختلف این دستگاه ناهماهنگ عمل کنند. بر این اساس، برخورداری از دیپلماسی اقتصادی کارآمد و دستیابی به اهداف عالی نظام جمهوری اسلامی ایران در این زمینه، تدوین سند ملی جامعی را می‌طلبد که چشم‌انداز مطلوب را ترسیم کند و همچون چراغ راه، زمینه‌ی مدیریت واحد و یکپارچه‌ی تمام منابع و تلاش‌ها و اقدامات دستگاه‌ها و نهادهای مختلف درگیر در امر را فراهم آورد. نگارنده پیشنهاد می‌کند که گروهی مطالعاتی در مجموعه‌ی معاونت دیپلماسی اقتصادی وزارت امور خارجه با همکاری دیگر دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی ذی‌ربط، پیش‌نویس سند ملی دیپلماسی اقتصادی کشور را در چارچوب اسناد بالادستی تدوین کند و سپس این پیش‌نویس برای طی روند تصویب و تبدیل به سند ملی به نهادهای فرادست تقدیم گردد.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، سند ملی، اسناد بالادستی

^۱ - m.ranjbar@mfa.gov.ir

بررسی رویکردها و ارائه پیشنهادات به منظور ترسیم الگوی دیپلماسی انرژی دولت

سیزدهم

حانیه محمدی^۱، علی نعمت‌اللهی^۲، محمد اسماعیل ضیال‌الدینی^۳،

زهرا خلیل نژاد^۴، محمد رفوف^۵ و مسعود ریاضی^۶

با عنایت به وجود ذخایر عظیم منابع انرژی در کشور و با توجه به شرایط خطیری که کشورهای مختلف در زمینه انرژی با آن روبرو هستند، به روز رسانی الگوهای مدیریت انرژی ضروری به نظر می‌رسد. دولت سیزدهم می‌تواند با بهره‌مندی از الگویی مناسب در دیپلماسی انرژی منافع فراوانی را در شرایط تحریم و مشکلات اقتصادی برای کشور فراهم آورد. با توجه به اهمیت نقش انرژی‌های تجدیدپذیر در سید انرژی دنیا، دیپلماسی فعال دولت در حوزه انرژی می‌تواند علاوه بر رفع موانع فناورانه در این زمینه، شرایط را برای صادرات محصولات فناورانه مرتبط با انرژی‌های تجدیدپذیر فراهم سازد. در تدوین این مقاله، ضمن مطالعه و مرور پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه دیپلماسی انرژی و اشاره مستند به برخی از مفاد آن‌ها، راهکارهای پیشنهادی و تحلیلی برای پیشنهاد به دولت سیزدهم در راستای ترسیم الگوی دیپلماسی انرژی ارائه شده‌است. گزارش بررسی رویکردها و نتایج پژوهش‌های پیشین در این زمینه از جمله فعالیت‌هایی است که در این مطالعه انجام گرفته است.

واژگان کلیدی: دیپلماسی انرژی، دولت سیزدهم، الگو، راهکارها و پیشنهادات

¹ - Haniehmohammadi228@gmail.com

² - ali.nematollahi.234@gmail.com

³ - mohammad.ziaadini.80@gmail.com

⁴ - zahra.khalilnejad@gmail.com

⁵ - mohammadraoof.abc@gmail.com

⁶ - mriazi180@gmail.com

مبانی فقهی دیپلماسی اقتصادی از نگاه فقهی مقام معظم رهبری

سید محمد ساداتی نژاد^۱ و احسان جعفری فر^۲

اهمیت تقویت و توسعه اقتصادی کشورها منجر به پیوند زدن موضوعات اقتصادی در سیاست خارجی و شکل‌گیری دیپلماسی اقتصادی شده‌است که تلاش دارد تا در جهت ایجاد بسترهای رشد و توسعه اقتصادی و همچنین جلوگیری از آسیب‌های ناشی از ابزار اقتصادی در سیاست اقدام کند. در این راستا آنچه به‌عنوان دیپلماسی اقتصادی و خط‌مشی سیاست خارجی متناسب با جامعه دینی منجر به آن شده‌است تا نگارندگان این پژوهش به دنبال پاسخ به این پرسش برآیند که مبانی فقهی دیپلماسی اقتصادی از منظر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) چیست؟ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که خدامحوری، اسلام محوری، معنویت محوری، ولایت محوری، اخلاق محوری، عدالت محوری و ظلم‌ستیزی از جمله مبانی دیپلماسی اقتصادی و اقتصاد مقاومتی، آزادی اقتصادی، انفاق اقتصادی، نظارت و مراقبت دولت اسلامی بر فعالیت‌های اقتصادی برای جلوگیری از بغي و ستم، اقتصاد عامل اعتلای سیاسی در نظام بین‌الملل، رفاه عمومی و عدالت اقتصادی، مبارزه با فساد مالی و اقتصادی، همکاری اقتصادی در میان کشورهای اسلامی، خصوصی‌سازی اقتصاد، افزایش ثروت ملی و عدالت اجتماعی، رد استعمار ملت‌ها، خوداتکایی و نفی سلطه کفار بر مسلمین و استقلال دولت اسلامی نیز به‌عنوان اصول دیپلماسی اقتصادی از نگاه مقام معظم رهبری شناسایی شده‌اند.

واژگان کلیدی: اقتصاد، دیپلماسی اقتصادی، فقه اقتصاد بین‌الملل، سیاست خارجی

^۱- sadatinejad@yahoo.com

^۲- sadatinejad@yahoo.com

تأثیر حقوق و قوانین بین‌المللی بر روابط اقتصادی خارجی دولت سیزدهم

محمد رضا سرمدیان^۱

دولت سیزدهم باید در اوج فشارهای اقتصادی و تحریم‌ها، سیاست خود را در حوزه روابط اقتصادی با دیگر کشورها توسعه دهد. اما اقتصاد بین‌الملل از قوانین متعددی پیروی می‌کند که در بسیاری موارد متأثر از موضوعات سیاسی است. سؤال این است: حقوق و قوانین بین‌المللی بر روابط اقتصادی - خارجی دولت سیزدهم چه تأثیری دارد؟ این مقاله توصیفی - تحلیلی است و به روش کتابخانه‌ای، به این پرسش پاسخ داده‌است. از نتایج پژوهش‌ها چنین برمی‌آید که وضعیت اقتصادی ایران تحت تأثیر تحریم‌ها و شیوع کرونا کمترین رشد ممکن را داشته‌است و نیازمند سیاست‌های تأثیرگذار و تحول‌آفرین است. از این رو دیپلماسی اقتصادی، در کنار توجه به توانایی‌های داخلی و تمرکز بر آن، بسیار تأثیرگذار است. اما نهادهای مهم اقتصاد بین‌المللی، که به نظام سرمایه‌داری تعلق دارند و در تعیین قوانین بین‌المللی نقش اساسی ایفا می‌کنند، مهم‌ترین مانع دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم تلقی می‌شود. بنابراین توسعه روابط اقتصادی با همسایگان مهم‌ترین راهکار در این مسئله است. تنوع و گسترش مبادی تجارت به کشورهای منطقه، هم صادرات و ارزآوری را افزایش می‌دهد و هم زمینه ایجاد یک «اقتصاد تحریم‌ناپذیر» را فراهم می‌کند. برای نمونه، اگر کالاهای اساسی کشور از همسایگان و کشورهای همسو وارد شود، نه از کشورهای تحت سلطه غرب، دیگر تحریم آن کالاها امکان‌پذیر نخواهد بود و در مقابل، زمینه برای صادرات کالا به کشورهای همسایه و همسو نیز فراهم می‌شود و یک مسیر مطمئن تجاری برای کشور ایجاد می‌کند.

واژگان کلیدی: روابط اقتصادی خارجی، دولت سیزدهم، دیپلماسی اقتصادی، قوانین و حقوق بین‌الملل.

¹ - mohamadrezasarmadian@gmail.com

یک تحلیل و پیشنهادیهٔ سیاستی در رابطه با استراتژیهای نوین بانکداری بین‌الملل پیش روی جمهوری اسلامی ایران در شرایط تحریم بین‌الملل

احسان سلطانی^۱

هنگامی که با تجار و فعالین بازرگانی کشورمان هم صحبت می‌شویم یکی از اولین مشکلات عنوان شده از سوی ایشان مسائل مالی و پرداختهای بین‌المللی است. پیمانکاران و صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی ایرانی نیز به جهت عدم امکان صدور ضمانت نامه از سوی بانکهای ایرانی با مشکلات متعددی برای حضور در مناقصات بین‌المللی مواجه اند. عدم وجود روابط کارگزاری بانکی بین بانکهای داخلی و خارجی همچنین مشکلاتی را در زمینهٔ سرمایه‌گذاری و سرمایه‌پذیری در کشور فراهم آورده است. این مقاله به معرفی چند سیاست و راهکار قابل اجرا برای کاهش مشکلات کشور در این رابطه پرداخته و زمینه‌ها، چالشها و فرصتهای ناشی از هر راهکار را نیز به اجمال برشمرده است. این راهکارها عبارتند از انعقاد پیمانهای پولی و مالی، تأسیس بانکهای مشترک، افتتاح شعب بانکهای ایرانی، همکاری با بانکهای کوچک، ایجاد صندوقها و بانکهای چندجانبه، استفاده از ظرفیت بلاکچین، تهاتر و توسعهٔ پولهای مشترک. بدیهی است در بکارگیری و اجرائی سازی هر یک از این راهکارها اراده و حمایت مدیریتی در بالاترین سطح دولت و مجموعه ای از تعاملات بین‌المللی با کشورهای هدف لازم و ضروری است. رویدادهائی نظیر قرارداد ۲۵ سالهٔ همکاریهای مشترک ایران و چین و عضویت ایران در سازمان همکاریهای شانگهای میتوانند بستر خوبی برای تعریف تعریف و تعقیب ابتکارات فوق‌الاشاره فراهم کنند.

واژگان کلیدی: تحریم، بانکداری بین‌الملل، پیمان های پولی دوجانبه، بانک مشترک، تهاتر، پول، رمزارز، چین، سازمان همکاریهای شانگهای

¹ - soltanifar@ut.ac.ir

تحلیل راهبرد تعاملات تجاری ایران و چین بر مبنای تحلیل اهمیت-عملکرد

محمدحسین سورانی^۱

امروزه تجارت بین‌الملل به عنوان یکی از مهمترین عوامل توسعه و رشد اقتصادی کشورها از طریق افزایش فرصت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری محسوب می‌شود پیوستن به زنجیره ارزش جهانی و توسعه صادرات در کشورهای در حال توسعه زمینه بهبود رقابت پذیری را در این کشورها فراهم می‌کند و افزایش ارزش افزوده محصولات سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و ایجاد فرصت‌های شغلی را به همراه خواهد داشت در ایران نیز اهمیت توسعه صادرات غیرنفتی لزوم دسترسی به بازارهای خارجی را پیش از پیش آشکار می‌سازد، حال با توجه به اینکه بخش‌های مولد اقتصاد در جذب منابع محدود موجود برای تولید در رقابت هستند این پرسش پیش می‌آید که با توجه به محدودیت بودجه در هر برنامه توسعه کدام یک از این بخش‌ها با توجه به ویژگی‌های خاص هر بخش و قابلیت‌هایی که هر کدام دارند در تخصیص این منابع محدود سرمایه‌گذاری دارای اولویت هستند، در این مقاله با استفاده از رویکرد مطالعه و بررسی با روش ارزیابی پیوند های پیشین و پسین اقتصاد ایران از جداول داده - ستانده بخش‌های کلیدی اقتصاد ایران شناسایی شده به عنوان (اهمیت بخش مذکور) و با استفاده از روش RCA (مزیت نسبی آشکارشده) میزان عملکرد در بخش مورد نظر بررسی شده‌است و در نهایت با استفاده از تحلیل اهمیت- عملکرد نشان داده شده‌است که معاملات ایران مبتنی بر بخش‌های کلیدی که بیشترین پیوند‌ها با بخش تولید را دارند و باعث خروج از رکود خواهند شد، نبوده است و چنین کالایی مورد معامله مبتنی بر پیشرفت بخش تولیدی نبوده است .

واژگان کلیدی: بخش‌های کلیدی، مزیت نسبی، تحلیل اهمیت و عملکرد، چین، دیپلماسی اقتصادی

¹ - M.sourani@isu.ac.ir

وام‌های خارجی چین و آموزه‌هایی برای ایران

رضا سهرابی^۱

بررسی قراردادهای اعطای وام بانک‌های دولتی چین با هدف توسعه زیرساختی دیگر کشورها نشان می‌دهد طرف چینی به منظور محافظت از منابع مالی خود، قیود متعددی در متن قراردادها جای می‌دهد. با امضای سند برنامه همکاری جامع ایران و چین، موسوم به قرارداد ۲۵ ساله، این سوال مطرح می‌شود که چه زمانی دریافت وام از بانک‌های چینی در قالب سرمایه‌گذاری خارجی برای جمهوری اسلامی ضرورت دارد و در صورت چنین اقدامی، معیارهایی که باید ضمن تعریف وام و پروژه مرتبط با آن، توسط طرف ایرانی رعایت شود کدام‌اند؟ در این گزارش ضمن تبیین موارد نیازمندی ایران به ورود سرمایه‌گذار خارجی، بایدها و نبایدهایی که رعایت آن در تعامل مالی با چین ضروری می‌نماید تشریح شده‌است. اولویت‌بندی پروژه‌ها بر اساس زنجیره ارزش، اولویت دادن به پروژه‌هایی با قابلیت ایجاد درآمد ارزی، نظارت شرکت‌های ایرانی بر حسابرسی مالی پروژه‌ها و قید تامین مواد اولیه مورد نیاز پروژه‌های زیرساختی از داخل کشور از جمله راهکارهای سیاستی این گزارش به منظور استفاده حداکثری طرف ایرانی از تعامل با چین در قالب برنامه همکاری جامع دو کشور محسوب می‌شود.

واژگان کلیدی: توافق ۲۵ ساله، وام چین، تله بدهی، سرمایه‌گذاری خارجی، ایران و چین

^۱ - sohrabi.reza@chmail.ir

برنامه جامع همکاری ۲۵ ساله ایران و چین؛ ضرورت‌ها، فرصت‌ها و چالش‌ها

مهدی شافعی دلچه^۱

امروزه دیپلماسی اقتصادی به عنوان یکی از مهمترین ابزارهای سیاست خارجی دولت های محسوب می گردد. در این میان موقعیت ژئوپلیتیکی منحصر به فرد ایران راهبرد نگاه به شرق را در دیپلماسی اقتصادی ضرورت می بخشد. در سال های اخیر دولت چین روابط اقتصادی گسترده ای را با کشورهای در حال توسعه برقرار کرده و این روابط نقش مهمی را در ارتقای جایگاه جهانی پکن ایفا می کند که دولت آمریکا با هدف جلوگیری و ایجاد مانع در این فرایند، اقدام به راه اندازی جنگ تجاری و اعمال تحریم علیه شرکت های چینی نموده است. جمهوری اسلامی ایران نیز طی سال های اخیر تحت بی سابقه ترین تحریم های بین المللی قرار گرفته است. در راستای موضوع مورد بحث، سؤال پژوهش حاضر این است که ضرورت شکل گیری قرارداد همکاری ۲۵ ساله ایران و چین چه بود و این قرارداد چه فرصت‌ها و چالش‌هایی را در پیش روی جمهوری اسلامی ایران قرار داده است؟ فرضیه این متن آن است که تحریم های آمریکا علیه تهران و پکن منجر به قرابت بیشتر دو کشور به یگدیگر و در نتیجه انعقاد قرارداد همکاری ۲۵ ساله گردیده است. در تبیین بهتر این فرضیه، ضمن تمرکز بر ضرورت توافق میان ایران و چین، فرصت‌ها و چالش های این قرارداد برای ایران احصاء و در پایان راهکارهای تخصصی برای تقویت توافق ارائه می گردد. هدف مقاله حاضر آن است تا ضمن اتخاذ روش توصیفی- تحلیلی برای بررسی ضرورت‌ها، فرصت‌ها و چالش‌های این قرارداد، تفسیری منصفانه و حقیقی از آن ارائه دهد.

واژگان کلیدی: چین، ایران، همکاری ۲۵ ساله، فرصت، چالش.

^۱ - shafeimahdi@gmail.com

راهبردهای دولت سیزدهم در دیپلماسی اقتصادی با ترکمنستان

محسن شرافتی‌نیا^۱ و عباس ملکی^۲

یکی از عوامل موثر در تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست ساله ۱۴۰۴، دیپلماسی اقتصادی در عرصه سیاست خارجی است که دیپلماسی اقتصادی با همسایگان به جهت سهولت دسترسی، موقعیت ممتاز ژئوپلیتیکی، وجود اشتراکات فرهنگی، مذهبی، محوریت ترانزیتی ایران و فشار تحریمی غرب اهمیت مضاعفی پیدا کرده است. ترکمنستان به عنوان همسایه شمال شرقی ایران، یکی از کشورهای محسوب می‌شود که از ظرفیت‌های ممتازی در حوزه‌های سرمایه‌گذاری خارجی، تجارت خارجی، انرژی، زیرساخت‌ها و لجستیک، سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی و گردشگری برای جمهوری اسلامی ایران برخوردار است. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف بررسی روابط اقتصادی ایران و ترکمنستان به دنبال آن است که پس از بیان این ظرفیت‌ها، راهبردهایی را به منظور ارتقای سطح روابط اقتصادی و تجاری دولت سیزدهم با این کشور ارائه دهد. روش پژوهش حاضر به شکل تبیینی-توصیفی بوده و مبتنی بر منابع اسنادی و کتابخانه‌ای اطلاعات گردآوری و تحلیل شده‌است.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، همسایگان، دولت سیزدهم، ترکمنستان، راهبرد

¹ - m.shrafatinia1999@gmail.com

² - maleki@sharif.edu

دورنمای توسعه اقتصادی ترکمنستان در آسیای مرکزی و منافع جمهوری اسلامی ایران

وحید شربتی^۱

در میان کشورهای آسیای مرکزی، ترکمنستان بدلیل دارا بودن پیوندهای عمیق تاریخی و فرهنگی، همسایگی و موقعیت جغرافیایی و ترانزیتی مناسب و همچنین داشتن ذخائر انرژی برای ایران اهمیت پیدا کرده است. در طرف مقابل، عدم دسترسی به آبهای آزاد، بسته بودن و دوری از بازارهای بزرگ مصرف انرژی مانند اتحادیه اروپا و شرق، محدودیت‌هایی را برای عشق آباد فراهم کرده است. وجود مرزهای فراوان با ایران و بهره‌مندی کشورمان از کیلومترها ساحل در خلیج فارس و دریای عمان باعث شده تا همکاری با ایران برای عشق آباد نیز دارای ارزش مهمی باشد. به همین دلیل پس از فروپاشی شوروی و استقلال کشور ترکمنستان مناسبات میان تهران و عشق آباد وارد فاز جدیدی می‌شود و رفته رفته بر کمیت و کیفیت آن نیز افزوده شده است. هرچند عوامل و بازیگران فرامنطقه‌ای در طی این سال‌ها دست از تلاش برای کاهش مناسبات این دو کشور برنداشته‌اند و در برهه‌هایی نیز می‌توان گفت تا حدی موفق عمل کرده‌اند؛ اما به طور کلی آنچه که دو کشور را به ارتباط بیشتر با یکدیگر سوق می‌دهد علاوه بر علقه‌های تاریخی و فرهنگی، نیازمندی‌ها ترانزیتی متقابل و مکمل می‌باشد که تابع شرایط ژئوپلیتیکی منطقه‌ای و بین‌المللی است. نوشته حاضر با روش کمی و کیفی، در صدد بررسی روابط اقتصادی ایران و ترکمنستان با تاکید بر روابط ترانزیتی و ارائه راهکارهایی برای توسعه همکاری های دو جانبه می‌باشد.

واژگان کلیدی: ترکمنستان، ایران، برنامه ۷ ساله، ترانزیت، ژئوپلیتیک

¹ - vahidsharbaty@gmail.com

نقش معاهدات اقتصادی در اجرای مدل مناسب دیپلماسی اقتصادی مدرن: کارویژه وزارت امور خارجه و چالشهای پیش روی دولت سیزدهم

کاظم شریف کاظمی^۱

اجرای دیپلماسی اقتصادی موفق نیازمند راهبرد جدی و روشن با بکارگیری راه کارهای اجرایی دقیق و سازگار با محیط داخلی و خارجی است. به همین علت درون زایی و برون نگری از جمله کلید واژه های مهم اصول اقتصاد مقاومتی است. برای دست یابی به این مهم و اجرای موفق دیپلماسی اقتصادی امضای توافق نامه ی تجاری با سایر کشورها به منظور نقش آفرینی بخش خصوصی و دولتی از اهمیت ویژه برخوردار بوده و نقش دستگاه دیپلماسی در این زمینه بی بدیل و موثر است. اجرای موافقت نامه ها می تواند ضریب نفوذ و همکاری اقتصادی کشور را به نحو چشم گیری افزایش دهد. بر این اساس سوال اصلی مقاله چنین طرح گردید تاثیر امضا و نحوه اجرای موافقت نامه های اقتصادی ایران با سایر کشورها بر دیپلماسی اقتصادی چیست؟ در پاسخ به سوال این فرضیه مطرح شد که امضای موافقت نامه های اقتصادی شرط مهم و لازم برای گسترش همکاری اقتصادی و تجاری است اما بهره مندی کشور از نتایج آن مشروط به اجرایی و عملیاتی شدن آن است. این پژوهش با پاسخ به این سوال در صدد است چالش های پیشین را بررسی و راه کارهایی را به بخش های اقتصادی کشور در ابتدای شروع به کار دولت سیزدهم پیشنهاد دهد.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، معاهدات اقتصادی، وزار امور خارجه، جهانی شدن

^۱ - mnkazemi2000@yahoo.com

اکوسیستم تحریم: ضرورت‌های مقابله با جنگ نامتقارن اقتصادی

خلیل شیرغلامی^۱

اکوسیستم تحریم به یک اکوسیستم ثابت و پایدار در اقتصاد کشور تبدیل شده‌است و باید با پذیرش این واقعیت، برای کاهش تکانه‌های آن بر اقتصاد و حیات اقتصادی مردم و کشور طراحی‌های ثابت و نهادینه داشت و کشور را در مقابل آن مقاوم کرد. تحریم یک جنگ تمام عیار با هدف براندازی است و در شرایط جنگ نمی‌توان با ابزارها و شیوه‌های معمول و مقطعی عمل کرد. جنگ نامتقارن، دفاع نامتقارن را طلب می‌کند. متناسب با این جنگ نامتقارن اقتصادی، راهبردها و تاکتیک‌های نامتقارن منعطف، چابک و کارآمد باید در دستور کار باشد و نهادینه گردد. این مهم نیاز به راهبرد ملی ضدتحریم دارد.

واژگان کلیدی: اکوسیستم تحریم، جنگ نامتقارن اقتصادی، دفاع نامتقارن اقتصادی، سند ملی دفاع نامتقارن اقتصادی

^۱kshirgholami@hotmail.com

بررسی چالش‌های توسعه تجارت جمهوری اسلامی ایران و فدراسیون روسیه

علی صالح نیا^۱

با توجه به اهمیت توسعه روابط تجاری در رشد اقتصادی و ویژگی‌های کشور ایران و روسیه اعم از دارا بودن مزیت رقابتی در تامین انرژی جهان، توانایی‌های نظامی و عوامل بین‌المللی، افزایش روابط بین ایران و روسیه بیش از گذشته حائز اهمیت است. در این پژوهش، جمعیت و موقعیت جغرافیایی، اقتصاد و صنایع روسیه مورد بررسی قرار گرفته‌اند که این اطلاعات نشان‌دهنده پتانسیل بالای این کشور جهت همکاری‌های بین‌المللی با ایران می‌باشد. در ادامه فرصت‌ها و ظرفیت بازار روسیه در حوزه‌های پوشاک، محصولات صنعتی، کشاورزی و سایر حوزه‌ها ذکر گردیده‌اند که متأسفانه با بررسی حجم تجارت بین ایران و روسیه و مقایسه آن با دیگر رقبای تجاری مشخص گردید که ایران نتوانسته است پاسخ مناسب به این نیازها بدهد و به همین دلیل کشور نتوانسته است سطح روابط خود را با روسیه توسعه دهد. سؤال اصلی این پژوهش عبارت است از اینکه چالش‌ها و موانع گسترش روابط تجاری ایران و روسیه چیست؟ که در پاسخ به این سوال با بررسی‌های صورت پذیرفته در دو بخش موانع مشترک و موانع صادراتی، این چالش‌ها مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

واژگان کلیدی: تجارت، جمهوری اسلامی ایران، روسیه، توسعه تجارت

قرارداد هوشمند تحولی بنیادی در توسعه نظام پرداخت جایگزین بر بستر بلاکچین

احمد صالحی^۱ و مسعود ثقفی^۲

عدم گشایش ال سی به عنوان مهمترین خدمت شبکه بانکی بین‌الملل برای اشخاص حقیقی و حقوقی ایرانی یک از اصلی ترین حلقه های تحریم اقتصادی اعمال شده بر تجارت خارجی ایران میباشد. طبیعتاً نقل و انتقال پول و اعتبار بین کشورها یکی از خدمات شبکه بانکی بین‌الملل میباشد که در حال حاضر برای ایران از طریق شبکه غیر رسمی صرافی با هزینه و ریسک بالاتری نسبت به حواله مستقیم بانکی در حال انجام است. اما قطعاً مهمترین خدمتی که شبکه بانکی با هدف توسعه تجارت به شرکتها ارائه مینماید، گشایش اعتبار اسنادی یا همان ال سی میباشد که در واقع مهمترین نقش آن این است که بین خریدار و فروشنده ایجاد اعتماد نماید تا بتوانند علی رغم عدم آشنایی با یکدیگر نسبت به پرداخت پول و دریافت کالا اقدام نمایند. قرارداد هوشمند که ابزار نوین بر مبنای فناوری بلاکچین است که به صورت یک بلوک داده بر اساس منطق if-then یک توافق کد نویسی شده را روی شبکه بلاکچین بین خریدار و فروشنده ایجاد مینماید که خدمتی شبیه گشایش اعتبار اسنادی یا ال سی را برای تاجر شبیه سازی میکند. بدین ترتیب علی رغم تحریم تجارت ایران توسط نظام بانکی بین‌الملل تاجر میتواند با استفاده از این ابزار و در بستری امن خدمتی شبیه ال سی را به مشتری خود ارائه نماید.

واژگان کلیدی: قرارداد هوشمند، بلاکچین، ال سی، صادرات، تحریم

¹ - mayamin1@yahoo.com

² - mayamin1@yahoo.com

ضرورت‌ها و مسیر ممکن برای پیشبرد دیپلماسی اقتصادی ایران در قبال اتحادیه اروپا

علی صباغیان^۱ و ابراهیم باقری^۲

اتحادیه اروپا در حال حاضر با عضویت ۲۷ کشور مهم اروپایی جایگاه بزرگی در اقتصاد، تجارت و سرمایه‌گذاری جهان دارد. بر اساس آمارهای منتشره، اتحادیه اروپا بزرگترین بلوک تجاری جهان است. این اتحادیه بزرگترین صادرکننده کالاهای صنعتی و خدمات است و بزرگترین بازار واردات برای بیش از ۱۰۰ کشور جهان تلقی می‌شود. در عرصه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نیز اتحادیه اروپا جایگاه اول جهان را دارد. تجارت آزاد بین اعضای این اتحادیه یکی از اصول بنیادی اتحادیه اروپاست که تحقق این امر هم از طریق شکل‌گیری بازار واحد بین کشورهای عضو این اتحادیه امکان‌پذیر شده است. روابط اقتصادی و تجاری خارجی کشورهای عضو اتحادیه اروپا در چارچوب سیاست مشترک تجاری و سرمایه‌گذاری که در سطح فراملی تدوین شده پیگیری می‌شود. از سوی دیگر کشور ایران از گذشته یکی از شرکای مهم اقتصادی و تجاری اتحادیه اروپا بوده است. در سال‌های اخیر نیز برغم موضوع تحریم‌ها، روابط تجاری ایران و اتحادیه اروپا با فراز و نشیب‌های ادامه‌دار داشته است. این امر نشان‌دهنده آن است که روابط اقتصادی و تجاری اتحادیه اروپا و ایران برغم اختلافات سیاسی از جایگاه خاصی برخوردار است. این مقاله درصدد بررسی این موضوع است که ضرورت تدوین یک دیپلماسی اقتصادی برای نهادینه کردن روابط تجاری و اقتصادی ایران با اتحادیه اروپا چیست و سمت و سوی چنین دیپلماسی‌ای چگونه باید باشد؟

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، اتحادیه اروپا، سیاست مشترک تجاری، ارزش‌های اروپایی

^۱ - sabbaghian@ut.ac.ir

^۲ - Bagheri68@ut.ac.ir

عضویت دائم ایران در سازمان همکاری شانگهای؛ جهشی در دیپلماسی اقتصادی ایران

پریسا صبری^۱، نیلوفر جعفری^۲ و فاطمه صادقی شیخ طبقی^۳

اهمیت چندجانبه‌گرایی و منطقه‌گرایی به ویژه برای کشورهای در حال توسعه ای مانند ایران جهت دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی غیر قابل چشم پوشی است؛ چرا که از دو مفهوم یاد شده همواره به عنوان کلید نبل به دستاوردهای بزرگ اقتصادی در نیم قرن اخیر یاد شده‌است. در همین راستا می توان گفت عضویت دائم ایران در سازمان همکاری شانگهای همزمان با روی کار آمدن دولت سیزدهم دریچه جدیدی را به سوی دیپلماسی اقتصادی ایران گشوده است. در این پژوهش سعی بر آن است تا با بررسی فرصت‌ها و ظرفیت های ایجاد شده در پی عضویت ایران در سازمان همکاری شانگهای به این سوال پاسخ داده شود که آیا عضویت دائم ایران در این سازمان را می توان جهش و سکوی پرشی در مهم ترین بعد اقتصاد ایران یعنی همگرایی منطقه‌ای در نظر گرفت؟ بر اساس فرضیه این پژوهش عضویت ایران در این سازمان مزایای اقتصادی و سیاسی زیادی به همراه دارد و عضویت ایران در این سازمان را می توان جهشی در روابط اقتصادی ایران محسوب کرد. زیرا پیوستن ایران به سازمان همکاری شانگهای با وجود دو ابرقدرت چین و روسیه نه تنها بر وزن قدرت سیاسی ایران در منطقه افزوده است، بلکه از طرفی وجود سه اقتصاد نوظهور مانند چین، روسیه و هند موجب ایجاد فرصت‌های طلایی در بخش گسترش روابط تجاری ایران در قالب این همگرایی خواهد شد. در انتها نیز پیشنهادهای در جهت افزایش و تقویت روابط تجاری ایران با اعضای این سازمان ارائه خواهد شد.

واژگان کلیدی: همگرایی منطقه‌ای، سازمان همکاری شانگهای، روسیه، چین، ایران

¹ - parisa.sabri@ut.ac.ir

² - niloofarjafarii1994@gmail.com

³ - sheikhsadeghifateme@gmail.com

چالش‌های دیپلماسی اقتصادی دوجانبه ایران در تعامل با چین

محسن صفری^۱

در عصر جهانی شدن و تبدیل شدن اقتصاد به عنوان مهم‌ترین مؤلفه نوین قدرت و به تبع آن دیپلماسی اقتصادی از اهمیت بالایی برای دولت‌ها در نظام بین‌الملل برخوردار است. جمهوری اسلامی ایران که تلاش داشته از دیپلماسی اقتصادی جهت تعمیق روابط با چین به عنوان شریک نخست تجاری ایران استفاده کند با چالش‌های مهمی در زمینه دیپلماسی اقتصادی دوجانبه با این کشور مواجه است. از همین رو سوال اصلی این پژوهش عبارت است از اینکه، مهم‌ترین چالش‌های دیپلماسی اقتصادی دوجانبه جمهوری اسلامی ایران در تعامل با چین کدام‌اند و حامل چه پیامدهایی است؟ با استفاده از الگوی نظری دیپلماسی اقتصادی دوجانبه نیکلاس باین فرضیه این پژوهش بر این مبنا است که دیپلماسی اقتصادی دوجانبه ایران در تعامل با چین با هشت چالش عمده مواجه است که بازتابی از منافع و به سود طرف قوی‌تر است.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی دوجانبه، ج.ا.ایران، چین، منافع ملی، روابط اقتصادی.

^۱ - m.s224874@gmail.com

امنیت غذایی، تنظیم بازار و تجارت خارجی محصولات کشاورزی در ایران

عبدالله صوفی شیائوش^۱

این مقاله در باره سیاست تامین امنیت غذایی، نقش دولت در تنظیم بازار، در تجارت بین‌المللی محصولات کشاورزی و در حمایت از کشاورزان و مصرف‌گلات در ایران است. قیمت‌گلات رابطه مستقیم بین مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان در تمامی بخش‌های اقتصادی ایجاد می‌کند. افزایش قیمت‌گلات درآمد کشاورزان را افزایش می‌دهد اما با ایجاد تورم باعث کاهش قدرت خرید مصرف‌کنندگان و افزایش هزینه تولیدی در بخش‌های دیگر اقتصادی می‌گردد. علاوه بر آن قیمت‌گلات باعث دگرگونی جریان منابع بین بخش کشاورزی و صنعتی گشته و ممکن است اثرات منفی در نرخ رشد اقتصادی بگذارد، توزیع درآمدها را تغییر داده و باعث بی‌ثباتی سیاسی و امنیتی گردد. بنا بر این تعیین قیمت مطلوب‌گلات پیامدهای رشد، عدالت اقتصادی، ثبات سیاسی و امنیت ملی دارا می‌باشد. این مقاله بر اساس آمار، زنجیره تولید، توزیع، مصرف و تجارت خارجی‌گلات (بخصوص گندم) را برای تامین امنیت غذایی در ایران ترسیم نموده و راهکارهایی برای کنترل قیمت‌های محصولات کشاورزی و مواد غذایی و افزایش میزان خرید تضمینی محصولات اساسی کشاورزی توسط دولت را ارائه می‌نماید.

واژگان کلیدی: امنیت غذایی، قیمت و خرید تضمینی، واردات و تولید‌گلات، ارز ترجیحی، رانت

^۱- soofi@uwplatt.edu

بررسی مفاهیم دیپلماسی اقتصادی

مریم صیادی^۱

گسترش بازارهای جهانی و ارتباط روزافزون بین کشورهای مختلف باعث شده است که محیط تجاری بسیاری از فعالیتهای اقتصادی با تغییر و تحولات زیادی روبه رو شود. در این شرایط، مفاهیم دیپلماسی اقتصادی از اهمیت بسزایی برخوردار است، به گونه ای که در دوران حاضر ایجاد فضای لازم در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از جمله شرایط الزامی بستر تعامل با اقتصاد جهانی را تشکیل داده است. اصطلاح دیپلماسی اقتصادی اصطلاح جدیدی است که سابقه استفاده از آن به دهه ۱۹۵۰ بازمی گردد با این حال تنها در یک دهه اخیر است که بسیار مورد توجه قرار گرفته است. در واقع پژوهش های عملی در این خصوص از مواردی نادر در دهه ۱۹۵۰ به ده ها مورد در هر سال در یک دهه اخیر رسیده است. از دلایل این امر می توان به توسعه جهانی شدن، روند رو به رشد حمایت گرایی و افزایش نقش مباحث اقتصادی در ملاحظات امنیتی اشاره کرد. در یک تعریف مختصر دیپلماسی اقتصادی استفاده از ابزار سیاسی بین المللی (دیپلماسی) برای بهدست آوردن اهداف اقتصادی است. براساس این تعریف، دیپلماسی اقتصادی طیف وسیعی از مسائل و اقدامات از دیپلماسی تجاری تا روابط داوطلبانه و اجباری میان دولت ها را در بر می گیرد. در این مقاله به این سؤال پرداخته می شود که زمینه ها، موانع و چالشهای جایگاه دیپلماسی اقتصادی در سیاست خارجی ایران کدامند؟ روش پژوهش مطالعه مروری است و پژوهشگر با استفاده از مرور مقالات و پیشینه پژوهش به بررسی مفاهیم پژوهش می پردازد.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، ابزارهای سیاستی، راهبردها

^۱ - sayadi_m48@yahoo.com

ارتباطات چند سطحی و مدیریت یکپارچه سیاستگذاری در بازار تجاری کشور سوریه

سید محمدرضا طباطبایی حکیم^۱

این نوشتار به دنبال ارائه مجموعه از پیشنهاداتی است که میتواند در امر گسترش روابط اقتصادی دو کشور ایران و سوریه موثر باشد. عمده این پیشنهادات نیز کاملا تجربی و مبتنی بر ارتباطات چندین ساله نگارنده به طور مستقیم با بازار کشور سوریه و جلسات متعدد با مدیران و تجار آن کشور است. این قطعا پذیرفته شده نیست که سهم تجارت ایران در بازار این کشور کمتر از ۵ درصد حجم تجارت خارجی آن باشد. با توجه به اقتضا و مختصات بازار کشور سوریه در شرایط کنون باید با نگاه متفاوتی نسبت به سایر بازارهای در دسترس تجاری به آن نگریست. باید ارتباطات مناسبی از طرف صاحبان تصمیم دو کشور با توجه به نزدیکهای سیاسی و استراتژیکی شکل بگیرد و این ارتباطات بستر ساز افزایش همکاریهای اقتصادی و تجاری باشد. پس از تحلیل این موضوع در این نوشتار مجموعه ای از پیشنهادات کاملا کاربردی و عملیاتی ارائه گردید و نهایتا چارچوب ارتباطی پیشنهاد شد که مبتنی بر ارتباطات دولتی و عمومی و خصوصی است که به نظر نگارنده اگر در هر سطح با جدیت لازم به آن نگاه شود و مدیران با انگیزه و متخصص و با انرژی سکاندار شوند و دولتمردان نیز اندکی دیدگاه های خود را در مورد تجارت خارجی اصلاح نمایند زمینه ساز جهش در تجارت خارجی با کشور سوریه خواهد بود.

واژگان کلیدی: سوریه و ایران، ارتباطات اقتصادی، سطوح ارتباطی، تمرکز تصمیم گیری، تمرکز سیاستگذاری.

^۱ - tabatabaeihakim@yahoo.com

تعیین استراتژی سطح کلان در صادرات فرش دستباف براساس ماتریس ارزیابی اقدام و موقعیت استراتژیک (SPACE)

حسین طهمورث^۱ و علی امیری^۲

صادرات فرش به عنوان یکی از منابع مهم درآمد ارزی در حوزه صادرات غیر نفتی کشور محسوب می‌شود؛ که علاوه بر آن در عرصه‌هایی همچون اقتصاد، اشتغال، فرهنگ، دیپلماسی و برند ملی نیز تاثیرگذار است. با توجه به روند نزولی شاخص‌های مرتبط با صادرات فرش از سال ۱۳۷۳ تا به الان، بنظر می‌رسد که شرایط فعلی این صنعت در کشور مناسب نیست و ادامه‌ی این روند نیازمند بازنگری است. هدف از این پژوهش، بررسی کلی وضع موجود در صنعت فرش و سپس ارائه استراتژی‌هایی مبتنی بر روش موقعیت‌یابی با ابزار "ماتریس ارزیابی و موقعیت استراتژیک (SPACE)" است؛ که با بررسی برخی از مهم‌ترین عوامل و شرایط این صنعت در داخل کشور و همچنین عوامل خارجی موثر بر آن در عرصه بین‌الملل انجام می‌شود. جمع‌آوری اطلاعات از طریق مصاحبه با خبرگان فعال در این صنعت صورت گرفته است. نتایج حاصله حاکی از آن است که عدم برنامه‌ریزی مناسب، تغییرات محیطی گسترده، عدم وجود حمایت و شرایط مناسب، منجر به نوسانات در بخش اقتصادی و از دست رفتن مزیت رقابتی در عرصه جهانی شده‌است؛ این امر موجب شده‌است که موضع‌گیری صنعت فرش کشور در عرصه بین‌الملل، برخلاف تصورات بصورت تدافعی باشد. فلذا سیاست‌گذاری‌ها و استراتژی‌های اتخاذ شده بایستی در راستای ایجاد ثبات در صنعت، کاهش هزینه‌ها، افزایش بهره‌وری، بهبود مدیریت فرآیندهای داخلی، وضع قوانین حمایتی و تحلیل مداوم وضعیت خود و رقبا باشد.

واژگان کلیدی: صادرات فرش، فرش دستباف، ماتریس Space، استراتژی.

¹ -hosseinth96@gmail.com

² - a.a77amiri@gmail.com

بررسی راهکارهای عملیاتی تحقق باشگاه انرژی بین کشورهای سازمان همکاری‌های

شانگهای

حسین طهمورث^۱ و مسعود رسولی امیرآبادی^۲

تامین انرژی اولیه صنایع و ایجاد امنیت انرژی از مولفه‌های تاثیرگذار در رشد و پیشرفت کشورها در عرصه رقابت بین‌المللی است. امروزه که ایالات متحده آمریکا با وضع تحریم‌های ناعادلانه علیه صنعت نفت و گاز و پتروشیمی جمهوری اسلامی ایران در صدد ضربه زدن به درآمدهای ارزی کشور و فشار به مردم ایران است، نخبگان و پژوهشگران بایستی راهکارهای عملیاتی در جهت مصون‌سازی کشور در مقابل تحریم‌ها ارائه نمایند. در این پژوهش با توجه به ظرفیت‌های موجود در سازمان همکاری‌های شانگهای و شرایط عرضه و تقاضای انرژی بین کشورهای عضو این سازمان راهکارهایی پیرامون ایجاد همبستگی اقتصادی بین کشورهای این سازمان از طریق ایجاد تبادلات حوزه انرژی بالاخص نفت و گاز ارائه شده‌است، که به صورت کلی تشکیل باشگاه انرژی بین کشورها نامیده شده‌است. در این پژوهش از روش تحقیق کتابخانه‌ای (اسنادی) استفاده شده‌است و در پایان توصیه‌های سیاستی جهت استفاده سیاست‌گذاران و متولیان امر ارائه گردیده است.

واژگان کلیدی: باشگاه انرژی، سازمان همکاری‌های شانگهای، اقتصاد تحریم، نفت و گاز، دیپلماسی اقتصادی

^۱- hosseinth96@gmail.com

^۲- masoudrasouli110@gmail.com

شناسایی فرصت‌های عضویت ایران در سازمان همکاری‌های شانگهای برای تکمیل کریدور شمال- جنوب

حسین طهمورث^۱ و عباس رحیمی^۲

کشور ایران با وجود بهره‌مندی از مزیت‌های جغرافیایی، فرصت‌های قابل توجهی در زمینه درآمدزایی از طریق ترانزیت بین‌المللی دارد. به طور کلی کریدورهای اقتصادی ایران را می‌توان به دو دسته شرقی-غربی و شمال-جنوب تقسیم کرد. صاحب‌نظران معتقدند تکمیل کریدور شمال-جنوب می‌تواند هزینه‌های زمانی و مالی انتقال کالا را به نسبت کریدور سنتی کانال سوئز کاهش دهد. با این حال این کریدور تاکنون آنگونه که باید پیشرفت نداشته و عملاً سهم اندکی در درآمدهای اقتصادی ایران دارد. با توجه به آنکه ایران در شرف عضویت دائمی در سازمان همکاری‌های شانگهای می‌باشد، هدف این پژوهش شناسایی فرصت‌های آتی ایران به سبب عضویت در سازمان همکاری‌های شانگهای برای تکمیل کریدور شمال-جنوب می‌باشد. این پژوهش از طریق بررسی منابع کتابخانه‌ای، اسناد و مدارک، نشریات، مجلات و مقالات معتبر و با روش توصیفی-تحلیلی صورت گرفته است.

واژگان کلیدی: کریدور شمال- جنوب، ترانزیت، اقتصاد مقاومتی، دیپلماسی اقتصادی، سازمان همکاری‌های شانگهای

^۱- hosseinth96@gmail.com

^۲- abbas75r@gmail.com

شناسایی عوامل موثر فرهنگی بر کیفیت مذاکرات اقتصادی بین‌المللی در دیپلماسی اقتصادی

محمد رضا دهشیری^۱، ابوالفضل عبداللهی^۲ و امیرمحمد رئیس‌ان^۳

دیپلماسی اقتصادی در مقام اجرای سیاست خارجی در روابط اقتصادی بین‌الملل است که در پیوند آشکاری با اقتصاد ملی، زمینه‌های تحقق اهداف کلان اقتصادی را برای یک کشور فراهم می‌آورد و از آن بهره‌برداری متقابل می‌کند. از سویی فرهنگ جو حاکم و نافذ در کنش‌ها و واکنش‌های فردی و اجتماعی است و طیفی از ارزش‌ها، هنجارها، آداب، سنن و خلیقات را در حیطه موضوعی خود جای می‌دهد. ارتباط میان مقوله فرهنگی و دیپلماسی اقتصادی از مناظر متفاوتی قابل بحث و بررسی است که در مقاله حاضر از زاویه تأثیر هویت فرهنگی در دو سطح فرهنگ شخصی و فرهنگ ملی بر مذاکرات اقتصادی بین‌المللی (به عنوان مهم‌ترین ابزار متداول در دیپلماسی اقتصادی) مورد دقت واقع شده است. در این رابطه با روش کتابخانه‌ای و بررسی منابع و اسناد قابل دسترس، فهرستی از مهم‌ترین موضوعات در شناخت روحیه و مشی رفتاری افراد و ملل طرف مذاکره استخراج و تدوین شده است.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، مذاکره، هویت فرهنگی، روانشناسی مذاکره، دیپلماسی تجاری

¹- M.dehshiri@sir.ac.ir

²- Abolfazlabdollahi147@gmail.com

³- raisianam@gmail.com

استفاده حداکثری از موقعیت لجستیکی، شاه کلید حل معضل اقتصاد ناکارآمد

محمدعلی عبدالهی^۱ و محمدحسین علیپور بمی نژاد^۲

موقعیت ژئوپلیتیکی ایران سبب شده است که کشور ما از اهمیت لجستیکی بسیار زیادی برای کشورهای جهان برخوردار بوده و دارای نقشی تعیین کننده در معادلات جهانی باشد. به صورت مختصر میتوان در ارتباط با ظرفیت های استفاده نشده و یا کم تر استفاده شده لجستیکی ایران به این موارد اشاره کرد:

- ۱- ابتکار کمربند و جاده ۲- توسعه بندر چابهار ۳- توسعه مسیرهای چندگانه ترانزیتی در ارمنستان و اتصال کم هزینه ایران به بازار اروپا ۴- پیگیری راهکار مسیر مقاومت و اتصال زمینی ایران به دریای مدیترانه ۵- تبدیل افغانستان به حلقه وصل ایران به کشورهای آسیای میانه ۶- توسعه روابط با کشور عمان به جهت ظرفیت های تجاری و همسایگی آن با کشور یمن و تسهیل دسترسی ایران به تنگه باب المندب ۷- توسعه کریدورهای ترانزیتی، حمل و نقل ریلی و بنادر شمالی و جنوبی کشور ۲۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه شهید رجایی شیراز و ۱۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه شهید باهنر کرمان با شرکت در نظرسنجی انجام شده موارد هفت گانه ذکر شده را بر مبنای اهمیت شان رتبه بندی کرده و نظرات جالبی را بیان نموده اند که در مقاله به صورت مفصل به آن پرداخته ام. قطعاً ایران تمام مولفه های لازم برای تبدیل شدن به حلقه اتصال اوراسیا را داراست و دولتمردان باید تمام تلاش خود را به کار بسته و با تنظیم توافقات عزتمندانه و البته آینده نگری مناسب اقشار مختلف به ویژه جوانان تحصیل کرده و نخبگان دانشگاهی را با خود همراه کرده و آرمان ایران قوی را به معنای واقعی رقم بزنند.

واژگان کلیدی: ژئوپلیتیک، ترانزیت، بندر چابهار، باب المندب، اوراسیا

^۱- mmaa83861@gmail.com mmaa83861@gmail.com

^۲- mhpmoho@gmail.com

فرصت‌ها و چالش‌های دولت سیزدهم در بهره برداری از همکاری‌های ۲۵ ساله ایران و

چین

سینا عمادی^۱

این مقاله درصدد ارایه فرصت‌ها و چالش‌های دولت سیزدهم در روابط با چین است. شناخت این فرصت‌ها و چالش‌ها در قالب دو شکل برد-برد و برد-بخت بر اساس سه نوع منافع مشترک، منافع اختلاف‌زا و منافع متعارض بررسی شده‌است. در حالی که زمینه‌های زیادی برای منافع مشترک دو طرف بویژه در زمینه‌های اقتصادی وجود داشته و دارد، اما اختلاف سیاسی ایران و چین در نوع موازنه (سخت و نرم) در تقابل با امریکا موجب گردیده این شاخصی مهمی در روابط دوکشور در سه شکل منافع مشترک، اختلاف‌زا و متعارض تلقی گردد. هر زمان ایران با احتساب هزینه-فایده قادر به حداقل رساندن این اختلاف بین دو کشور شده‌است از منافع متعارض و اختلاف‌زا بین دو کشور کاسته شده و منافع مشترک افزایش یافته است. هنر دولت سیزدهم در این راستا و موفقیت در این عرصه به معنای سیاست خارجی کارآمد با چین تعبیر خواهد شد.

واژگان کلیدی: موازنه نرم، موازنه سخت، منافع

^۱ - emad.emaddi@gmail.com

بررسی و تحلیل نقش بازارهای رقابتی و دولت در اقتصاد تنظیم‌گری

مانا فراهی^۱

یکی از انواع مداخلات دولت که به منظور تأثیرگذاری بر رفتار بنگاه‌ها و افراد در بخش خصوصی انجام می‌شود، به جهت تنظیم مقررات است که از آن به عنوان اقتصاد تنظیم‌گری نام برده می‌شود. هدف از پژوهش حاضر بررسی و تحلیل نقش بازارهای رقابتی و دولت در اقتصاد تنظیم‌گری بوده و روش پژوهش توصیفی-تحلیلی می‌باشد. یافته‌ها نشان داد بازارهای رقابتی نقشی محوری را در ایجاد سازوکارهای انگیزشی فراهم می‌کنند و البته در اجرای این نقش محوری، گاهی دچار شکست می‌شوند. بروز شکست‌های بازاری به این معنا نیست که دخالت دولت لزوماً اوضاع را بهبود می‌بخشد بلکه به این معنی است که امکان بالقوه برای عمل دولت تقریباً در هر زمینه‌ای از بازار وجود دارد. این مسئله با توجه به تجربه تاریخی جهان در حوزه مداخلات دولتی نیز قابل بررسی است. به عبارتی تاریخ جهان شاهد سه مرحله در رابطه با جایگاه اقتصادی دولت است. در مرحله اول از دولت به عنوان "پیشران نخست" یاد می‌شد و مالکیت و مدیریت بسیاری از بخشهای اقتصادی به آن سپرده شد. در مرحله دوم، سیاستهای تعدیل ساختاری با شدت هر چه تمام‌تر در راستای کاستن از حجم دولتها در اقتصاد به انجام رسید و از دولت به عنوان "عاملی پلید" یاد شد. در نهایت با شکست هر دو دیدگاه حاکم در مرحله‌های اول و دوم، اغلب اندیشمندان به مرحله‌ای جدید در احیای دولت وارد شدند که در آن "تعامل دولت و بازار" به جای تقابل آنها پیگیری می‌شود.

واژگان کلیدی: بازارهای رقابتی، دولت، اقتصاد تنظیم‌گری

^۱ - manafarahi3@gmail.com

بررسی نقاط قوت و ضعف، تهدیدها و فرصت‌های دیپلماسی اقتصادی در حوزه جذب سرمایه‌گذاری خارجی جمهوری اسلامی ایران

داود فرهادی سرتنگی^۱

یکی از اهداف مهم دیپلماسی اقتصادی، جذب سرمایه‌گذاری خارجی است. در واقع اتخاذ دیپلماسی اقتصادی مناسب می‌تواند منجر به بهبود سطح جذب سرمایه‌گذاری خارجی در کشور شود. سوال پژوهش این است که دیپلماسی اقتصادی در حوزه جذب سرمایه‌گذاری خارجی با چه نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهایی روبرو است. برای پاسخ به این سوال از تکنیک آزمون فریدمن در نرم افزار SPSS استفاده شده است. نتایج حاصل از تحلیل پژوهش نشان داد که مهم‌ترین نقاط قوت و ضعف، تهدیدها و فرصت‌های دیپلماسی اقتصادی در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی به ترتیب شامل " منابع زیرزمینی و ذخایر معدنی فراوان از نظر تنوع و میزان"، " ثبات لازم در سیاست‌های اقتصادی کشور وجود ندارد"، " استفاده از ظرفیت شرکت‌های کوچک متوسط خارجی" و "وابستگی شدید دیپلماسی اقتصادی به سیاست" می‌باشد.

واژگان کلیدی: دیپلماسی، اقتصاد، سرمایه‌گذاری خارجی.

^۱ - manafarahi3@gmail.com

آسیب شناسی عدم تحقق کریدور شمال - جنوب با تاکید بر خط آهن رشت - آستارا

علیرضا قاسمی^۱ و مسعود رسولی امیرآبادی^۲

کشور ایران با توجه به قرارگرفتن در چهارراه بین‌المللی تلاقی قاره‌ها و همچنین قرارگیری در منطقه غرب آسیا و نقطه اتصال قاره آسیا و اروپا و به دلیل داشتن اهمیت ژئوپلیتیک، جذابیت‌های زیادی را برای همسایگان و کشورهای مختلف داشته است. از سویی دیگر با توجه به قرارگیری اقتصاد ایران در شرایط تحریم و ضرورت خنثی‌سازی تحریم‌ها و مصون‌سازی اقتصاد ایران از تکانه‌های خارجی، اتصال منافع اقتصادی ایران به کشورهای همسایه و قدرت‌های بزرگ اهمیتی بیش از پیش می‌یابد. یکی از مهم‌ترین مواردی که می‌تواند این مهم را محقق نماید کریدورها و مسیرهای ارتباطی بین‌المللی هستند، قرارگیری کریدور شمال - جنوب در ایران از این جهت حائز اهمیت می‌باشد؛ علی‌رغم تأکیدات مسئولین امر مبنی بر گسترش این کریدور، آنگونه که شایسته و بایسته است مورد توجه قرار نگرفته است و بخش مهم این پروژه یعنی راه آهن رشت - آستارا با موانعی مواجه شده است. بنابر این شایسته است تا مطالعه‌ای آسیب شناسانه نسبت به احداث این راه آهن و موانع اجرا و پیشبرد آن و روش‌های تسریع در تکمیل آن صورت پذیرد. این پژوهش با روش کتابخانه‌ای و از طریق مصاحبه با خبرگان حوزه ترانزیت بین‌الملل و متولیان امر این پروژه صورت پذیرفته است.

واژگان کلیدی: کریدور شمال - جنوب، اقتصاد تحریم، دیپلماسی اقتصادی، ترانزیت، راه آهن رشت به آستارا.

¹ - ali.r.ghasemi1379@gmail.com

² - Masoudrasouli110@gmail.com

طراحی مدل مطلوب دیپلماسی انرژی جمهوری اسلامی ایران در چارچوب اقتصاد

مقاومتی

داود کریمی پور^۱

دیپلماسی انرژی تاکنون در جمهوری اسلامی ایران بیشتر در قالب فروش نفت و گاز نمود یافته است. تکیه بر درآمدهای حاصل از نفت سبب شده تا دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران عملاً رشد نکرده و محدود به تجارت انرژی شود. در مقاله حاضر به طرح این سوال که دیپلماسی انرژی مطلوب جمهوری اسلامی ایران در چه شرایطی شکل گرفته و چگونه می تواند به تحقق اهداف و منافع اقتصادی کشور در عرصه سیاست خارجی کمک کند، به طراحی مدل مطلوب پرداخته شده است. فرضیه مقاله حاضر آن است مدل مطلوب دیپلماسی انرژی جمهوری اسلامی ایران، عبور از خام فروشی در تجارت نفت و گاز و حرکت به سمت دیپلماسی فرآورده است. این مهم نیازمند برخی الزامات در داخل و خارج کشور است که در مقاله حاضر بدان تأکید شده است.

واژگان کلیدی: نفت، گاز، دیپلماسی انرژی، فرآورده

^۱- karimipour.d@chmail.ir

تحلیل استراتژیک موقعیت روابط تجاری جمهوری اسلامی ایران و عمان

سجاد گلچین^۱

ضرورت پرداختن به ظرفیت همسایگان جهت افزایش مراودات تجاری و خنثی‌سازی فشارهای خارجی، برای اقتصاد ایران امری حیاتی است. سلطنت نشین عمان با دارا بودن ظرفیت‌های گسترده تجاری برای ایران و همچنین امکانات گسترده ایران برای این کشور، دارای مشابهت‌های ساختاری و اقتصادی است که توجهات را به سمت پایدارسازی روابط با این همسایه جنوبی ایران سوق می‌دهد. موقعیت استراتژیک در جوار تنگه هرمز، موقعیت اصلی مرکزی صادرات منطقه‌ای، تلاش جهت متنوع‌سازی اقتصاد متکی به نفت، سیاست خارجی متعادل و پویایی شاخص‌های رشد اقتصادی عمان، در کنار بازار جذاب عمان، این کشور را به شریک ارزشمند بالقوه‌ای برای ایران مبدل ساخته است که تنها قسمتی از آن بالفعل گشته است. در نوشتار پیش‌رو، علاوه بر توجه به ویژگی‌های کلان‌نگری، بلندمدت و رقابتی بودن این روابط در جهت پیشرفت متقابل دو کشور، آنچه واکاوی موقعیت روابط تجاری دو کشور را استراتژیک ساخته است، در واقع استفاده از رویه تحلیل داخلی، تحلیل بیرونی، شناسایی فرصت‌ها و سپس تجویز راهکار در قالب پیشنهادهای استراتژیک و تاکتیکی است. پژوهش حاضر با بررسی شرایط و زمینه‌های موجود با تاکید بر ابعاد اقتصادی دو کشور، واکاوی فرصت‌ها و چالش‌های موجود در روابط میان دو کشور و نیز با استناد به آمار پایگاه‌های بین‌المللی و درگاه‌های رسمی تجاری، به تحلیلی استراتژیک از موقعیت تجاری جمهوری اسلامی ایران و عمان برآمده و در نهایت به ارائه راهبردهای سیاستی و پیشنهادات کاربردی متناسب همت گماشته است.

واژگان کلیدی: موقعیت استراتژیک تجاری، روابط تجاری، راهبرد اقتصادی، جمهوری اسلامی ایران،

عمان

¹ - s.golchin@isu.ac.ir

بررسی تاثیر گردشگری سلامت بر رشد اقتصادی دولت سیزدهم

مرضیه لطافت^۱، هاشم زارع^۲ و موهبت لطافت^۳

گردشگری یکی از بزرگترین عوامل تولید کننده ثروت است و به عنوان عامل اصلی رشد اقتصادی و توسعه مطرح می‌شود. در همین راستا، بازار گردشگری سلامت به عنوان یکی از صنایع درآمدزا و رقابتی در دنیا مطرح شده‌است. به رغم کم هزینه بودن ارائه خدمات درمانی در کشور ایران، گردشگری سلامت از بهترین وجوه توسعه اقتصادی کشور به شمار می‌آید و فرصتی مناسب جهت ارائه خدمات پزشکی به گردشگران و ارتقاء اعتبار و اقتصاد کشور می‌باشد. حال با توجه به موارد پیشگفت آیا گردشگری سلامت بر رشد اقتصادی کشور ایران موثر است؟ روش کار: این پژوهش از نوع کاربردی و از نظر روش، از نوع تحقیقات توصیفی - پیمایشی مبتنی بر پرسشنامه است و در پاییز ۱۴۰۰ انجام شده‌است. جامعه آماری این پژوهش دانش آموختگان رشته اقتصاد می‌باشند. به منظور جمع آوری داده های میدانی، تعداد ۵۰ نفر به روش نمونه گیری تصادفی انتخاب شدند. به منظور تحلیل داده ها از معادلات ساختاری و نرم افزار ۳-SMARTPLS استفاده گردید. یافته ها: در این پژوهش به بررسی معناداری شاخص های مورد نظر پرداخته شده‌است. از نظر اهمیت شاخص ها براساس مقادیر بارهای عاملی، در بین عوامل مختلف، شاخص های افزایش فرصت‌های استخدام و تنوع شغلی افراد و کمک به بهبود شرایط اقتصادی ساکنان از طریق گردشگری بیشترین میزان بارعاملی را داشتند. نتیجه گیری: صنعت گردشگری سبب تسهیل در فاکتورهای اقتصادی همچون اشتغال، مسکن، درآمد و رفاه میگردد و با بهبود تراز پرداخت ها و افزایش درآمد ملی سبب پویایی اقتصاد می‌شود.

واژگان کلیدی: گردشگری، گردشگری سلامت، رشد اقتصادی

¹ -m.letafat1366@gmail.com

²- Hashem.Zare@gmail.com

³- mohebatL@yahoo.com

کشت فراسرزمینی و دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران؛ ضرورت‌ها و چالش‌ها (بررسی موردی کشت فراسرزمینی ایران در قزاقستان)

میکائیل مدیرروستا^۱

کشت فراسرزمینی مقوله‌ای است که هنوز برنامه‌ریزی دقیقی برای اجرای آن، متناسب با نیازهای ضروری ایران صورت نگرفته است و دامنه موضوعی آن همچنان مشخص نیست، همین عوامل موجب بروز تناقض‌های اساسی در آیین‌نامه‌های اجرایی و دستورکارهای تجاری شده‌است. حال پرسش اصلی این است که اولویت‌های کشاورزی در ایران، چگونه ضرورت کشت فراسرزمینی را توجیه می‌کند و روش‌های مختلف برای اجرای مؤثر و پایدار این مقوله چیست؟ بنابراین در روند پژوهش تلاش شده تا از طریق بررسی ضرورت‌ها و چالش‌های کشت فراسرزمینی، تعریف مشخص و کاربردی از آن ارائه شود. برای دستیابی به این هدف از ۲ رویکرد اقتصاد کشاورزی و دیپلماسی اقتصادی نسبت به کشت فراسرزمینی بهره‌برداری شده‌است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که ایران برای افزایش ضریب امنیت غذایی خود به‌صورت کوتاه‌مدت و میان‌مدت نیاز به سرمایه‌گذاری در کشت فراسرزمینی دارد و در این زمینه قزاقستان بهترین گزینه محسوب می‌شود. اما چالش‌هایی در رابطه با قزاقستان وجود دارد که در این پژوهش با استفاده از تعریف مشخص «کشت فراسرزمینی» بسیاری از راهکارهای مؤثر برای حل این چالش‌ها پیش‌بینی شده‌است و این نتایج قابلیت اجرا در سایر کشورهای هدف را نیز خواهد داشت.

واژگان کلیدی: کشت فراسرزمینی، ایران، دیپلماسی اقتصادی، اقتصاد کشاورزی، قزاقستان

^۱ - modirrosta0263@gmail.com

نقش دیپلماسی فرهنگی در توسعه دیپلماسی اقتصادی

ابراهیم معراجی^۱ و فرهاد پالیزدار^۲

در تعاریف پیرامون توسعه اقتصادی امروزه تاکید بر توسعه اقتصادی متوازن و پایدار است. این مفهوم به گونه ای تعریف شده است که در آن سعی گشته همه جنبه های زندگی اجتماعی نوع بشر در نظر گرفته شود. بر این پایه، رابطه میان فرهنگ و اقتصاد معنادار می شود. صاحبان اقتصادهای توسعه یافته امروزه سعی دارند به منظور استمرار در تولید و نفوذ در مخاطبان بین المللی و مصرف کنندگان جهانی محصولات خود، جنبه های تاریخی، باور و ارزش های خود را نیز مد نظر قرار دهند. در این میان به رابطه همسو میان دیپلماسی فرهنگی و توسعه دیپلماسی اقتصادی تطابق کاملی بر توسعه پایدار و متوازن دارد. دیپلماسی فرهنگی و اقتصادی، امور حکومتی هستند که به جهت تاثیر انتشار افکار، عقاید، ارزش ها از یک سو و صادرات محصولات تجاری و اقتصادی از سوی دیگر متمرکز میباشند. مقاله حاضر به دنبال تبیین این موضوع دارای اهمیت است که در صورت رویکرد توأم با نفوذ و همسو در محصولات تجاری و آورده های فرهنگی جوامع، میتوان انتظار توسعه پایدار در اقتصاد کشور را داشت و همچنین در صورت همسویی میان دیپلماسی فرهنگی و اقتصادی، میتوان انتظار رشد و توسعه هر دو را در عرصه جهانی تصور نمود. پژوهش حاضر بر پایه روش توصیفی تحلیلی به تبیین فرضیه فوق میپردازد.

واژگان کلیدی: دیپلماسی فرهنگی، دیپلماسی اقتصادی، توسعه پایدار، توسعه متوازن، فرهنگ، اقتصاد

¹ - ebrahim.meraji@gmail.com

² - paleezdar@gmail.com

شناسایی و اولویت بندی عوامل موثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پس از رفع تحریم‌ها با استفاده از تکنیک AHP گروهی (مطالعه موردی: منطقه آزاد ارس)

ابولفضل موسی لار نصرآبادی^۱ و عبدالرحیم هاشمی دیزج^۲

بسیاری از کشورهای در حال توسعه از جمله ایران با کمبود سرمایه و منابع مالی مواجه هستند و برای جبران نیازمند جریان سرمایه‌های خارجی هستند. برنامه ریزی برای بهره‌مندی از این جریان مستلزم شناخت عوامل موثر بر جذب سرمایه‌های خارجی و مدیریت آنها می‌باشد. هدف این پژوهش شناسایی و اولویت بندی عوامل موثر بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پس از رفع تحریم‌ها با استفاده از تکنیک AHP گروهی (مطالعه موردی: منطقه آزاد ارس) با استفاده از روش تحقیق توصیفی و میدانی می‌باشد که برای این منظور ۱۰۸ نفر به روش نمونه‌گیری هدفمند قضاوتی از بین مدیران و تصمیم‌گیران اقتصادی منطقه آزاد ارس انتخاب گردید. برای بررسی سوالات از تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) تحت نرم افزار Expert Choice استفاده شد. نتایج نشان داد که شاخص‌های اقتصادی، ساختاری و نهادی بیشترین تاثیر را در جلب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌گذارند و موثرترین عوامل بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بعد از رفع تحریم‌ها می‌باشد.

واژگان کلیدی: جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، تحریم، تکنیک AHP، منطقه آزاد ارس.

^۱- abwafdlmwsy321@gmail.com

^۲- a.hashemi@uma.ac.ir

چالش‌ها و فرصت‌های مهاجرت نیروی کار برای برنامه‌های توسعه فراگیر در ایران

اصغر میرفردی¹

سرمایه انسانی مهمترین منبع برای دستیابی به توسعه است. مهاجرت به ویژه مهاجرت نیروی کار در پرتو جهانی شدن و نوگرایی در دوران نوین گسترش یافته است. این مقاله به بررسی چالش‌ها و فرصت‌های مهاجرت نیروی کار برای برنامه‌های توسعه در ایران پرداخته است. با روش اسنادی و تحلیل ثانویه از داده‌های موجود به این موضوع پرداخته شده است. مروری بر داده‌های داخلی و بین‌المللی نشان می‌دهد که با وجود اینکه مهاجرت می‌تواند فرصت‌هایی برای پویایی جامعه‌های مبدأ و مقصد ایجاد کند، در جامعه ایران به دلیل مشکلات ساختاری اقتصادی و نبود توازن بین نیازها و امکانات اقتصادی، شغلی و رفاهی مهاجرت نیروی کار به خارج از کشور مشکلات روزافزون اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پدید می‌آورد و به بازتولید توسعه نیافتگی جامعه می‌انجامد. در راستای نتایج این بررسی پیشنهادهایی برای کاهش میل به مهاجرت نخبگان و بهره‌گیری از توانمندی آنها ارائه شده است.

واژگان کلیدی: مهاجرت، توسعه اقتصادی، نیروی کار، آموزش، ایران.

تأثیر تحریم‌های آمریکا بر شرق‌گرایی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

امین نواختی مقدم^۱

با وقوع انقلاب اسلامی در ایران، روابط سیاسی و اقتصادی کشورمان با جهان پیرامون دچار تحولات وسیعی شد که این تغییرات تا اندازه زیادی به تغییر ساختار و ماهیت نظام سیاسی پس از انقلاب ارتباط داشت. سیاست‌گرایی به شرق به همین ترتیب در روابط خارجی کشور در دوره پس‌انقلاب تقویت شد. این مقاله تلاش دارد از منظر سیاسی، اقتصادی و امنیتی تأثیر تحریم‌های بین‌المللی در گرایش به شرق و سیاست خارجی کشورمان را بررسی کند. در همین خصوص پرسش اصلی مقاله آن است که تأثیر تحریم‌های آمریکا بر شرق‌گرایی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران چیست؟ به عبارتی تحریم‌ها چگونه گرایش به شرق در مناسبات اقتصادی و سیاسی ج.ا.ایران را تقویت کرده است. مقاله با روش توصیفی این فرضیه را آزمون کرده است: تحریم‌های بین‌المللی علیه کشور در ۳ حوزه سیاسی، اقتصادی و امنیتی از طریق تشدید موانع در مناسبات با غرب، سیاست‌گزاران روابط خارجی کشور را به تقویت مناسبات سیاسی، اقتصادی و امنیتی با شرق و به‌ویژه چین ترغیب کرده است. با این حال به نظر می‌رسد گرایش به شرق و چین کمتر به‌عنوان یک راهبرد در واکنش به تشدید تحریم‌های بین‌المللی دنبال شده است. بر همین اساس در این تحقیق تلاش بر آن است که به این پرسش پاسخ داده شود که آیا تحریم‌های آمریکا روابط بین‌الملل در جمهوری اسلامی ایران را با چالش روبه‌رو می‌کند؟

واژگان کلیدی: سیاست خارجی ج.ا.ایران، شرق‌گرایی، تحریم‌های آمریکا، بحران هسته‌ای، چین

^۱ - navakhti@yahoo.com

مناطق آزاد، عرصه اجرای دیپلماسی اقتصادی در توسعه روابط اقتصادی و تکمیل زنجیره لجستیک و ترانزیت کالا

حسین نوروزفشخامی^۱

با بررسی نقش استراتژیک و ژئوپلیتیک ایران در منطقه و عبور کریدورهای تجاری از ایران، توافقنامه ۲۵ ساله ایران و چین و تجارت ترجیحی ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا و همچنین عضویت در سازمان همکاری شانگهای و از سویی دیگر رشد اقتصادی و تولیدی کشورهای چین و هند در شرق ایران، باعث گردیده تا ایران بعنوان یک مسیر مناسب حمل و نقل کالا از کشورهای مذکور به کشورهای همسایه غربی ایران و از آنجا به اروپا و مدیترانه گردد. اما حلقه مفقوده دیپلماسی اقتصادی باعث گردیده تا استفاده مناسبی از موقعیت استراتژیک کشور نگردد و کشورهای دیگر در تلاش جهت ربودن جایگاه ترانزیتی کشور شوند. بی شک دسترسی به بازارهای جهانی و کسب سهم از آنها، جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی و تسهیل در فرایندهای کسب‌وکار از جمله اهداف دیپلماسی اقتصادی است و شکل‌گیری یک دیپلماسی اقتصادی است. تکمیل زیرساختهای لجستیکی و خلق ارزش و ایجاد مزیت رقابتی؛ می‌توان با جذب و ترانزیت کالا علاوه بر اشتغالزایی، باعث افزایش امنیت بین‌المللی و افزایش درآمدهای ارزی کشور نیز گردد. با توجه به موقعیت جغرافیایی مناطق آزاد کشور؛ این مناطق می‌توانند با مزیت‌های رقابتی خود منجر به توسعه تجارت با کشورهای همسایه و در نتیجه رشد اقتصاد و ارز آوری گردند. در این تحقیق ضمن بررسی موقعیت مناطق آزاد و کریدورهای تجاری سعی گردیده تا نقش لجستیکی مناطق آزاد بعنوان تکمیل‌کننده زنجیره لجستیک و ترانزیت کالا تبیین گردد.

واژگان کلیدی: مناطق آزاد، دیپلماسی اقتصادی، کریدورهای تجاری، لجستیک، ترانزیت کالا

^۱- hfashkhani@gmail.com

دیپلماسی اقتصادی اوراسیایی؛ بایستگی و فرصت منطقه‌گرایی توسعه‌ای

علیرضا نوری^۱

هدف این مقاله تحلیل ضرورت کاربست دیپلماسی اقتصادی فعال در اوراسیا و شناسایی فرصت‌ها و مزایایی این رویکرد برای منافع ملی ایران است. اوراسیا به‌عنوان فراقاره‌ای از شرق آسیا تا اروپا با پویایی‌های متنوع و ظرفیت‌های بسیار اقتصادی و ژئواکونومیکی از مناطق مهم در تحولات فعلی و آتی منطقه‌ای و بین‌المللی خصوصاً در گذار به نظم جدید است. وجود کنشگران روندساز، منابع گسترده و تأثیرگذار، حجم بالای تجارت، زیرساخت‌های همکاری جمعی به شکل نهادهای منطقه‌ای و پروژه‌های فرامنطقه‌ای از مولفه‌های تأییدکننده این اهمیت هستند. فقدان شناخت بایسته از ماهیت و وضعیت اوراسیا، عدم شناسایی دقیق منافع، شناخت ناکامل از ظرفیت‌ها، فقدان راهبرد اوراسیایی، سیاست‌زدگی و امریکازدگی، نگاه دنباله‌رو به روندهای برساخته از دلایل ناکامی ایران در این حوزه بوده است. هرچند طی سال‌های اخیر گام‌هایی برای رفع این نواقص و کاربست یک سیاست اوراسیایی فعال‌تر در دستور بوده، اما هنوز بسیاری از این نواقص پابرجا هستند. این مقاله با روش کیفی، در چهارچوب مفهوم منطقه‌گرایی توسعه‌ای و با رویکرد سیستمی مترتب بر توجه به برهم‌کنش متغیرها، کارگزاران و موضوعات مختلف در سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی، منافع حاصل از کاربست دیپلماسی اقتصادی فعال در اوراسیا برای سیاست خارجی ایران را بررسی می‌کند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که کاربست این دیپلماسی در قالب منطقه‌گرایی توسعه‌ای ضمن تعدیل فشارهای امریکا و تأمین هدف اولویت‌دار اقتصادی‌سازی سیاست خارجی، در تأمین منافع تهران در سایر حوزه‌ها از جمله امنیتی، سیاسی و فرهنگی نیز موثر بوده و به انطباق مبتکرانه ایران با شرایط پرتغییر منطقه‌ای و بین‌المللی مساعدت می‌کند.

واژگان کلیدی: ایران، اوراسیا، دیپلماسی اقتصادی، منطقه‌گرایی توسعه‌ای، ژئواکونومی.

¹ - alirezanoori2@gmail.com

تبیین نظری صورت بندی نوین دولت و دیپلماسی در اقتصاد سیاسی جهانی و کاربردهای سیاستی آن

دکتر فرهاد دانش نیا^۱

جهانی شدن به مثابه رخداد نوظهور واپسین دهه‌های قرن بیستم نقطه عطفی در تحول سرشت سیاست، امنیت، توسعه و الگوهای حاکم بر تعاملات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در بستر اقتصاد سیاسی جهانی محسوب می‌شود. بازصورت بندی امر سیاسی و اتخاذ سازوکارهای متناسب با فضای نوین جهانی از اقتضانات مهم حصول به پیشرفت پایدار ملی و مدیریت تنگناهای اقتصاد سیاسی جوامع مختلف به‌ویژه در جهان در حال توسعه است. این مهم برای ج.ا.ا. به‌ویژه در شرایط تحریم، مستلزم تمهید راهبردها و رویکردهای نظری و نیز سیاستی نوینی در حوزه دولت و دیپلماسی در تعامل با اقتصاد سیاسی منطقه‌ای و جهانی است. در پژوهش حاضر تلاش می‌شود زمینه‌های تئوریک و سیاستی گذار به دولت‌داری کارآمد و موثر در رفع تنگناهای اقتصاد سیاسی توسعه‌ای ج.ا.ا. به بحث گذاشته شده و آثار عملی و سیاسی آن در حوزه اقتصاد روابط خارجی کشور و به طور خاص در حوزه دولت و دیپلماسی تبیین شود. پرسش اصلی مقاله چنین طراحی شده که چه چارچوب و الگوی رفتاری در حوزه دولت و دیپلماسی زمینه ساز برون رفت ج.ا.ا. از تنگناهای توسعه‌ای خود در بستر اقتصاد منطقه‌ای و جهانی است؟ پژوهش حاضر با اتکاء به رهیافت اقتصاد سیاسی، برون رفت از تنگناهای توسعه‌ای ج.ا.ا. را در چارچوب صورت بندی دولت هوشمند و دیپلماسی اقتصادی به مثابه سازوکار نوین قدرت و رفتار سیاست خارجی دولت تئوریزه می‌کند. روش پژوهش حاضر تحلیلی - توصیفی و به شیوه اسنادی با اتکا به منابع و متون نظری و تحلیلی موجود در حوزه اقتصاد سیاسی صورت گرفته است.

واژگان کلیدی: اقتصاد سیاسی جهانی، سیاست، قدرت، دولت، دیپلماسی

نقش آلمان و منطقه آلمان در دیپلماسی خارجی ایران

حامد نیک پی^۱

در بین اعضای اتحادیه اروپا، آلمان به عنوان قدرت اقتصادی و صنعتی، جایگاه برجسته و اول را به خود اختصاص داده است. در چنین شرایطی ایران نیز که درگیر چالش‌های عمیقی با ایالات متحده بوده، همواره در صحنه بین‌المللی و در روابط تجاری و اقتصادی در نظر داشته تا از علم و فناوری کشورهای عضو اتحادیه اروپا بخصوص آلمان در راستای توسعه اقتصادی و صنعتی خود بهره جوید؛ اگر چه موانع سیاسی و بحران روابط با آمریکا، همواره سبب ساز چالش‌هایی اساسی در مناسبات ایران با آلمان و اتحادیه اروپایی بوده اند. در این مقاله مدل آلمان و منطقه آلمان در سیاست خارجی ایران معرفی می‌گردد و نشان خواهیم داد که روابط نزدیک با آلمان به عنوان عضو قدرتمند اتحادیه اروپایی و همچنین گسترش روابط ایران با منطقه آلمان (اتریش و سوئیس) می‌تواند سبب تحکیم روابط ایران با این اتحادیه و تأمین منافع اقتصادی و توسعه صنعتی این کشور گردد

واژگان کلیدی: آلمان و منطقه آلمان، اتحادیه اروپا، اقتصاد، سیاست خارجی

^۱ - hamednikpey@yahoo.com

بررسی شناختی و ساختاری دیپلماسی اقتصادی و تجاری ایران؛ راهکارهایی برای دولت

سیزدهم

هادی حق پرست^۱

زهرا خدابین^۲

چکیده

مهم ترین چالش سالهای اخیر در ایران مشکلات و تحریم‌های اقتصادی بوده که از سویی دامن گیر مردم و باعث ناهنجاری‌های اجتماعی در جامعه و از دیگر سو ناهنجاری‌های سیاسی و اقتصادی دولتی را به دنبال داشته است. راه‌های تدبیر و مدیریت شرایط فعلی کشور با توجه به تحریم‌ها در گزینه‌های محدودی خلاصه می‌شود که فعال کردن و تمرکز بر دیپلماسی اقتصادی از راه‌های اساسی و موثر می‌باشد. اما از آنجا که ایران در طول سال‌های پس از انقلاب اسلامی تاکنون به دلیل تکیه بر اقتصاد تک محصولی، این چنین جدی به فکر دیپلماسی اقتصادی نبوده و متکی به نفت، بازار مشخص و محدود آن بوده، فهم و درک درست و مشترکی نیز از دیپلماسی اقتصادی ندارد. لذا لازم است طی مقالات و پژوهش‌هایی به چستی و ابعاد مختلف، همراه با آسیب‌شناسی آن در نسبت با ایران بپردازیم. دیپلماسی اقتصادی در ایران بنا به فرضیه این مقاله بیش از هر چیز در درجه اول به لحاظ ساختار دچار بی‌ثباتی و دوم در حوزه تحقیق و شناخت مدل‌های جهانی و تبدیل آن به مدل بومی ناتوان است؛ که در متن تلاش می‌شود راهکارهایی برای این مسئله ارائه گردد.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، جمهوری اسلامی ایران، تحریم، ساختارگرایی

¹ -avini۲۵@yahoo.com

² -zahra.khodabin@ut.ac.ir

مدل شبکه معنایی دیپلماسی انرژی جمهوری اسلامی ایران

داود کریمی پور^۱

چکیده

در مقاله پیش رو، با ارایه مدلی نوآورانه، سعی شده تا ضمن شناسی دیپلماسی انرژی جمهوری اسلامی ایران، الگوی مطلوب برای فعال سازی حداکثری دیپلماسی انرژی و بهینه سازی ظرفیت های آن در توسعه اقتصادی و روابط خارجی معرفی شود. سوال اصلی مقاله حاضر آن است که چرا دیپلماسی انرژی جمهوری اسلامی ایران نتوانسته به عامل افزایش قدرت ملی و توسعه اقتصادی ایران تبدیل شود؟ یافته های مقاله حاضر نشان می دهد که جمهوری اسلامی ایران نمی تواند با تکیه بر منابع انرژی، رویکرد سیاست خارجی، نوع نظام اقتصادی و همچنین روابط خارجی و تأکید بر امنیت انرژی، دیپلماسی انرژی خود را از وضعیت کنونی خارج سازد. تنها عنصر کامیابی دیپلماسی انرژی جمهوری اسلامی ایران تکیه بر ظرفیت های ژئوپلیتیکی و برنامه ریزی برای تبدیل شدن به هاب انرژی منطقه است. ایران در حالی که بسیاری از مولفه های لازم برای پیگیری کنش موفقیت آمیز در دیپلماسی انرژی را نداشته و به دلیل نوع روابط سیاسی با نظام استکبار جهانی، باید دیپلماسی انرژی خود را مبتنی بر ظرفیت های داخلی تحریم ناپذیر و غیرقابل کنترل قرار دهد. در این میان، تنها عاملی که در میان عوامل شش گانه می تواند دیپلماسی انرژی جمهوری اسلامی ایران را با حفظ وضعیت کنونی روابط خارجی و وضعیت منابع و مصرف داخلی، به پیش برد، متغیر ممتاز ژئوپلیتیک است.

واژگان کلیدی:

^۱ - karimipour.d@chmail.ir

تحقیق دیپلماسی اقتصادی با الگوی ایرانی اسلامی در نظریه جامعه نسل پنجم و صنعت نسل چهارم به منظور موانع زدایی از مشارکت نخبگان

یونس یونسین^۱ و محمدرضا وصفی^۲

شبکه اجتماعی ایده کاوی نخبگان را می توان تنها شبکه اجتماعی تخصصی و یکپارچه در حوزه ایده و مدیریت ایده کاوی نخبگان دانست که اقدامی اساسی و استراتژیک در جهت ایجاد جامعه نخبگان و بالا بردن سرمایه اجتماعی موجود در فعالیت ها و کنش های نخبگان می باشد. فرآیند ترکیب مدیریت امور نخبگان، ایده سازان و نوآوران با فناوری نوین و تحول آفرین شبکه های اجتماعی را می توان نقطه عطفی در حوزه جنبش نرم افزاری نخبه سازی و نخبه پروری و انقلاب علمی و فناورانه در مدیریت امور نخبگان و افراد ایده پرداز دانست. مفهوم جامعه نسل پنجم به عنوان مفهوم تازه ای حاصل نسل های متوالی تکامل و پیشرفت مفهوم جامعه بوده است و در الگوی دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم با شعار مشارکت نخبگان، ایران قوی و مردمی جایز اهمیت است. ضمن توجه به این مفهوم کلیدی در ادبیات توسعه کشورهای پیشرفته، تلاش شود تا نسخه بومی و متناسب با فرهنگ ایرانی اسلامی و بدنه پویای نخبگانی و اندیشگانی دولت جدید در اسرع وقت شکل گرفته و مطالعات در راستای ایجاد جامعه نسل بعدی ایرانی اسلامی در جهت مانع زدایی از مشارکت متخصصان و نخبگان دلسوز، و رفع چالش های ساختار نهادی و الگوی منابع انسانی دیپلماسی اقتصادی در دولت سیزدهم مهیا شود. کمک به تحول اساسی در نگرش به مفهوم ایده سازی، نخبه سازی و فرهنگ سازی در امور نخبگان، وجود زیر ساخت های مناسب، استفاده از نیروی علمی متخصص و کارشناسان ماهر در حوزه های مرتبط در کنار تخصیص بودجه های مناسب و مشوق های رانشی می تواند عوامل تسهیل کننده پیاده سازی شبکه اجتماعی پیوسته و یکپارچه ایده کاو در عرصه سازمانی و نهادی باشد.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، الگوی ایرانی اسلامی، شبکه اجتماعی، مشارکت نخبگان، جامعه نسل پنجم

^۱- yoonesian.yoonas@ut.ac.ir

^۲ - mvasfi@ut.ac.ir

دیپلماسی اطلاعات به عنوان پلتفرم معماری اطلاعات لایه محور در سازمان های اطلاعاتی و امنیتی (مورد سازمان اطلاعاتی حزب کمونیست چین): مدل سازی دیپلماسی اقتصادی و امنیتی کلان

یونس یونسیان^۱، محمدرضا وصفی^۲ و رضا شیخ^۳

هدف: تحقیق در خصوص سازمان های اطلاعاتی چین برای محققان و پژوهشگران این حوزه همواره سختی ها و مشکلات متعددی همراه بوده است. این تحقیق در رابطه با تکامل و توسعه سازمان های اطلاعاتی و جاسوسی در چین در طول دگرگونی های تاریخی و فرهنگی می باشد. تحقیق و پژوهشی که به بررسی تغییرات در حزب کمونیست چین و نوع نگاهش به سازمان اطلاعاتی و مفهوم اطلاعات می پردازد، سازمانی که اندازه و اهمیت بی بدیلی در طول یک دوره تاریخی نود ساله در کشور چین و اثرگذاری منحصر به فردی در ساختار سیستم های اطلاعاتی جهان داشته است. تحقیقات در این زمینه مدیون بررسی اسناد و مدارک موجود، مشاهدات، تحلیل ها و دیدار با افراد و آگاهانی بوده که به تکمیل داده ها و بخش های پنهان پازل سازمان اطلاعاتی چین و مفهوم معماری اطلاعات در آن یاری رسانده اند. بخشی از این پژوهش به بررسی و تحلیل ساختار آپاراتوس اطلاعاتی و امنیتی چین می پردازد و در ادامه وارد جوانب بینارشته ای مفهوم اطلاعات و سازمان اطلاعاتی شده و زندگی نامه و زیست نامه افراد را مورد مطالعه قرار میدهد. روش: روش این مطالعه، کتابخانه ای و با رویکرد تحلیلی و استنتاج منطقی است. رویکرد در این روش نظری و استدلالی است. بر این اساس، ویژگی و ماهیت آن نظریه پردازانه بودن است. متون مربوط به تعاریف آنتروپی، نظریه اطلاعات کلود شانون، اصول ترمودینامیک اطلاعات و نظریه اطلاعات و ارتباط بین این دو مفهوم، مرور شده است. برای اطمینان از انجام جست و جوی دقیق، از تکنیک زنجیره استنادی نیز بهره جویی شد، به این معنا که پس از بازیابی پژوهش های مرتبط، و بارگیری و مطالعه آن ها، با مراجعه به فهرست منابع هر مقاله، چنانچه مأخذی بنا به هر دلیلی در پایگاه های اطلاعاتی بازیابی نشده بودند، با جستجوی عنوان مقاله و نام پژوهشگر جستجو، بازیابی و بررسی شد. نتیجه گیری: نقش سازمان های اطلاعاتی و امنیتی در همه دوره ها تا حد زیادی از نظر عوام و مستندسازی ها پنهان است، با این وجود نشانگان، رخدادها و اتفاقات به

¹ -yoonesian.yooness@ut.ac.ir

² - mvasfi@ut.ac.ir

³ - resheikh@shahroodut.ac.ir

یکباره بخشی از این سازمان ها و آدم هایشان را از پرده برون می اندازد و اجازه تاباندن نور و کار تحقیقاتی را به پژوهشگران می دهد. برای حرکت به سمت پازل و معمای ابوالهول سازمان های اطلاعاتی باید بیش از هر چیز با رویکردها و مکانیسم های روانکاوانه و معماری های ذهنی و اطلاعاتی آگاه بود و با همان استراتژی هایی به سراغ تحلیلشان رفت که سرمشق کار اطلاعاتی این سازمان ها است.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اطلاعات، الگوی ایرانی اسلامی، نظریه اطلاعات، فلسفه اطلاعات، تشکیلات امنیتی، سازمان اطلاعاتی، حزب کمونیست چین

تبیین مزایا و تهدیدات موقعیت ترانزیتی ایران

مجید دهقانیان^۱، مهدی فصیحی رامندی^۲ و محسن دهقانی^۳

جغرافیای سیاسی ایران و موقعیت ژئوپلیتیکی آن، اهمیت ویژه‌ای به کشور به لحاظ ترانزیت بار در اقتصاد جهانی بخشیده است. شبکه‌های ارتباطی ریلی، جاده‌های و هوایی ایران، پتانسیل‌های ارزشمند و یک فرصت بی‌نظیر اقتصادی و تجاری برای کشور محسوب می‌شوند. به‌رغم قرارگیری ایران در مسیرهای ترانزیتی مختلف از جمله کریدور شمال- جنوب، کریدور اقتصادی چین- آسیای میانه- آسیای غربی، کریدورهای حمل‌ونقلی تعریف‌شده میان کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی اکو مانند کریدور اسلام آباد-تهران-استانبول، و کریدور ایران-عراق- سوریه، توجه لازم و کافی به این ظرفیت فوق‌العاده نشده است.

پژوهش حاضر در پی پاسخ به این پرسش است که؛ چه مزایا تهدیداتی در حوزه موقعیت ترانزیتی برای جمهوری اسلامی ایران وجود دارد؟ این تحقیق که در ردیف تحقیقات کاربردی است، در قالب فرضی- استنتاجی تدوین گردیده است. داده‌های مربوطه نیز از طریق منابع اسنادی و کتابخانه‌ای و پایگاه‌های اینترنتی گردآوری شده است. با توجه به یافته‌های پژوهش، مداخله قدرت‌های فرامنطقه‌ای در آسیای جنوب غربی و تحرکات تنش‌زای برخی حکومت‌های منطقه، دو مانع مهم در جهت نیل ایران به مزایای ناشی از موقعیت جغرافیایی خود است. البته ایران در چارچوب همگرایی منطقه‌ای با افزایش اعتمادسازی و تنش‌زدایی می‌تواند زمینه را برای همگرایی و افزایش تعاملات با کشورهای منطقه فراهم نماید. کشورهای منطقه نیز باید به این درک نائل آیند که آسیای جنوب غربی و حوزه‌های پیرامونی آن زمانی امنیت خواهد داشت و زیر سایه آن به توسعه دست خواهد یافت که از ورود دول بیگانه به منطقه جلوگیری گردد.

واژگان کلیدی: ژئوپلیتیک، موقعیت ترانزیتی ایران، تهدیدات

¹ - majid.dehghanyan@ut.ac.ir

² - fasihimahdi@ut.ac.ir

³ - mo.deh3225@gmail.com

آسیب شناسی سیاستگذاری در حوزه «بازگشت ارز صادراتی» از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ و ارائه راهکار

سید محمد رضا موسوی^۱ و احسان قمری^۲

مدیریت منابع و مصارف ارزی یکی از مهمترین وظایف سیاستگذاران اقتصادی کشور از جمله بانک مرکزی و وزارت صنعت، معدن و تجارت است. در هنگام وقوع بحران های ارزی، سیاستگذاران اقتصادی کشور اقدام به اتخاذ تصمیماتی به منظور جلوگیری از نوسانات ارزی و مدیریت منابع و مصارف ارزی می نمایند. یکی از این سیاست ها، الزام صادرکنندگان به بازگشت ارزهای صادراتی است. بحران ارزی ۱۳۹۶ که منجر به ایجاد نوسانات در بازار ارز و افزایش نرخ ارز شد، منجر به اتخاذ سیاست هایی از جمله الزام صادرکنندگان به پیمان سپاری ارزی و بازگشت ارز حاصل از صادرات در فروردین ماه ۱۳۹۷ بود. از آن تاریخ تا به امروز، مصوبات گوناگونی در این باره از سوی مراجع قانونی مختلف صادر و ابلاغ شده و ابعاد مختلف پیمان سپاری ارزی از جمله مهلت زمان بازگشت، سازوکار بازگشت و میزان بازگشت ارزهای صادراتی و تخصیص آن به واردکنندگان کالاهای مختلف در مصوبات مذکور دچار تغییرات و نوسانات مختلفی شد. در این میان، چالش های گوناگونی بر سر راه پیمان سپاری ارزی ایجاد شد که مهمترین آنها چالش های مربوط به سامانه نیما به عنوان مهمترین سازوکار عرضه ارزهای صادراتی و تأمین ارز مورد نیاز واردات بود. وجود اختلال قیمتی در سامانه نیما به دلیل تجمع صادرکنندگان محصولات پتروشیمی، معدنی، فولادی و فرآورده های نفتی با سایر صادرکنندگان کالاهای غیر نفتی، هزینه بالای مبادله به دلیل کارمزد های زیاد برخی از صرافی ها در سامانه نیما و مشکلات صادرکنندگان خرد در عرضه ارز در سامانه نیما به دلیل عرضه زیاد صادرکنندگان محصولات پتروشیمی، معدنی، فولادی و فرآورده های نفتی از جمله مهمترین چالش های موجود در سامانه نیما بود. در کنار این چالش ها، اصرار بانک مرکزی به عرضه ارز صادراتی در بازار نیما موجب تشدید مشکلات مذکور و غفلت از سایر روش های ایفای تعهد ارزی شد. بنابراین به منظور رفع چالش های موجود در سازوکار سامانه نیما، تقویت روش واردات در مقابل صادرات خود و دیگران برای صادرکنندگان غیر نفتی - غیر از صادرکنندگان محصولات پتروشیمی، معدنی، فولادی و فرآورده های نفتی - با لحاظ تراز بودن ارزآوری گروه های کالاهای صادراتی و ارزی گروه های کالاهای وارداتی و تداوم عرضه ارز

¹ - shahab.m1373@gmail.com

² - ghamary@gmail.com

صادرکنندگان محصولات پتروشیمی، معدنی، فولادی و فرآورده های نفتی برای مابقی واردکنندگان در بازار نیما به سیاستگذاران اقتصادی کشور پیشنهاد می گردد. با اجرای این مدل می توانیم شاهد کاهش مفاسد و دلالی در فرایند پیمان سپاری ارزی، کاهش فشار در بازار نیما و مدیریت واردات بر اساس نیازهای واقعی کشور باشیم.

واژگان کلیدی: پیمان سپاری ارزی، مبادلات ارزی، خروج سرمایه، بحران ارزی

بررسی نقش صادرات محصولات باغی و زراعی و نقش تجارت الکترونیک در بخش

کشاورزی

حامد پورصمصام^۱

چکیده

تجارت خارجی یکی از مؤلفه‌های مهم در توسعه اقتصادی و منبع تأمین درآمدهای ارزی برای سرمایه-گذاری در تکنولوژی جدید و افزایش توان تولیدی اقتصاد کشور می‌باشد. در سال‌های اخیر وجود نوسان قیمتی در بازار نفت، درآمد ارزی کشور را با تغییرات زیادی روبرو کرده و اقتصاد کشور را متاثر ساخته است و این مطلب لزوم ایجاد تنوع در محصولات صادراتی و اهمیت و تأکید بر تجارت محصولات غیرنفتی را به وضوح نشان می‌دهد. نظام اقتصادی سیاسی حاکم بر جامعه بشری نظام برتری-جویی است و جوامعی که درک واقعی از موقعیت کشورشان در جوامع بین‌المللی نداشته باشند قادر به حضوری مؤثر و مداوم در عرصه‌های جهانی نخواهند بود. بدون تردید موفقیت ما در دستیابی به آرمان‌های توسعه به ویژه توانمندی‌ها و نوآوری‌ها در زمینه کشاورزی، در رقابت‌های بین‌المللی به آزمون گذاشته می‌شود و هر ساله که سهم کشورها از تجارت بین‌المللی و دستاوردهای علمی آنها اعلام می‌گردد، حاصل این تلاش‌ها و میزان امتیازهای کسب شده برای هر جامعه در این هم‌آورد بین‌المللی تعیین می‌گردد. برای کشورهای درحال توسعه از جمله کشور ایران، تجارت خارجی اگر به شیوه‌ای برنامه‌ریزی شده و درخور امکانات و استعدادهای منطقه و کشور انجام شود می‌تواند راهی مناسب برای دستیابی به رشد و اعتلای کشور بویژه در بخش کشاورزی باشد. لذا این مقاله، اثرگذاری رشد بخش کشاورزی روی توسعه تجارت محصولات کشاورزی را مورد بررسی قرار می‌دهد.

واژگان کلیدی: توسعه اقتصادی، تجارت خارجی، صادرات محصولات کشاورزی، تجارت الکترونیک

¹ hamed_poorsamsam@yahoo.com

مبانی نظری، فقهی و قرآنی دیپلماسی اقتصادی

حسن مهدوی فر^۱

سمیه بابانیا^۲

چکیده

زمینه و هدف: دیپلماسی اقتصادی یکی از مهمترین مباحث اقتصاد سیاسی بین‌الملل است که در مناسبات میان دولت‌ها اهمیت فزاینده‌ای پیدا کرده است. در این مقاله تلاش شده مبانی نظری، فقهی و قرآنی دیپلماسی اقتصادی تبیین و تحلیل شود؛ به عبارتی به بررسی این مهم پرداخته شود که دیپلماسی اقتصادی بر چه پایه نظری، فقهی و قرآنی مبتنی و استوار است. روش تحقیق: مقاله حاضر توصیفی تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای است. یافته‌ها: یافته‌های مقاله بر این امر دلالت دارد که از منظر رویکرد نظری، ضرورت‌های توسعه اقتصادی، و به حداکثر رساندن سوده و بهره‌وری مناسبات میان دولت‌ها، مهم‌ترین مبانی دیپلماسی اقتصادی است که دولت‌های مختلف را به سمت مبادلات هر چه بیشتر اقتصادی سوق داده و بر پایه رویکرد نئولیبرال، دیپلماسی اقتصادی می‌تواند حتی بر تحقق صلح تأثیرگذار باشد. از منظر فقهی و آیات قرآن نیز، برقراری تعاملات و از جمله دیپلماسی اقتصادی منعی نداشته و امری ضروری است اما لازم است تحت ضوابط و شرایط خاصی که از سوی شرع تعیین شده صورت پذیرد. مهم‌ترین شرط در این زمینه توجه به مصلحت نظام اسلامی و حفظ سیادت مسلمانان است. نتیجه‌گیری: بر اساس آیات قرآن و متون فقهی، احکام اولیه در برخی شرایط، دیپلماسی اقتصادی با کفار حربی را مجاز ندانسته است اما مطابق احکام ثانویه و بر پایه ضرورت و مصلحت، ضمن رعایت اصل سیادت مسلمان امکان تعاملات اقتصادی و دیپلماسی اقتصادی با سایر بیگانگان فراهم است. به‌خصوص که در برخی موارد لزوماً مصادیق تعیین و تعریف‌شده خاصی وجود نداشته و می‌توان برحسب شرایط و سنجش مصلحت و ضرورت جامعه اسلامی عمل کرد.

¹ - hassanmahdavidfar67@gmail.com

² - Hoghghir@yahoo.com

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، فقه، آیات قرآن، سیادت مسلمانان، مصلحت

آسیب شناسی روابط اقتصادی ایران و پاکستان

محمد عندلیب^۱

چکیده

گسترش تحریم‌های اقتصادی و کاهش درآمدهای نفتی در سال‌های اخیر سبب شده دولت‌ها ریل گذاری اقتصاد ایران را تغییر داده و به دنبال مسیرهای مطمئن‌تری برای حرکت اقتصاد ایران باشند. یکی از مسیرهای مطمئن در حوزه تجارت به گفته اکثر کارشناسان، بازتعریف هندسه تجارت ایران و گسترش تعاملات اقتصادی ایران با همه کشورها به ویژه کشورهای شرقی و همسایگان است. پاکستان به عنوان یکی از پرجمعیت‌ترین همسایه‌های کشور دارای ظرفیت بالایی برای توسعه تجارت است. اما سوال اینجاست چه عامل یا عواملی سبب تحدید و کاهش سطح روابط اقتصادی دو کشور شده‌است؟ چه عوامل درونی و بیرونی بر روابط اقتصادی دو کشور اثرگذارند؟ چه راهکار یا راهکارهایی برای توسعه روابط اقتصادی دو کشور وجود دارد؟ در این پژوهش با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اسنادی و مصاحبه با خبرگان و کارشناسان، ضمن توصیف اجمالی وضعیت روابط اقتصادی ایران و پاکستان، به آسیب شناسی روابط اقتصادی دو کشور پرداخته و در پایان، راهکارهایی نظیر تشکیل کنسرسیوم‌های صادراتی، اصلاح شیوه‌های تجارت و برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی-کالاهای ایرانی، ثبات بخشی به نظام قانون گذاری و تعرفه گذاری، تعیین سازو کارهای مالی مبادله، توسعه کمی تجارت دوطرفه، تعیین دقیق سازوکار تهاوت، انجام روان سازی در تجارت توسط دستگاه‌های مسئول، توسعه و تقویت مرزهای زمینی و بازارچه‌های مرزی، ایجاد شبکه پنجره واحد مجوزها، توسط امکانات زیرساختی مانند جاده، ریل، اینترنت و... در مناطق مرزی در این زمینه ارائه داده است.

واژگان کلیدی: دیپلماسی تجاری، تعرفه‌های تجاری، کریدورهای مرزی، ساز و کارهای مالی مبادله

^۱ - m.andalib3000@gmail.com

مقدمه‌ای بر بررسی ظرفیت‌های صادرات جمهوری اسلامی ایران به ترکیه

محسن رنجبر^۱

چکیده

یکی از حوزه‌هایی که هر کشور می‌تواند روابط تجاری فعالی در آن برقرار سازد و از مزیت‌های نسبی خود به‌خوبی برای مستحکم ساختن روابط اقتصادی‌اش استفاده کند همسایگان آن کشور است. جمهوری اسلامی ایران از این حیث موقعیتی بسیار مطلوب دارد، چرا که از یک سو در منطقه‌ای بسیار مهم از لحاظ منابع انرژی و مسیرهای ترانزیتی و مانند این‌ها واقع است و از سوی دیگر پانزده همسایه با اشتراکات چشمگیر تاریخی و فرهنگی و دینی و ... دارد. بهره‌گیری مناسب از این موقعیت مطلوب، به‌ویژه با توجه به فشارهای شدید تحریمی دشمنان و احتمال تداوم یا تکرار آن‌ها در آینده، می‌تواند برکات فراوانی برای کشور به‌همراه آورد. ترکیه از مهم‌ترین همسایگان جمهوری اسلامی ایران است که می‌تواند و می‌بایست اهمیتی اساسی در نقشه‌ی کلان روابط اقتصادی ایران با کشورهای همسایه داشته باشد. این کشور چهارمین بازار صادراتی و سومین تأمین‌کننده‌ی واردات ایران است و بیش از ۹٪ تجارت خارجی ۷۳ میلیارد دلاری کشور با آن انجام می‌گیرد، اما ایران نوزدهمین بازار صادراتی و سی‌امین تأمین‌کننده‌ی واردات ترکیه است و فقط ۱٪ از تجارت خارجی ۳۸۰ میلیارد دلاری این کشور با جمهوری اسلامی ایران انجام می‌گیرد. ظرفیت استفاده‌نشده‌ی صادرات به ترکیه ۱۲۳ میلیارد دلار برآورد شده‌است. ایران از لحاظ ظرفیت صادرات به ترکیه (۱/۴ میلیارد دلار) در رده‌ی ۳۶، از لحاظ صادرات بالفعل (۱/۲ میلیارد دلار) در رده‌ی ۳۱ و از لحاظ ظرفیت بی‌استفاده (۶۹۵ میلیون دلار) در رده‌ی ۳۷ قرار دارد. در این مقاله، ظرفیت‌های صادرات جمهوری اسلامی ایران به ترکیه را واکاوی خواهیم کرد.

واژگان کلیدی: ظرفیت، صادرات، ایران، ترکیه.

^۱ - m.ranjbar@mfa.gov.ir

همگرایی مفهوم حقوق دیپلماتیک و کاربست آن در تحول ریاضت اقتصادی در سطح

بین‌الملل

امین حسنوند^۱

چکیده

امروزه کلید واژگان "تروریسم اقتصادی" به حربه‌ای نوپا و مدرن به منظور تحریم و تسخیر اقتصاد ملت‌ها بدل شده‌است. برخلاف جنگ اقتصادی که توسط حکومت‌ها علیه سایر کشورها انجام می‌شود، تروریسم اقتصادی توسط بازیگران فراملی یا غیردولتی انجام می‌شود که می‌تواند موجب اقدامات بی‌ثبات‌کننده، متنوع، پیچیده یا گسترده با انگیزه‌های ایدئولوژیکی، پولی یا مذهبی جهت از بین بردن ثبات اقتصادی و مالی یک دولت شود. وانگهی یکی از مؤلفه‌های مؤثر در سیاست خارجی کشورها در ابعاد (قدرت) اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و نظامی عنصر «دیپلماسی» است. در عصر کنونی یکی از ابزارهای نوین، کارآمد و قدرتمند دولت‌ها برای کنش در فضای بین‌المللی و دستیابی به موقعیت بهتر جهانی «دیپلماسی اقتصادی» است. دیپلماسی اقتصادی اقدامات رسمی دیپلماتیک است که اولاً دسترسی به بازارهای خارجی را برای کسب و کارهای ملی تسهیل می‌کنند ثانیاً در تلاش برای جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی هستند و ثالثاً برای اثرگذاری روی قوانین بین‌المللی در راستای پیشبرد و منافع ملی تأکید می‌نمایند. در حال حاضر "توسعه اقتصادی" به مؤلفه‌ای اساسی در تعیین کارآمدی دولت‌ها و قدرتمندی کشورها تبدیل شده‌است. از این رو دغدغه اصلی دولت‌ها به کسب قدرت اقتصادی از طریق فتح بازارهای جهانی تبدیل شده‌است. در چنین شرایطی باید در نظر داشت که دستیابی به توانمندی اقتصادی و به تبع آن تحقق توسعه اقتصادی جز در سایه تعامل مؤثر و سازنده با اقتصاد جهانی به دست نخواهد آمد لذا ضروری است که دولت‌ها برای کسب موقعیت‌های بهتر در سطح اقتصاد جهانی، سلسله‌ای از الزامات را برای تک تک نهادها و حلقه‌های تصمیم‌گیری خود در نظر بگیرند. این مهم در حیطه سیاست‌گذاری خارجی یا تبیین و اجرای دیپلماسی اقتصادی محقق می‌گردد. هدف پژوهش جاری بررسی و ارزیابی شکلی و محتوایی عنصر دیپلماسی اقتصادی دولت حاضر و تبدیل به ظرفیت‌ها

¹ - amin_hasanvand@yahoo.com

در سطح بین‌المللی است که با یک رویکرد توصیفی تحلیلی به آسیب شناسی و کالبدشکافی راهبردهای دیپلماسی در عصر کنونی می‌پردازد.

واژگان کلیدی: ایدئولوژیک، تحریم، تروریسم اقتصادی، توسعه اقتصادی، دیپلماسی

نقش دیپلماسی اقتصادی در مفهوم اقتصاد مقاومتی از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

رسا صفائی نمین^۱، رسول صفائی نمین^۲، هادی محمدیان^۳، فائزه سعیدی^۴، حمید درستان^۵، فرزاد تات شه دوست^۶

چکیده

دیپلماسی اقتصادی که به معنای استحکام و رشد اقتصادی مبتنی بر ابزارهای دیپلماتیک است یکی از راه های انتقال ایدئولوژی است و به نظر می رسد می توان با افزایش اقتدار اقتصادی ایران اسلامی، زمینه تحقق تمدن نوین اسلامی را فراهم نمود که همین ارائه تصویر مقتدر خود در حوزه قدرت نرم یعنی کسب اعتبار در افکار عمومی داخلی و خارجی، تاثیرگذاری غیر مستقیم بر دیگران و اراده دیگران را تابع خویش ساختن است. در حقیقت کسب، حفظ و ارتقای پرستیژ یا اعتبار بین المللی از جمله مولفه های اصلی منافع ملی کشورها به حساب می آید و می توان گفت که دولت ها از راه های مختلف تلاش می کنند که در جامعه جهانی دارای جایگاه و منزلت بالایی بوده و به آن ها به عنوان کشورهای قابل احترام نگریسته شود. هر قدر دولتی بتواند در زمینه های گوناگون، خود را موفق نشان دهد، بدون تردید دارای اعتبار خواهد بود. ایران با اتکا به این ویژگیهای ممتاز، در روابط خارجی می تواند برای تحکیم قدرت منطقه ای و اقتدار ملی خود تلاش کرده و با استفاده از عناصر قدرت همچون اقتصاد است بتواند تشکیل تمدن نوین اسلامی را تسریع نماید. از سوی دیگر، سیاست های کلان اقتصاد مقاومتی، ضمن تاکید بر درون زایی اقتصاد، دولت را به برون گرایی اقتصادی از طریق تعامل سازنده و موثر با جهان همکاری اقتصادی با کشورهای منطقه و بازارهای هدف ناگزیر می سازد. به همین منوال، جمهوری اسلامی ایران به عنوان کشوری در حال توسعه که بر اساس سند چشم انداز ۲۰ ساله و اهداف سند راهبردی اقتصاد مقاومتی، نیازمند بهره گیری بیشتر از امکانات و ظرفیت های داخلی در عرصه تعاملات اقتصادی جهان و دستیابی به جایگاه برتر اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، می باید با توجه

¹ - Rassasafaei11@gmail.com

² - dr.rasoulrassa@gmail.com

³ - mohammadian.5171@gmail.com

⁴ - faezeh96saecidi@gmail.com

⁵ - Hdorestan@gmail.com

⁶ - Hdorestan@gmail.com

به نقش عنصر اقتصاد در فرآیند جهانی شدن، زمینه رقابت اقتصادی در صحنه بین‌المللی را فراهم آورد و به تحقق اهداف توسعه اقتصادی کشور کمک نماید. در این میان، نقش دستگاه دیپلماسی در پیشبرد روابط اقتصادی خارجی حائز اهمیت فراوانی است.

واژگان کلیدی: اقتصاد مقاومتی، دیپلماسی اقتصادی، سیاست، قدرت سیاسی

ضروت ها و مسير ممكن براى پيشبرد ديپلماسى اقتصادى ايران در قبال اتحاديه اروپا

على صباغيان^۱

ابراهيم باقرى^۲

چكیده

اتحاديه اروپا درحال حاضر با عضویت ۲۷ کشور مهم اروپایی جایگاه بزرگی در اقتصاد، تجارت و سرمایه گذاری جهان دارد. بر اساس آمارهای منتشره، اتحاديه اروپا بزرگترین بلوک تجارى جهان است. این اتحاديه بزرگترین صادرکننده کالاهای صنعتی و خدمات است و بزرگترین بازار واردات برای بیش از ۱۰۰ کشور جهان تلقی می‌شود. در عرصه سرمایه گذاری مستقیم خارجى نیز اتحاديه اروپا جایگاه اول جهان را دارد. تجارت آزاد بین اعضای این اتحاديه یکی از اصول بنیادی اتحاديه اروپاست که تحقق این امر هم از طریق شکل گیری بازار واحد بین کشورهای عضو این اتحاديه امکان پذیر شده است. روابط اقتصادى و تجارى خارجى کشورهای عضو اتحاديه اروپا در چارچوب سياست مشترک تجارى و سرمایه گذاری که در سطح فراملی تدوین شده پیگیری می شود. از سوى دیگر کشور ایران از گذشته یکی از شرکای مهم اقتصادى و تجارى اتحاديه اروپا بوده است. در سال های اخیر نیز برغم موضوع تحریم ها، روابط تجارى ایران و اتحاديه اروپا با فراز و نشیب های ادامه داشته است. این امر نشان دهنده آن است که روابط اقتصادى و تجارى اتحاديه اروپا و ایران برغم اختلافات سياسى از جایگاه خاصى برخوردار است. این مقاله درصدد بررسی این موضوع است که ضروت تدوین یک ديپلماسى اقتصادى برای نهادينه کردن روابط تجارى و اقتصادى ایران با اتحاديه اروپا چیست و سمت و سوى چنین ديپلماسى ای چگونه باید باشد؟

واژگان کلیدی: ديپلماسى اقتصادى، اتحاديه اروپا، سياست مشترک تجارى، ارزش های اروپایی

¹ -sabbaghian@ut.ac.ir

² - Bagheri68@ut.ac.ir

استفاده بهینه از دیپلماسی اقتصادی برای تقویت حکمرانی اقتصادی بین‌المللی

علی مروی^۱

چکیده

حکمرانی اقتصادی بین‌الملل الگوی جایگزین نظریه ثبات برتر یا قدرت هژمونی است که به مجموعه ای از روش های متنوع فردی و نهادی، عمومی و خصوصی اطلاق می‌شود که منافع و انگیزه های متضاد و متنوع را با هم سازگار نموده و یک اقدام مشارکتی را رقم می‌زند. در این الگو جریانات اقتصادی بین‌المللی تنها تحت تاثیر منافع یک کشور ابرقدرت حرکت نمیکنند بلکه کشورهای مختلف با ابزارهایی که در اختیار دارند تلاش می‌کنند جریانات اقتصادی را به سوی منافع ملی خود، هدایت کنند. حکمرانی اقتصادی یک متغیر کیفی^۲ است که تحت تاثیر پنج بازیگر اصلی شامل دولت ملت ها، شرکت های چندملیتی، نهادهای رسمی اقتصاد جهانی، نهادهای منطقه‌ای اقتصادی و در نهایت مردم و سازمان های مردم نهاد می‌باشد. ماتریس سنجش حکمرانی اقتصادی بین‌المللی شامل ۲۸ شاخص است که در پنج گروه فوق طبقه بندی شده اند و از طریق فرمول زیر، محاسبه می‌شود.

$$GEG = \alpha_1 NEPI + \alpha_2 MNCI + \alpha_3 GOII + \alpha_4 GNOII + \alpha_5 NGOI$$

ساختار منسجم اقتصادی دولت بطور کلی اثر مثبتی بر جایگاه اقتصاد ایران در منطقه دارد اما این مدل نشان می‌دهد که جذب سرمایه‌گذاری خارجی با ضریب ۱۷ درصد و اجازه دادن به شرکتهای چندملیتی برای فعالیت در ایران با ضریب ۷ درصد بالاترین اثر را در بهبود جایگاه ایران در اقتصاد منطقه دارد. همچنین مدل نشان می‌دهد که بهبود درآمد سرانه با ضریب ۶.۶ درصد و افزایش سهم در تجارت منطقه با ضریب ۵.۹ درصد میتوانند بر ارزیابی از اقتصاد ایران از نگاه جریان های مالی و تجاری منطقه اثر مثبت داشته باشند. داشتن ذخایر مالی بین‌المللی با ۵.۳ و مزاد تراز تجاری با ۴.۸ درصد هم عوامل موثر دیگر بر حکمرانی اقتصادی بین‌المللی است. ارتقا سطح همکاری با بانک جهانی و صندوق بین‌المللی

¹ -ali.marvis@gmail.com

² Dummy variables

پول با ضریب تاثیر ۳.۷ درصد در صدر اولویت دیپلماسی اقتصادی ایران با نهادهای جهانی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: حکمرانی اقتصادی بین‌المللی، دیپلماسی اقتصادی، شرکت چندملیتی، دولت-ملت، نهادهای اقتصادی، سازمان های مردم نهاد

دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم در منطقه آمریکای لاتین: چالش‌های گذشته،

فرصت‌های پیش‌رو

محمد استادولی^۱

دیپلماسی فعالیت سیاسی است که ایجاد ارتباط همراه با دستیابی به منافع را فراهم می‌آورد. بر همین اساس، در برقراری دیپلماسی، به ویژه اقتصادی، فاصله جغرافیایی اهمیت پیدا نمی‌کند و در عوض منافع کشورها تعیین کننده نوع رویکردها می‌شود. آمریکای لاتین با وجود دوری مسیر، در دودهه اخیر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران را به سمت خود کشانده است. با توجه به نوع رویکرد سیاسی دولت‌های متحد با ایران در این منطقه، مشخص می‌شود که ویژگی‌های ایدئولوژیک در روابط با این کشورها اهمیت بالایی دارد. به همین دلیل تجربه نشان می‌دهد که اولاً ایران از همه ظرفیت‌های اقتصادی منطقه استفاده نمی‌کند و ثانیاً اتکا به برقراری روابطی پایدار و ادامه دیپلماسی اقتصادی با کشورها بر اساس ایدئولوژی حزب حاکم، سیاستی غیرقابل تضمین است. البته استفاده از سیاست‌های ساختارگرایانه در ایجاد روابط با آمریکای لاتین، منافع اقتصادی مناسبی را برای ایران به همراه داشته است که در این خصوص فعالیت‌های حوزه نفت در سه سال اخیر از اهم آن به شمار می‌رود. اما برای توسعه آن در آمریکای لاتین، نیاز است که برنامه‌ریزی فراتر از متحدان فعلی برای ایران در نظر گرفته شود. باتوجه به آنکه ایران نیازمند بازتعریف منافع و روش حضور در منطقه است، سوال این است که دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم در آمریکای لاتین با چه موضوعاتی مواجه است؟ فرض اصلی پژوهش هم بر آن است که آمریکای لاتین یکی از مناطق مهم از نظر سیاسی و اقتصادی در سیاست خارجی ایران به شمار می‌رود. روش پژوهش تحلیلی-توصیفی است و داده‌ها با استفاده از روش استنادی کتابخانه‌ای و بررسی‌های میدانی گردآوری شده است.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، آمریکای لاتین، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، دولت

سیزدهم

¹ - mohammad.ostadvali@gmail.com

تأثیر سیاست های علمی، فنی و دیپلماسی اقتصادی بر عملکرد صادرات ایران با نقش میانجی مهارت های بازاریابی بین‌المللی شرکت

عباداله اکبری^۱، صمد عالی^۲، یعقوب علوی متین^۳ و مرتضی محمودزاده^۴

هدف از این مقاله بررسی این موضوع است که سیاست های علمی و فنی در برنامه های توسعه صادرات دولت چگونه می‌تواند به عملکرد صادراتی بهتر منجر شود. بر این اساس تاثیر دیپلماسی تجاری برنامه های توسعه صادرات مربوط به عملکرد صادراتی در زمینه شرکت های تولیدی و صادراتی پیشنهاد و مورد آزمایش قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد که مهارت های بازاریابی بین‌المللی با نقش میانجی در کنار مشوق های مربوط به علمی و فنی بر عملکرد صادرات تأثیر دارد و دیپلماسی اقتصادی موجب تعدیل مثبت این فرآیند می‌شود. نتایج نقش ایزاری برنامه های توسعه صادرات در افزایش عملکرد صادرات را تأیید می‌کنند. اثر متقابل بین انواع مختلف برنامه های توسعه صادرات نیز مورد بررسی قرار گرفت. این مطالعه به مدیران کمک می‌کند تا بدانند چگونه می‌توانند از برنامه های توسعه صادرات دولت و نقش دستگاه دیپلماسی در محل بازارهای هدف بهره مند شوند. یافته ها همچنین نشان می‌دهند که سیاست گذاران باید برنامه هایی از توسعه صادرات را با تأکید بر موضوع خاص به جای برنامه های توسعه صادرات با یک هدف کلی در حوزه عملکرد صادرات توسعه دهند. این مطالعه بینش جدیدی را درباره چگونگی استفاده شرکت های صادراتی از برنامه های علمی و فنی دولت برای توسعه مهارت های مفید ارائه می‌کند. همچنین، این مطالعه دامنه تفکر فعلی در حوزه صادرات را با تصدیق اینکه انواع مختلف برنامه های توسعه صادرات بر روی صادرات تأثیر می‌گذارند، گسترش می‌دهد.

واژگان کلیدی: ایران، دیپلماسی تجاری، سیاست های علمی و فنی، عملکرد صادراتی، بازاریابی بین‌المللی

¹ - ebadolla.akbari@gmail.com

² - samad.aly@gmail.com

³ - Alavimatin@iaut.ac.ir

⁴ - e.akbari.4008@gmail.com

راهکارهای خنثی سازی و کاهش اثر تحریم‌های اقتصادی

علیرضا شیرمحمدی فرد^۱ و محمد مهدی بازگیرخوب^۲

جمهوری اسلامی ایران، همواره از ابتدای انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ به فراخور شرایط سیاسی، اقتصادی، در معرض تحریم‌ها بوده است. این مقاله بیشتر به تحریم‌های اقتصادی مانند: تحریم‌های تجاری، مالی، حمل و نقل می‌پردازد. در ادامه با استفاده از نظریه هزینه-فایده اثبات می‌شود که تا زمانی که فرصت‌های تحریم‌های اقتصادی برای کشور های تحریم کننده بیشتر از هزینه های تحریم باشد، کشور های اعمال کننده تحریم به تحریم خود ادامه خواهند داد؛ بنابراین یکی از راهکار های اصلی خنثی سازی تحریم‌ها، افزایش هزینه های تحریم بر کشورهای اعمال کننده تحریم و شرکای آنها از طریق دیپلماسی اقتصادی با همسایگان، جذب سرمایه گذاران خارجی به ایران، عضویت ایران در اتحادیه ها و سازمان های بین‌المللی اقتصادی، عضویت در کریدور های بین‌المللی نظیر کریدور شمال-جنوب و طرح یک کمر بند یک جاده چین، توسعه صنعت گردشگری، ایجاد پیمان های پولی مشترک با شرکای تجاری و موارد دیگر می‌باشد؛ جمهوری اسلامی ایران باید با گره زدن منافع اقتصادی خودش با کشور های دیگر به خصوص ۱۵ کشور همسایه، هزینه تحریم را برای کشور های اعمال کننده و شرکای آنها بیشتر از فرصت‌های تحریم برای آنها بکند تا اصولاً تحریم‌های اقتصادی برای آنها به صرفه نباشد. روش تحقیق به کار گرفته شده در این پژوهش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از روش های کتابخانه ای، تحلیل اسنادی است. این مقاله به این سوال پاسخ می‌دهد که راهکار ها جهت خنثی سازی و کاهش اثرات تحریم‌های اقتصادی علیه جمهوری اسلامی ایران چیست؟

واژگان کلیدی: تحریم‌های اقتصادی، اقتصاد بین‌الملل، خنثی‌سازی تحریم‌ها، دیپلماسی اقتصادی

¹ - alireza.shirmohammadi.fard@gmail.com

² - mohammad.mahdi.bazgir.khoob@gmail.com

صنایع فرهنگی پیوند دیپلماسی فرهنگی و دیپلماسی اقتصادی؛ از تاثیر گذاری تا درآمدزایی مطالعه موردی: راهبردهای بهره‌مندی از صنعت پویانمایی ایران در عرصه بین‌المللی

احسان امینی باغبادرانی^۱

امروزه بسیاری از کشورها به دنبال استفاده از صنایع فرهنگی جهت ارتقای جایگاه بین‌المللی خود هستند. در واقع صنایع فرهنگی نقطه‌ی پیوند دو نوع از مهم‌ترین انواع دیپلماسی عمومی یعنی دیپلماسی فرهنگی و دیپلماسی اقتصادی است. صنایع فرهنگی ضمن تاثیرگذاری بر مخاطبان سایر کشورها در راستای ارائه‌ی تصویری مطلوب از کشور مبدأ، درآمدزایی بسیار بالایی دارند. در این بین صنعت پویانمایی دارای ویژگی‌های منحصر به‌فردی است که آن را از سایر صنایع فرهنگی متمایز می‌سازد. در این نوشتار با استفاده از روش کتابخانه‌ای و استفاده از مصاحبه‌های آرشیوی و مرور برخی از تجارب سایر کشورها به دنبال تبیین پیوند دیپلماسی فرهنگی و دیپلماسی اقتصادی، ویژگی‌های منحصر به‌فرد صنعت پویانمایی و مزیت‌های صنعت پویانمایی در ایران به عنوان یک فرصت خاص و ویژه در راستای تحقق اهداف مربوط به دیپلماسی فرهنگی و دیپلماسی اقتصادی بیان شده‌است. درآمدزایی، تاثیرگذاری غیرمستقیم، تاثیرگذاری بلندمدت و ماندگار، مخاطبین کودک و نسل‌های آینده‌ی کشورهای هدف، الگوسازی و خلق شخصیت و داستان و خاصیت مرجندایز و تاثیرگذاری بر دیگر صنایع فرهنگی که موجب درآمدزایی و سلطه‌ی بیشتر فرهنگی می‌شود از ویژگی‌های متمایزکننده‌ی صنعت پویانمایی است. هزینه تولید پویانمایی نسبت به سایر کشورها، گنجینه غنی محتوایی، پیشرو بودن در سطح خاورمیانه، نیروی انسانی ارزشی و انقلابی، تجربه تولیدات قوی و موفق در عرصه‌ی بین‌الملل از مزیت‌های خاص صنعت پویانمایی در ایران است. در پایان نیز راهبردهای و پیشنهادهایی سیاستی جهت ارتقای این امر در جمهوری اسلامی ایران ارائه شده‌است.

واژگان کلیدی: اقتصاد فرهنگ، صنایع فرهنگی، دیپلماسی فرهنگی، دیپلماسی اقتصادی، صنعت پویانمایی

¹ - ehsan.aminisu@gmail.com

بررسی و مقایسه انواع راه‌های تسویه بین‌المللی مبتنی بر ظرفیت‌های DLT و جایگاه دیپلماسی در جهت بی‌اثر شدن (خنثی‌سازی) تحریم‌های مالی ایران

مهدی سلامی^۱، محمدسعید شادکار^۲ و علی باقری^۳

در عرصه اقتصادی، ایالات متحده در همان سال‌های اول انقلاب، ایران را زیر فشار تحریم‌های خود (تحریم‌های اولیه) قرار داد، تحریم‌های فراسرزمینی علیه ایران را نیز از سال ۱۹۸۴ آغاز کرد که به دلیل وجود موانع حقوقی از سال ۱۹۹۶ ترتیب اثر یافت. با وجود این عمده تحریم‌های ایران از سال ۲۰۱۰ وضع شد و نظام پولی و مالی خصوصاً بانک‌های ایرانی و بانک مرکزی ایران یکی پس از دیگری به لیست تحریم‌ها اضافه شدند. اگرچه پیام‌رسان سوئیفت با ثبت دقیق اطلاعات تراکنش‌های مالی مبادلات تجاری بین‌المللی را تسهیل می‌نماید، دسترسی آمریکا به دیتاستر غیراروپایی سوئیفت و اشراف بر تمامی تراکنش‌های مالی بین‌المللی ایران، اعمال تحریم‌ها و شناخت برخی از گلوگاه‌های موجود جهت دورزدن تحریم‌ها توسط ایالات متحده را امکان‌پذیر ساخته است. بنابراین سوئیفت را می‌توان یکی از مهم‌ترین ابزارهای در دسترس ایالات متحده جهت نظارت بر تحقق و اعمال تحریم‌های خصمانه علیه ایران دانست. در مقاله پیش‌رو که مبتنی بر روش تحلیلی-کتابخانه‌ای نگاشته شده است، با مقایسه راهکارهای جایگزین سوئیفت و معرفی ظرفیت‌های فناوری دفتر کل توزیع یافته یا به اختصار DLT، که رویکردی جدید، سریع و در حال توسعه برای ضبط و به اشتراک‌گذاری داده‌ها در چندین پایگاه داده (دفترکل) است، این فناوری را به عنوان راه‌حلی برای مسئله و مشکل پیام‌رسان مالی بین‌المللی معرفی می‌نماییم. در فرآیند طراحی و عملیاتی کردن راهکار جایگزین، دیپلماسی اقتصادی نقش قابل توجهی در رفع موانع و کاهش هزینه‌ی راه‌اندازی آن خواهد داشت. به‌علاوه با توجه به تغییر طراحی، لزوم مداخله‌ی مکرر دیپلماسی برای رفع موانع جزئی تعاملات مالی و تجاری برطرف خواهد شد.

واژگان کلیدی: سوئیفت، دفترکل توزیع یافته، تحریم‌های مالی، دیپلماسی اقتصادی، پیام‌رسان مالی

1 - mahdisalam8421@yahoo.com

2 - m_s_shadkar@ut.ac.ir

3 - alibagheri17@chmail.ir

فرصت‌ها و چالش‌های همکاری اقتصادی و تجاری ایران و روسیه مبتنی بر آراء نخبگان سیاسی و اقتصادی

سید مهدی تدین^۱

همواره حوزه همسایگی جزو اولویت‌های همکاری برای هر کشوری به‌خصوص در موضوع اقتصاد و تجارت است. مشابهت فرهنگ، سبک زندگی و الگوی مصرف مردمان حوزه همسایگی بستر مناسبی برای توسعه همکاری‌ها فراهم می‌کند. ایران کشوری است با پانزده همسایه که بیشتر این کشورها عمده نیازهای خود را از مسیر واردات تأمین می‌کنند. همین مسئله فرصت مغتنمی را پیش روی ایران قرار داده است که بتواند با برنامه‌ریزی و استفاده هدفمند از ظرفیت همسایگی برای تأمین حداکثری منافع ملی اقدام کند. روسیه قدرتمندترین همسایه ایران است که به دلیل تهدیدها و منافع مشترک بین‌المللی و منطقه‌ای، مواضع مشابهی در مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی با ایران دارد و به تبع آن روابط سیاسی حسنه‌ای نیز میان دو کشور ایران و روسیه برقرار است و توافقتنامه‌های همکاری متعددی میان دو کشور امضا شده است. علاوه بر موقعیت جغرافیایی ویژه دو کشور ایران و روسیه، حجم تجاری نسبتاً بالا با جهان و توانمندی‌های روسیه به‌خصوص در حوزه تکنولوژی برتر و صنایع سنگین زمینه مناسبی را برای همکاری‌های اقتصادی و فنی دو کشور به وجود آورده است. بیشتر پژوهش‌های صورت گرفته در خصوص روابط اقتصادی ایران و روسیه با فرضیه رقابت تجاری میان ایران و روسیه صورت گرفته‌اند. اما این پژوهش ضمن نفی این فرضیه به دنبال بررسی چالش‌ها و فرصت‌های همکاری میان ایران و روسیه از منظر نخبگان سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، با تکیه بر روش توصیفی-تحلیلی و مصاحبه نیمه ساختمند و ارائه پیشنهاد‌های سیاستی برای توسعه همکاری‌ها به‌منظور استفاده حداکثری از ظرفیت همسایگی میان دو کشور است.

واژگان کلیدی: ایران، روسیه، روابط اقتصادی، تجارت، رقابت

^۱ - tadayon.sm@gmail.com

بازاریابی ورزشی برای دیپلماسی اقتصادی؛ منابع صادراتی ورزش در جمهوری اسلامی ایران

نادر جمفری هفتخوانی^۱

در نظریه‌ها و مدل‌های مختلف تصویرسازی ملی، مؤلفه صادرات همواره یکی از ابعاد مهم ارزش‌آفرینی برای تصویرسازی کشورها به شمار می‌آید. منظور از صادرات، صرفاً صادرات کالاهای تجاری نیست بلکه صادرات خدمات، از اهمیت روزافزونی برخوردار شده و یکی از انواع صادرات خدمات که می‌تواند کارکرد دوگانه‌ای - افزون بر تقویت وجهه ملی کشورها از طریق دیپلماسی ورزشی - داشته باشد صادرات در صنعت ورزش با تأکید بر صادرات خدمات ورزشی است که ج.ا. ایران در این عرصه از منابع و ظرفیت‌های فراوانی برخوردار است. پرسش اصلی این تحقیق آن است که «آیا صادرات در صنعت ورزش می‌تواند با تقویت دیپلماسی ورزشی بر ظرفیت‌های دیپلماسی اقتصادی ج.ا. ایران بیافزاید؟». برای پاسخ به این پرسش ضمن بهره‌گیری از مفاهیم دیپلماسی ورزشی، دیپلماسی اقتصادی و بازار خدمات، و با اشاره به ظرفیت‌های بی‌شمار صادرات خدمات ورزشی در کشور، با بهینه‌کاوی تجربه موفق سایر کشورها، به شناسایی و معرفی فرصت‌های موجود در موقعیت کنونی ورزش کشور پرداخته شد. داده‌های این تحقیق، توصیفی بوده و به روش مطالعه کتابخانه‌ای و اسنادی گردآوری شده‌اند. یافته اصلی این تحقیق ظرفیت‌ها و منابع سه‌گانه^۱ صادرات ورزشکار و بازیکن (رسمی و غیررسمی)؛ ۲) صادرات مربی؛ و ۳) صادرات خدمات ورزشی زیرساختی برای آموزش، تمرین و رقابت، برای توسعه صادرات خدمات ورزشی در ج.ا. ایران بود. یافته‌ها نشان داد که صادرات خدمات ورزشی در زمینه‌های پیش‌گفته می‌تواند با تقویت دیپلماسی ورزشی بر ظرفیت‌های دیپلماسی اقتصادی کشور بیافزاید.

واژگان کلیدی: بازاریابی ورزشی، دیپلماسی اقتصادی، دیپلماسی ورزشی، صادرات خدمات ورزشی

^۱ - n.jafari.isu@gmail.com

تأثیر مستقیم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر ثبات اقتصاد

کمیل جلالی^۱، حامد میری پناه^۲ و زهرا پروینی^۳

یکی از انواع سرمایه‌گذاری‌ها، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به هر علت و شکلی که صورت پذیرد، اثرات قابل توجهی بر متغیرهای کلان اقتصادی خواهد گذاشت. آموزش و باز بودن اقتصاد از عوامل موثر بر جذب سرمایه - گذاری مستقیم خارجی است که تابع متغیر بازار، جمعیت و رشد حقیقی تولید ناخالص داخلی می‌باشند، به عبارت دیگر متغیرهای بازار، جمعیت و رشد حقیقی اقتصاد دارای نقش تعیین کننده بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌باشند از دلایل و موانع جذب سرمایه‌گذاری در ایران میتوان به ذهنیت منفی نسبت به سرمایه‌گذاری خارجی در ایران، ریسک بالای سرمایه‌گذاری در کشور، توسعه نامناسب بازار مالی، امنیت مالی و بیمه سرمایه گذار، تحریم‌ها و عدم آماده‌سازی رابطه اقتصادی با جهان اشاره کرد. موانعی که ایران را در شرایط بسیار بد آماری در سال ۲۰۲۰ قرار داده است. روش شناسی برای حل این موضوع روش تحلیل توصیفی است. از آنجا که اقتصاد ایران به واسطه مزیت های نسبی و افت شدید ارزش ریال هم اینک بستر مناسبی برای ورود بازیگران و تولیدکنندگان جهانی در خود دارد، سیاست گذار لازم است اصلاحاتی را در فضای کسب و کار و نیز سایر متغیرهای موثر بر روند جذب سرمایه‌گذاری نظیر رتبه اعتباری کشور انجام دهد. کنار زدن فضای پرابهام تحریم‌های آمریکا و نیز حل مسائل بانکی دو موردی است که راه ایران را برای ورود به زنجیره جهانی تولیدکنندگان صنعتی هموار می کند از آنجا که میانگین رشد اقتصادی کشور در یک دهه اخیر عدد چندان مناسبی نیست، اتخاذ راهبردی تازه در زمینه به رسمیت شناختن جذب سرمایه‌گذاری خارجی به عنوان یکی از اهداف مهم ملی رویکردی است که می‌تواند خونی تازه در رگ های اقتصاد ایران باشد.

واژگان کلیدی: سرمایه‌گذاری، سرمایه، اقتصاد، رشد، FDI

¹ - amirara666@gmail.com

² - hamed.jim73@gmail.com

³ - zahrparvini71@gmail.com

رقابت های ژئوپلیتیک غرب آسیا و دیپلماسی اقتصادی دولت سیزدهم در منطقه اروپا

محسن جلالی^۱

دیپلماسی اقتصادی به عنوان ابزار سیاست خارجی در راستای تجمع ثروت و ارتقاء قدرت ملی همواره مدنظر بازیگران مختلف در عرصه سیاست بین الملل قرار داشته و در ایران نیز در استناد بالادستی همواره مورد اشاره سیاست گذاران قرار گرفته است. باین همه ایران معاصر کشوری است که از یکسو با چالش های ساختاری اقتصادی به شکلی مزمن مواجه بوده و از سوی دیگر چندین دهه است که با تحریم های اقتصادی متعدد دست و پنجه نرم کرده است. بنابراین کشور اکنون با ضرورت هایی مواجه است که توسعه اقتصادی و به کارگیری ابزارهای دیپلماسی اقتصادی را در اولویت سیاست خارجی قرار می دهد. ادبیات گسترده ای تاکنون به بررسی اهمیت دیپلماسی اقتصادی در چارچوب سیاست خارجی توسعه گرا و کاربست آن در راستای خنثی سازی تحریم و بهره گیری و عملیاتی سازی فرصت های اقتصادی در همسایگی ایران و همچنین در فضای بین المللی از جمله در روابط ایران-اروپا در قالب گسترش تجارت، جذب سرمایه گذاری خارجی و سایر همکاری های توسعه ای پرداخته است. باین حال مؤلفه های اقتصادی در بستر تحولات ژئوپلیتیک بین المللی و منطقه ای معنا پیدا می کند و تجربه دهه های گذشته نیز نشان می دهد که به ویژه رقابت های ژئوپلیتیک در خاورمیانه تأثیر تعیین کننده ای بر تعاملات اقتصادی خارجی ایران داشته است. موضوعی که در ادبیات موجود در حوزه دیپلماسی اقتصادی کمتر مورد توجه پژوهشگران بوده و در این مطالعه تلاش می کنیم با بررسی این پرسش که رقابت های ژئوپلیتیک خاورمیانه چه تأثیری بر دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران دارد، این موضوع را مورد کنکاش قرار دهیم.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، رقابت های ژئوپلیتیک، خاورمیانه، سیاست خارجی ایران

^۱ mohsenjalali@ut.ac.ir

دیپلماسی اقتصادی در تعامل ایران و ترکیه با تاکید بر محور گردشگری؛ فرصت‌ها و چالش‌ها (۱۴۰۴ - ۱۴۰۰)

فرید جوادی ثمرین^۱ و فریبا اسکندرزاده راسته کناری^۲

جمهوری اسلامی ایران و ترکیه از مهمترین مهره های حوزه خاورمیانه به شمار می‌رود که دارای اشتراکات قومی، قبیله ای، فرهنگی و اجتماعی فراوانی هستند. روند تعامل اقتصادی این کشور نیز تحت تاثیر شرایط موجود، متقابل و همچنین تعادل در منطقه مهم مدنظر دو کشور، قرار می‌گیرد. ایران و ترکیه علاوه بر زمینه های اقتصادی در زمینه‌های مسائل سیاسی، اجتماعی، امنیتی همکاری‌های گسترده ای را به همراه داشته‌اند. پژوهش موجود به دنبال بررسی دیپلماسی اقتصادی دو طرفه در تعامل بینابین جهت گسترش مناسبات اقتصادی از طریق امر گردشگری در برهه دولت سیزدهم و فرصت‌ها و چالش‌های پیش‌روی آن می‌پردازد. دراصل هدف مهمی که در این پژوهش مدنظر قرار می‌گیرد؛ نحوه راهبرد اقتصادی دو کشور، جهت گسترش تعاملات اقتصادی با تکیه بر امر گردشگری میان دو کشور با در نظر گرفتن فرصت‌ها و چالش‌های پیش‌روی آن می‌باشد. بدین اساس پرسش اصلی پژوهش به این شکل مطرح می‌شود؛ برای گسترش تعامل اقتصادی از محور گردشگری، میان ایران و ترکیه، دیپلماسی اقتصادی تا چه حد تأثیرگذار بوده است؟ و چه فرصت‌ها و چالش‌هایی پیش‌روی این تعامل قرار گرفته‌است؟ با توجه به مفاهیم ارائه شده، با تمرکز بر رویکرد توصیفی و تحلیلی در جهت پاسخگویی بر این فرضیه بهره گرفته شده‌است. نتایج به دست آمده در صدد بررسی دیپلماسی اقتصادی دو کشور در زمینه مسائل گردشگری و تاثیر آن بر روند افزایش درآمد می‌باشد که این عوامل علاوه بر گسترش تعاملات بین دو کشور منجر به ترقی در زمینه‌های دیگر و افزایش درآمد حاصل از این موارد را شاهد خواهد بود.

واژگان کلیدی: ایران، اقتصادی، ترکیه، دیپلماسی، گردشگری

^۱ - farid.javadi.smrn@gmail.com

^۲ -- faribaeskandarzadeh1@gmail.com

ارائه راهکارها و الگوی دیپلماسی انرژی در حوزه نفت و گاز (مطالعه موردی امارت متحده عربی)

مسعود حراقی^۱، علی درویشی^۲ و مریم حراقی^۳

سیستم انرژی جهانی در حال گذار از وابستگی تقریباً کامل به سوخت‌های فسیلی، به سمت اتکای بیشتر به منابع انرژی پاک و تجدیدپذیر می‌باشد، که این گذار تحت تاثیر ترویج بهره برداری از انرژی های پاک خواهد بود. این موضوع اساساً رابطه بین تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان انرژی را می‌تواند تغییر دهد و پیامدهای ژئوپلیتیکی آن، به عنوان یکی از مهمترین دغدغه های اصلی رهبران انرژی جهانی می‌باشد. از جمله ابزارهای سیاست خارجی که می‌توان از آنها برای حمایت از یک کشور در مدیریت پیامدهای ژئوپلیتیکی انتقال انرژی استفاده کرد، دیپلماسی می‌باشد. این مقاله با بررسی تاثیر دیپلماسی انرژی دوجانبه در روابط بین کشورها، منافع کشورهای حاشیه خلیج فارس را در طول گذار جهانی از انرژی های فسیلی به انرژی کم کربن را تبیین می نماید. در این مطالعه اهداف استراتژیک دیپلماسی انرژی دوجانبه برای کشورهای حاشیه خلیج فارس ارزیابی شده و سپس به طور خاص از طریق مطالعه موردی، امارات متحده عربی (امارات متحده عربی) مورد بررسی قرار گرفته است. مطالعه موردی امارات متحده عربی نتیجه‌گیری‌ها و توصیه‌هایی را در زمینه سیاست خارجی ارائه می‌کند که به عنوان راهنمایی استراتژیک برای همه کشورهای صادرکننده هیدروکربن می‌تواند ارائه شود. نتایج این پژوهش نشان دهنده اهمیت راهبردی تقویت دیپلماسی انرژی دوجانبه برای کشورهای است صادرکننده منابع هیدروکربوری هستند و از طریق دیپلماسی انرژی دوجانبه می‌توانند امنیت داخلی را تامین کنند و به عنوان راهنمای استراتژیک برای همه کشورهای صادرکننده هیدروکربن در نظر گرفته شود.

واژگان کلیدی: دیپلماسی انرژی، امارات متحده عربی، راهکارهای سیاستی

¹ - haraghy@yahoo.com

² - darvishi1392@gmail.com

³ - masoud.haraghi@yahoo.com

نگاشت نهادی مورد نیاز برای تقویت نقش آفرینی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در کشورهای منطقه

محمد مهدی خانوار^۱

در سال‌های اخیر با عبور از اوج بحران‌های نظامی - امنیتی در کشورهای غرب آسیا، مأموریت نقش‌آفرینی در عرصه اقتصاد منطقه پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته است. این مأموریت به بهره‌مندی از ظرفیت بازار ۱۱۰۰ میلیارد دلاری و ۶۰۰ میلیون نفری منطقه غرب آسیا و ایجاد روابط راهبردی با کشورهای محور مقاومت اشاره دارد و علاوه بر تعمیق روابط سیاسی و تأمین نیازهای کشورهای هدف به رشد اقتصاد داخلی، خروج از رکود و توسعه اشتغال در کشور نیز می‌انجامد. اما نهادهای موجود کشور که انتظار می‌رود نسبت به توسعه اقتصاد منطقه‌ای اقدام کنند، نه تنها تاکنون فعالیت جدی نسبت به این مأموریت نداشته‌اند، بلکه اصولاً به تنهایی نمی‌توانند این مأموریت جدید را پیگیری نمایند زیرا کشورهای منطقه همگی در حال توسعه و برخی از آن‌ها درگیر جنگ و بحران هستند و بر این اساس فعالیت در آن‌ها، نیازمند اقدامات و تحقق شرایطی است که تأمین آن در حال حاضر در چارچوب مأموریت‌های نهادهای موجود نمی‌گنجد. بر این اساس حضور مؤثر جمهوری اسلامی ایران در سطح منطقه به‌ویژه در بازسازی سوریه، عراق و افغانستان و بهره‌مندی از این بازار بیش از هزار میلیارد دلاری در گرو ایجاد اصلاحات ساختاری است. بررسی تجربیات کشورهای پیشرو در تعاملات اقتصاد بین‌الملل و توسعه بازارهای صادراتی نشان می‌دهد این کشورها برای تعامل با کشورهای در حال توسعه و کشورهای درگیر جنگ و بحران، نهادی خاص تأسیس کرده‌اند که زیرساخت‌های تعاملات اقتصادی با این کشورها را فراهم آورد. به‌عنوان نمونه در کشور آمریکا آژانس توسعه بین‌المللی ایالات متحده (USAD)، در کشور بریتانیا (UKAD)، در کشور ژاپن (JICA) و در کشور چین (CIDCA) نهاد متولی در این بخش محسوب می‌شوند. جمهوری اسلامی ایران با داشتن یک طرح جامع و ایجاد یک نهاد متولی قدرتمند برای گسترش تبادلات اقتصادی در سطح منطقه می‌تواند به اهدافی از قبیل ارتقای امنیت و رفاه در سطح ملی و منطقه‌ای، اشتغال، ایجاد بازار صادراتی برای کالای ایرانی،

^۱ - m.khanvar@gmail.com

تأمین مواد اولیه برای صنایع داخلی، خروج از رکود از طریق رشد صادرات، بی‌اثر شدن تحریم‌ها و
تأمین امنیت غذایی کشور دست یابد.

واژگان کلیدی: آژانس‌های توسعه‌ای، بازار کشورهای منطقه، اصلاحات ساختاری

دیپلماسی اقتصادی در دولت سیزدهم منطقه همسایگی

محمد رضوانی^۱

دیپلماسی اقتصادی به مفهوم اولویت بخشیدن مناسبات اقتصادی در روابط خارجی، یکی از ابزارهای مهم برای پیشبرد اهداف بلند مدت رشد و توسعه اقتصادی کشورها به حساب می‌آید. با تدقیق در تاریخچه دیپلماسی اقتصادی که بعد از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی ساختار امنیت ملی از حوزه اقتدار نظامی به اقتدار اقتصادی تغییر یافت، متأسفانه دولت های بعد از انقلاب جمهوری اسلامی کمتر به این مهم توجه داشته اند بطوری که در شرایط کنونی تحریم‌های همه جانبه علیه ملت ایران، تنها راه مقابله و بی اثر سازی تحریم‌ها استفاده از ظرفیت بالای "دیپلماسی اقتصادی" در دولت سیزدهم می‌باشد. این امر یکی از ابزارهای مهم در جهان برای تعامل در فضای بین‌المللی و دستیابی به اقتصاد جهانی می‌باشد که با لحاظ شرایط استراتژیک و ژئوپلتیک منطقه‌ای ایران، کاری ممکن و محتمل است. ایران برای دستیابی به این مهم موانعی دارد که از آن جمله می توان به صادرات تک محصولی و خام فروشی، وجود برخی قوانین مغایر و زاید با سیاست دولت حاضر، تشکیل کمیته صادرات با مسئولیت وزارت امور خارجه و پیشگیری از سیاست صادرات غیرمستقیم و واسطه گری ایران در موضوع صادرات اشاره نمود. فارغ از سایر اهمیت های بالای دیپلماسی اقتصادی برای نیل به اهداف رشد و تکامل اقتصادی که تنها عامل پیشرفت و قرارگیری کشور در مسیر اقتصادی و اعتمادسازی جهانی است، استفاده از ظرفیت های بالای سازمان های همکاری اقتصادی (اگو) و همکاری‌های شانگهای و همچنین استفاده از ظرفیت های نهفته در گستردگی مرزهای آبی و خاکی ایران اسلامی که ناشی از ضریب امنیتی بالا در مقایسه با کشورهای همسایه قلمداد می‌شود، امری مهم و مورد تاکید است. سؤال اصلی پژوهش این است که مهمترین علل و عوامل اولویت یافتن دیپلماسی اقتصادی در سیاست خارجی دولت سیزدهم در منطقه کدامند؟ در پاسخ، فرضیه اصلی تحقیق این است که ماهیت تعامل گرا و اقتصاد محور سیاست خارجی دولت و اولویت یافتن هدف بی اثرسازی تحریم‌های اقتصادی در ظرفیت و فرصت‌های دیپلماسی اقتصادی با تاکید بر استفاده از دیپلماسی منطقه‌ای - همسایگی و رفع سوء اثر تبلیغات منفی دولت های غربی و الزامات ناشی از اهداف اقتصاد مقاومتی، مهمترین علل و عوامل اولویت یافتن دیپلماسی اقتصادی در سیاست خارجی دولت سیزدهم را تشکیل می دهند. این نوشتار به دنبال آن است

¹ - m.rezvani237@yahoo.com

تا ضمن بررسی سیر تحول دیپلماسی اقتصادی، نقش و جایگاه دیپلماسی اقتصادی در سیاست خارجی دولت سیزدهم را از منظر اهداف و برنامه ها، ساز و کار اجرایی و اولویت های دستورکار با تاکید بر توجه بر دیپلماسی همسایگی و منطقه‌ای بررسی و تحلیل نماید.

واژگان کلیدی: منطقه‌گرایی، تحریم، فرصت دیپلماسی، ظرفیت ژئوپلتیک، صادرات غیرنفتی

تحلیلی بر پتانسیل های گردشگری سلامت در توسعه اقتصادی دولت سیزدهم (مطالعه موردی گردشگری سلامت شهر زاهدان)

مینا ریگی^۱ و هاشم زارع^۲

امروزه صنعت گردشگری یکی از منابع مهم تولید، درآمد، اشتغال و ایجاد زیر ساخت ها برای نیل به توسعه پایدار بشمار می آید و به عنوان یکی از عوامل اقتصادی کشورها از سوی برنامه ریزان اقتصادی پذیرفته شده است. گردشگری سلامت از رو به رشدترین بخش های صنعت گردشگری جهان است که باعث شده سازمان های دست اندرکار و کشورهای علاقمند به توسعه گردشگری توجه خود را به این بخش از صنعت توریسم جلب و برای آن برنامه ریزی کنند هدف از پژوهش حاضر تحلیلی بر پتانسیل های گردشگری سلامت در توسعه اقتصادی می باشد. پژوهش حاضر بر اساس هدف جزء تحقیقات کاربردی و بر اساس ماهیت توصیفی- تحلیلی است. جهت تحلیل فرضیات تحقیق پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق شامل گردشگران سلامت و کارشناسان مرتبط با گردشگر سلامت می باشد. روش گردآوری داده ها، کتابخانه ای و میدانی با ابزار پرسشنامه و مصاحبه ه است و برای تحلیل داده ها از آزمون های آماری T تک نمونه ای، و - تحلیل محتوا استفاده شد. نتایج یافته ها نشان می دهد که شهر زاهدان از پتانسیل های بسیار بالایی در زمینه گردشگری سلامت برخوردار است و در صورت مدیریت صحیح می تواند چشم انداز آینده توسعه گردشگری سلامت استان را بسیار روشن ترسیم نمود. همچنین ضعف زیرساخت های فیزیکی، ضعف تبلیغات، عدم مدیریت صحیح و ضعف شناختی و برنامه ریزی مناسب به عنوان مهمترین موانع پیش روی توسعه گردشگری سلامت در شهر زاهدان می باشند.

واژگان کلیدی: فرصت ها و چالش های دولت سیزدهم در زمینه گردشگری (فرهنگی، تفریحی، سلامت)

و صادرات صنایع دستی

¹ - rigimina6@gmail.com

² - Hashem.zare@gmail.com

ارائه راهبردهای عملیاتی در راستای توسعه گردشگری روستایی متناسب با همه گیری

کرونا

زینتی فخرآباد^۱، محمدرضا رضوانی^۲ و عباس نیکزاد^۳

گردشگری همواره به عنوان یکی از پیشران های اقتصادی کشورها بشمار می آید، این بخش علاوه بر درآمدزایی و جذب سرمایه های لازم، می تواند باعث انتقال سنت های فرهنگی با ارزش منطقه ای به سایر مناطق شود، در واقع می توان گفت گردشگران میتوانند سفیران بالقوه فرهنگی یک کشور شناخته شوند، مناطق روستایی به دلیل برخورداری از ظرفیت های طبیعی و فرهنگی، همواره به عنوان مقاصد گردشگران داخلی و خارجی شناخته می شود. همه گیری پاندمی کرونا طی دو سال اخیر و ایجاد محدودیت های فراوان باعث شده گردشگری به عنوان آسیب پذیرترین صنعت اقتصادی کشورها بحساب آید، با توجه به تداوم همه گیری کرونا و شیوع سویه های جدید، تبیین راهبردهای توسعه گردشگری متناسب با وضع موجود به عنوان هدف اصلی این پژوهش شناخته شود، در واقع این پژوهش به دنبال شناسایی راهبردهای عملیاتی توسعه گردشگری متناسب با پاندمی کرونا مبتنی بر تجارب کشورهای مختلف می باشد. رویکرد پژوهش بر مبنای مطالعات انجام شده، گزارش های منتشر شده و آخرین یافته های علمی کشورهای پیشرو میباشد، بر اساس نتایج بدست آمده حاصل از تجارب کشورهای اندونزی و اسلونی، هوشمندسازی مقاصد گردشگری و لزوم مدیریت هدفمند جامعه گردشگری به عنوان راهبرد اصلی عصر حاضر شناخته می شود. از سوی دیگر تقویت زیرساخت های خدماتی و ارتباطاتی، جذب سرمایه گذار، حمایت از افراد خلاق و نوآور، تقویت آئین های سنتی و فرهنگی و شناسایی آن به جامعه هدف به عنوان مهمترین الزامات هوشمندسازی شناخته می شود.

واژگان کلیدی: گردشگری، هوشمندسازی، کرونا

¹ - h.zinati67@ut.ac.ir

² - rezvani@ut.ac.ir

³ - as.nikzad@gmail.com

ارزیابی ظرفیت های بازارهای عرضه کننده و متقاضیان مناسب محصولات فناورانه برای ایران

نجمه ساجدیان فرد^۱ و زهرا دهقان شبانی^۲

با توجه به اهمیت صنایع فناورانه و نقش تجارت در رشد و توسعه کشورها، در این پژوهش موقعیت ساختاری ایران و شرکای تجاری عمده آن در صادرات و واردات محصولات فناورانه در شبکه تجارت بین الملل بررسی شده است. سپس، با ساختن شاخصی ترکیبی از شاخصهای ساختاری شبکه به روش تحلیل مؤلفه های اساسی، بازارهای اصلی عرضه و متقاضیان عمده محصولات فناورانه در شبکه تجارت این کالاها معرفی و جایگزین هایی برای آنها معرفی شد که این کشورها منجر به بهبود موقعیت ساختاری ایران در شبکه تجارت بین الملل، کاهش اثرات تحریم ها و یا حداقل حفظ موقعیت کنونی ایران در شبکه تجارت بین الملل خواهد شد. نتایج حاکی از آن است که برقراری ارتباط و یا تقویت واردات از کشورهای آسیای شرقی، جنوب شرقی آسیا، اقیانوسیه و کشورهای اروپایی از جمله چین، ژاپن، هنگ کنگ، جمهوری کره، مالزی، سنگاپور، استرالیا و آلمان به بهبود موقعیت ساختاری ایران در شبکه تجاری کمک می کنند. همچنین، کشورهای آسیای شرقی و اقیانوسیه به عنوان مقاصد پیشنهادی برای صادرات معرفی شده اند. شرکای کنونی ایران در بخش صادرات در زمره کشورهای قدرتمند شبکه تجاری نبوده و این منجر به تضعیف موقعیت ساختاری ایران در شبکه تجارت بین الملل شده است. بنابراین، در صورتیکه تحریم ها تشدید شوند و ایران نتواند با کشورهای اصلی شبکه ارتباط بگیرد یا شرکای کنونی نخواهند ارتباط خود را با آن ادامه دهند، پیشنهاد می شود ایران رابطه تجاری خود را با کشورهای هند، روسیه، ایتالیا، امارات متحده عربی، ترکیه، سوئیس و قزاقستان و یا کشورهای مشابه آنها ارتباط تجاری برقرار کند تا بتواند موقعیت ساختاری خود را حداقل حفظ کند.

واژگان کلیدی: محصولات فناورانه، شریک تجاری، نظریه شبکه، ایران

¹ - s.sajedian@rose.shirazu.ac.ir

² - zdehghan@shirazu.ac.ir

بررسی جایگاه قدرت‌های نوظهور اقتصادی آسیایی در راهبرد دیپلماسی اقتصادی ایران ؛ مطالعه موردی چین

علیرضا سلطانی^۱

نظم جهانی جدید با محوریت تعاملات اقتصادی و نقش آفرینی قدرت‌های نوظهور اقتصادی در حال شکل‌گیری است. قدرت‌های نوظهور اقتصادی در شرایط حاضر عامل پویایی و تحرک اقتصاد جهانی سرمایه‌داری می‌باشند. این قدرت‌ها با در اختیار داشتن حجم بزرگی از تعاملات و ظرفیت‌های اقتصاد جهانی، معادلات سیاسی و امنیتی بین‌المللی را نیز دستخوش تغییر کرده و در نقش پیشران توسعه اقتصاد جهانی قرار گرفته‌اند. آنچه این میان‌اهمیت دارد و به‌شدت بر نتایج و دستاوردهای اقتصادی و توسعه‌ای مناسبات جدید تأثیرگذار است، برنامه و راهبرد ایران در احیای و تقویت مناسبات با اقتصاد جهانی است. بر این اساس ریل‌گذاری مجدد روابط ایران با اقتصاد جهانی و دور شدن از شرایط سنتی، غیرتوسعه‌ای و عمدتاً یک‌سویه گذشته ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. این ریل‌گذاری به‌طور طبیعی باید واقع‌بینانه هدفمند، توسعه‌محور و دور از معادلات صرف سیاسی باشد. هدف این رویکرد نیز شتاب بخشیدن به فرآیند توسعه کیفی کشور و به تبع آن رفع معضلات انباشته اقتصادی کشور (بیکاری، تورم، رکود، بهره‌وری پایین)، ارتقای جایگاه کشور در اقتصاد جهانی و جبران عقب‌ماندگی‌ها و شکاف‌های توسعه‌ای با دیگر کشورها در سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی است. بر این اساس، مناسبات اقتصادی و تجاری ایران در عرصه بین‌المللی باید متناسب با شرایط و الزامات جدید داخلی و بین‌المللی بازتعریف شود. ایران در دوران جدید تعامل با جهان، با لحاظ عبار سود و زیان، باید کشورهای نوظهور اقتصادی و آن‌هم کشورهای نوظهور آسیایی و همچنین ترکیه را که از مزیت مجاورت جغرافیایی برخوردار هستند، هدف‌گذاری کرده و درصدد گسترش مناسبات اقتصادی و تجاری با این کشورها با محوریت اهداف توسعه‌ای باشد. قدرت‌های نوظهور اقتصادی آسیایی به ویژه چین در مقایسه با قدرت‌های توسعه یافته، به لحاظ ریسک تجاری، ملاحظات و استانداردهای ارتباطی، کم‌رنگ بودن متغیرهای سیاسی در مناسبات و ماهیت تک‌میلی اقتصادهای ملی، از مزیت بیشتری برای مناسبات اقتصادی و توسعه‌ای ایران برخوردار می‌باشند که باید در فرآیند دیپلماسی اقتصادی مورد توجه قرار گیرد. سند راهبردی ۲۵ ساله

¹ - soltani12@gmail.com

ایران و چین می تواند چارچوب مناسبی برای شکل گیری مناسبات توسعه ای ایران با قدرت های
نوظهور آسیایی باشد.

واژگان کلیدی: قدرت های نوظهور، دیپلماسی اقتصادی، ایران، چین

دیپلماسی مشارکتی چین؛ فرصت‌ها و چالش‌ها برای دیپلماسی اقتصادی ایران

فاطمه سلیمانی پورلک^۱

سند مشارکت جامع راهبردی ایران و چین به‌منزله جلوه‌ای از دیپلماسی مشارکتی این کشور به‌واسطه ماهیت عمدتاً ژئواکونومیکی با اهداف و اولویت‌های اقتصادی و نتیجتاً فعال‌سازی دیپلماسی اقتصادی در ایران تلافی می‌یابد. سؤال اصلی در این نوشتار بر آن است که دیپلماسی مشارکتی چین در قالب سند مشارکت جامع راهبردی چه فرصت‌ها و چالش‌هایی برای دیپلماسی اقتصادی ایران به همراه دارد؟ فرضیه مورد آن است که دیپلماسی مشارکتی چین از یک‌سو، در حوزه‌های ساختارسازی بوروکراتیک اقتصادی، تسهیل زیرساخت‌های ارتباطات و اطلاعات، گسترش تجارت و سرمایه‌گذاری، همکاری مالی و بانکی، بازنشانی ایران در ابتکار کمربند و راه، و کاهش فشارهای تحریمی ایران فرصت‌هایی جهت بازیابی دیپلماسی اقتصادی ایران می‌گشاید و از سوی دیگر، به‌واسطه چالش‌های ناشی از رویکردها و انتظارات متفاوت از توافق، ناهماهنگی دو کشور در حوزه کلان‌سیاست‌گذاری، ساختارهای تجاری متفاوت، تحریم‌زدگی همگرایی مالی و بانکی دو کشور، و ضعف و کمبود دیپلمات‌های اقتصادی و تجاری ایرانی در چین بازدارنده دیپلماسی اقتصادی ایران می‌گردد. هدف مقاله آن است که چستی و چگونگی هم‌نشینی یا هم‌گریزی دیپلماسی مشارکتی چین و دیپلماسی اقتصادی ایران را شناسایی کند. مقاله دستیابی به این هدف را با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و با اتکاء به چارچوب‌های مفهومی و نظری دیپلماسی نوین در دو وجه پیش‌گفته پیش می‌برد. نتیجه حاصله دلالت بر آن دارد که دیپلماسی اقتصادی ایران در پرتو توافق راهبردی با چین گشایش‌هایی را تجربه می‌کند، اما از سویی، با چالش‌های معناداری مواجه است که بهره‌مندی آن را محدود می‌سازد. استنتاج نهایی به‌عنوان یافته نشان می‌دهد تا زمانی که تحریم‌ها بر اقتصاد ایران سنگینی می‌کنند، چین در بازار و اقتصاد ایران بدون رقیب خواهد بود و این به نوبه خود به ناهم‌ترازی دیپلماسی اقتصادی ایران با دیپلماسی مشارکتی چین می‌انجامد.

واژگان کلیدی: دیپلماسی مشارکتی، دیپلماسی اقتصادی، چین، ایران، سند مشارکت جامع راهبردی.

^۱ - m.soleimani@yahoo.com

ریشه های بنیادین محدود کننده ایران در جذب سرمایه های خارجی در آینده پیشرو

دولت سیزدهم

وریا شیرندی^۱

استمرار عملکرد نامطلوب اقتصادی ایران به مساله ای برجسته در سپهر عمومی و مجامع دانشگاهی در ایران تبدیل شده است شرایط فعلی کشور ما از لحاظ اقتصادی شرایط ویژه ای است. تحریم های بین المللی و محدودیت های مبادلات بین المللی توجه به اهمیت جذب سرمایه های خارجی را دوچندان می کند. جذب سرمایه های خارجی در شرایطی کنونی ایجاب می کند که ریشه های بنیادین و نهادی محدود کننده ایران در جذب سرمایه های خارجی در آینده پیشرو دولت سیزدهم و مهم ترین چالش اصلی دولت نوپا چهارساله آینده دولت حجت الاسلام آیت الله ابراهیم رئیسی و عملکرد نامطلوب اقتصادی ایران جذب سرمایه های خارجی و استمرار آن در دولت های قبل است. بنابراین ضرورت دارد که ریشه نهادی این عملکرد ضعیف شناسایی و ریشه های نهادهای ناکارآمد و غیر فراگیر آن را خشکاند نکته مهمی که داگلاس سیسل نورث و عاصم اوغلو و جیمز رایسون در نظریات خود ارائه می کنند که، مهمترین عامل نهادی بنیادین عدم رشد اقتصادی را «نهادهای» می داند. سوال اصلی این پژوهش این است که چه عوامل بنیادینی سبب استمرار عملکرد نامطلوب اقتصادی ایران و ظهور اقتصادی ایران را در اقتصاد سیاسی بین الملل محدود کرده است؟ فرصه پژوهش این است که نهاد نا کارآمد ریشه های بنیادین و نهادی محدود کننده ایران در جذب سرمایه های خارجی در آینده پیشرو دولت سیزدهم عملکرد نامطلوب اقتصادی ایران جذب سرمایه های خارجی و استمرار آن در دولت های قبل است. در صحنه اقتصاد سیاسی بین الملل محدود کرده است. روش گردآوری داده ها و منابع در این پژوهش به روش کتابخانه ای و اینترنتی و... است. بنابراین بر طبق این چارچوب محتوایی اگر ساختارهای نهادی بسته با قانون نظم دسترسی محدود سیاسی به نهادهای بهره کش اقتصادی باشد در نتیجه عملکرد نامطلوب اقتصادی ملی ایران در اقتصاد سیاسی بین الملل منجر می شود. بنابراین اهمیت دارد که راهکارهایی و نهادهای موثر در این زمینه، استفاده از سرمایه گذاری خارجی به عنوان کاتالیزوری رشد اقتصادی در آینده و تکمیل کننده سرمایه گذار داخلی است. بدیهی است سرمایه گذاری خارجی می تواند باعث انتقال تکنولوژی و فنی، دسترسی آسان تر به بازارها بین المللی و... گردد. برای تحقق سرمایه گذاری

¹ - r.shabrandi81@gmail.com

خارجی الزاماتی دارد که از آن جمله می‌توان به ثبات سیاسی - اقتصادی، امنیت حقوق مالکیت، اصلاح قوانین دست و پاگیر اقتصادی، ثبات سیاست‌های اقتصادی، کاهش رانت و فساد اقتصادی و... اشاره نمود در ادبیات اقتصادی نهادگرایی جدید، نقش نهادها و کیفیت و کمیت آنها رشد و توسعه اقتصادی - سیاسی مورد توجه است. نحوه توزیع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و نیز چگونگی جذب و تأثیر آن بر اقتصاد کشورها به شدت تحت تأثیر کیفیت و کمیت نهادها و شرایط اقتصادی، سیاسی و مختصات کشور جذب‌کننده سرمایه است. نیروها و نهاد‌هایی سیاسی که در شکل‌دهی دولت و نخبگان از چنین نهاد سیاسی پشتیبانی می‌کنند مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند.

کلیدواژگان: ایران، سرمایه‌گذاری خارجی، عوامل نهادی محدود‌کننده رشد، نهاد‌های غیرفراگیر.

ضرورت آگاهی از جریان شناسی دیپلماسی اقتصادی در دوره سیزدهم دولت جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر رفاه

فاطمه شیرمحمدی^۱ و رضا دادگر^۲

امروزه دیپلماسی از نظر ماهوی و موضوعی گسترده شده و به انواع و گونه‌های مختلفی از جمله دیپلماسی اقتصادی دسته‌بندی می‌شود، در واقع دیپلماسی اقتصادی یک موضوع تعیین کننده در راهبرد اقدام هر کشور در سطح بین‌المللی برای تحقق منافع ملی است و همچنین یکی از ابزارهای مهم در پیشبرد اهداف بلند مدت رشد و توسعه اقتصادی کشورها به حساب می‌آید و بعنوان نقطه تلاقی دیپلماسی و فعالیت‌های اقتصاد ملی و بین‌المللی و فصل مشترک بین منافع اقتصاد ملی و سایر منافع سیاسی امنیتی و فرهنگی یک کشور در سطح نظام اقتصاد سیاسی جهان تعبیر می‌گردد و اثرات آن را می‌توان در وضعیت معیشتی، درآمدی و رفاه کشور مشاهده کرد به همین دلیل آگاهی از جریان شناسی دیپلماسی در دوره سیزدهم دولت جمهوری اسلامی ایران ضرورت می‌یابد. این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی و به صورت کتابخانه‌ای با استفاده از منابع، مآخذ، گزارش‌های رسمی و سایت‌های معتبر سامان یافته است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد این جریان دیپلماسی در دوره‌های قبلی با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده که تأثیر مستقیمی روی رفاه در جمهوری اسلامی ایران داشته است. از نتایج این پژوهش می‌توان به این نکته اشاره کرد که معادلات سیاسی در جهان امروز از محوریت غرب به سمت شرق در حال تغییر است و از جمله عناصر مهم در مدیریت کلان کشور با تأکید بر مسئله معیشت و رفاه توجه به زیر ساخت و فرهنگ مورد نیاز جهت بهینه‌سازی دیپلماسی اقتصادی در دولت سیزدهم می‌تواند به شمار آید.

واژگان کلیدی: جریان‌شناسی، دیپلماسی اقتصادی، دوره سیزدهم دولت جمهوری اسلامی ایران، رفاه

¹ - f.shirmohammadi@stu.qom.ac.ir

² - dadgar.hs@cfu.ac.ir

سایه مناقشات سیاسی میان ایران و جمهوری آذربایجان بر روابط اقتصادی دولت سیزدهم

مجید شجاعی^۱ و نیلوفر جعفری^۲

جمهوری آذربایجان یکی از همسایگان شمال غرب جمهوری اسلامی ایران است که دارای اشتراکات فرهنگی، تاریخی و دینی فراوانی با ایران است. جمهوری آذربایجان که در سال‌هایی نه چندان دور بخشی از قلمرو ایران محسوب می‌شد، پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و به استقلال رسیدن همواره روابط حسنه‌ای با جمهوری اسلامی ایران برقرار کرده است. یکی از مهمترین جلوه‌های روابط ایران با آذربایجان بخش مبادلات اقتصادی است. در سال‌های اخیر بویژه با قدرت گرفتن حزب عدالت و توسعه در ترکیه و حضور رجب طیب اردوغان و تفکر احیای امپراتوری عثمانی و اتحاد ترک‌ها، شاهد برقراری روابط نزدیکی میان ترکیه و جمهوری آذربایجان بوده‌ایم که یکی از نمود آن حمایت ترکیه از جمهوری آذربایجان در جنگ ۴۴ روزه با ارمنستان است. همچنین از طرفی رابطه با اسرائیل تنش‌های سیاسی فراوانی را میان ایران و جمهوری آذربایجان ایجاد کرده است که پیش‌بینی می‌شود به روابط اقتصادی میان دو کشورها نیز تسری پیدا کند. سوال اصلی این پژوهش نیز ناظر به همین موضوع است که: تحولات و تنش‌های سیاسی میان ایران و جمهوری آذربایجان چه تاثیری بر روابط اقتصادی این دو کشور خواهد گذاشت؟ فرضیه این پژوهش بر این اساس نظریه کارکردگرایی این است که تحولات و تنش‌های سیاسی بین دو کشور موجب کاهش و تضعیف روابط و همکاری‌های اقتصادی بین ایران و آذربایجان خواهد شد. در این پژوهش با استفاده از روش تحقیق توصیفی تحلیلی و منابع اسنادی به تشریح وضعیت حاضر پرداخته خواهد شد.

واژگان کلیدی: ایران، جمهوری آذربایجان، کارکردگرایی، همکاری اقتصادی، همکاری سیاسی

¹ - majidshojaee1993@gmail.com

² - niloofarjafarii1994@gmail.com

دولت سیزدهم و سرمایه‌گذاری خارجی در صنعت نفت و گاز

شکیب ضربی قلعه حمامی^۱ و ابوبکر ایازی سنقرآبادی^۲

در کشوری مانند ایران که اقتصاد آن بر پاشنه‌ی صنایع نفت و گاز می‌چرخد، اهمیت جذب سرمایه‌گذار خارجی در این حوزه بیش از سایر کشورها احساس می‌شود. با توجه به شرایطی که به دلیل تحریم در سالیان اخیر در کشور ما پیش آمده و فشاری که مستقیماً بنابر جنگ نابرابر اقتصادی بر دولت و ملت ایران تحمیل می‌شود، طبیعتاً جذابیت صنایع مذکور برای سرمایه‌گذار خارجی بشدت کاهش یافته و به موازات آن ناتوانی و ضعف دولت‌های اخیر نیز در این حوزه‌ی مشخص، افزایش یافته است. دولت سیزدهم که تقریباً زمان قابل توجهی از نصب آن می‌گذرد، قطعاً با چالش‌های اساسی و مهمی در این زمینه رو به روست که ما در این مقاله سعی کردیم به بخشی از آنها اشاره کنیم. رویکرد روش تحقیقی حاضر از نوع روش اسنادی و کتابخانه‌ای است که ما در چند ماه اخیر به بررسی و مطالعه پژوهش‌های مختلفی که در این حوزه انجام شده است، پرداخته‌ایم که به مهمترین آن پژوهش‌ها در ذیل اشاره نموده ایم. طبق این پژوهش ما نتیجه گرفتیم که سرمایه‌گذاری خارجی نقش حیاتی و مهمی در صنعت هر کشوری ایفا می‌کند و نه تنها باعث رشد و شکوفایی در حوزه‌ی سرمایه‌گذاری شده و اقتصاد آن کشور می‌شود بلکه زمینه رشد، ترقی و بهبود سایر بخشها مانند تکنولوژی، مدیریت، محیط زیست و ... را نیز فراهم می‌کند. جمهوری اسلامی نیز با یک برنامه‌ریزی مدون و دقیق و با اتکا به تخصص‌گرایی و نیازسنجی در صنعت نفت و گاز بایستی شرایط ورود سرمایه‌گذار خارجی را فراهم کرده و آنها را به میز مذاکره بکشاند. ضمن اینکه با نیم‌نگاهی به مذاکرات برجام، مقدمات رفع تحریم‌ها و به تبع آن گشایش مسیر دیپلماسی اقتصادی و جذب سرمایه‌گذار را نیز فراهم و مهیا کند.

واژگان کلیدی: صنعت نفت و گاز، دولت سیزدهم، سرمایه‌گذاری خارجی.

¹ - shakibzarbi81998@gmail.com

² - aboobakrayazi@gmail.com

بررسی اثر نرخ ارز بر صادرات غیرنفتی ایران با استفاده از رویکرد خود رگرسیون با وقفه های توزیعی ARDL در دوره ۱۳۶۷-۱۳۹۶

زهرا کارگر^۱، سعید دهقان خاوری^۲، فاطمه فلاح^۳، محدثه زارع^۴ و مهدیه مصدق^۵

مشکلات ناشی از اقتصاد تک محصولی و اتکای بیش از حد به درآمد های نفتی موجب شده است تا اقتصاد کشورهای صادر کننده نفت به شدت تحت تأثیر عوامل موثر بر درآمد های نفتی قرار گیرد. یکی از مهم ترین راهکار های توسعه اقتصادی این گونه کشورها و کاهش وابستگی اقتصاد به صادرات نفت خام، رهایی از اقتصاد تک محصولی و افزایش صادرات غیرنفتی است. در تئوری های اقتصادی، نرخ ارز به عنوان ارزش برابری پول ملی یک کشور در برابر پول ملی کشور دیگر به عنوان یکی از مهمترین عوامل موثر بر صادرات غیرنفتی می باشد. به همین منظور در این مطالعه به بررسی اثر نرخ ارز بر صادرات غیرنفتی ایران طی دوره ۱۳۶۷-۱۳۹۶ پرداخته شده است. به این ترتیب، با استفاده روش خود رگرسیون با وقفه های توزیعی (ARDL) برای تخمین روابط کوتاه مدت و بلند مدت میان نرخ ارز و صادرات غیرنفتی و همچنین سایر متغیر های مورد مطالعه استفاده شده است. نتایج حاصل از تخمین نشان دهنده این است که نرخ ارز اثر منفی و معنی دار بر صادرات غیرنفتی دارد. همچنین نتایج نشانگر آن است که رابطه مبادله اثر منفی و معنی دار، تورم، نقدینگی و رشد اقتصادی اثر مثبت و معنی دار بر صادرات غیرنفتی داشته اند. ضریب تعدیل به دست آمده از برآورد الگوی تصحیح خطا (ECM) نیز نشان می دهد که در هر دوره ۷۲ درصد از عدم تعادل های صادرات غیرنفتی در راستای مقادیر تعادلی بلند مدت تعدیل می شود.

واژگان کلیدی: نرخ ارز، صادرات غیر نفتی، خود رگرسیون با وقفه های توزیعی، اقتصاد ایران، تورم

¹ - zhrakgr@1378.com
² - saeed.khavari@gmail.com
³ - fallahf300@gmail.com
⁴ - zarems8451@gmail.com
⁵ - mosaddegh1377@gmail.com

بررسی جایگاه دیپلماسی اقتصادی در سیاست‌های کلی برنامه چهارم، پنجم و ششم توسعه

امیرحسین عرب پور^۱ و رضا توکلی^۲

دیپلماسی اقتصادی به اقدامات رسمی دیپلماتیک اطلاق می‌شود که تأییدکننده منافع اقتصادی کشور در سطح بین‌المللی است. کنشگران دولتی و غیردولتی گوناگونی در این حوزه به فعالیت می‌پردازند که قوانین مختلف حیطه عمل آنان را مشخص می‌کنند. اسناد بالادستی و سیاست‌های کلی هر کشور از مهم‌ترین این قوانین هستند. هدف پژوهش حاضر کمک به ارائه سیاست‌های پیشنهادی حوزه دیپلماسی اقتصادی در افق چشم‌انداز ۱۴۰۴ مبتنی بر تجربه‌ها و آموخته‌های علمی حاصل از بررسی سیاست‌های کلی برنامه چهارم، پنجم و ششم توسعه است. روش تحقیق این پژوهش مبتنی بر روش توصیفی-تحلیلی و گردآوری اطلاعات از اسناد کتابخانه‌ای می‌باشد. پژوهش حاضر نشان داد که تنظیم سیاست‌های کلی دیپلماسی اقتصادی در برنامه هفتم توسعه و برنامه‌های توسعه در افق چشم‌انداز ۱۴۰۴ بایستی ضمن ارتباط معنادار در نسبت با برنامه‌های پیشینی، اقدام به جبران کمبودها و لحاظ نمودن اقتضانات نوین نماید.

واژگان کلیدی: دیپلماسی اقتصادی، اسناد بالادستی، سیاست‌های کلی، برنامه‌های توسعه، سیاست‌گذاری

^۱ - amir.h4422@gmail.com

^۲ - Tavakoli.reza1374@yahoo.com

موانع و فرصت‌های سیاسی گسترش روابط اقتصادی جمهوری اسلامی ایران با محور

مقاومت اسلامی

امیرحسین رشیدی^۱ و امیرحسین عرب پور^۲

در دهه‌های اخیر و پس از انقلاب اسلامی، ارتباطات مستحکم ایدئولوژیکی میان ایران و برخی از کشورها و نیروهای همسو به وجود آمده و علاوه بر پیگیری اهداف سیاسی، امنیتی و مذهبی، فرصت‌های فراوانی برای بسط و تحکیم روابط اقتصادی و بازرگانی میان این کشورها ایجاد شده است. این کشورها و نیروها که موسوم به حوزه مقاومت اسلامی هستند از قرابت و هماهنگی قابل توجهی برخوردار هستند که این امر می‌تواند مطلع راهبردی و مهمی در توسعه هر یک از آن‌ها به حساب آید. کشورها و نیروهای مقاومت اسلامی به دلیل داشتن خط‌مشی نزدیک ایدئولوژیک و قرابت تدابیر سیاسی و امنیتی، از همگرایی و همسویی مناسبی برخوردار هستند. جمهوری اسلامی ایران نیز به عنوان نقش‌آفرین اصلی و قلب تپنده این محور، می‌تواند روابط اقتصادی محور مقاومت را به عنوان یکی از اصلی‌ترین مسائل موجود تقویت نموده و از طریق گسترش ارتباطات تجاری، همکاری‌های اقتصادی و تعاملات بازرگانی را ارتقاء بخشد. با این حال و با وجود اقبال نیروهای مقاومت اسلامی برای گسترش روابط اقتصادی، همچنان سیستم و ساختار مناسبی برای این امر طراحی نشده و موانع مختلفی در پیش روی این ظرفیت وجود دارد. از جمله این موارد می‌توان به موانع و سوءتدبیرهای سیاسی-امنیتی سیاست‌گذاری اقتصادی ایران و محور مقاومت و عدم استفاده بهینه از فرصت‌های موجود اشاره نمود که پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این پرسش است که موانع و فرصت‌ها کدامند و به چه مولفه‌هایی تقسیم می‌شوند. این مقاله در گردآوری اطلاعات از روش اسنادی و در تحلیل داده‌ها نیز از روش تفسیری بهره برده است.

واژگان کلیدی: موانع و فرصت‌های سیاسی، محور مقاومت اسلامی، روابط اقتصادی خارجی، دیپلماسی اقتصادی.

^۱ - AHRashidi91@gmail.com

^۲ - amir.h4422@gmail.com

بررسی جایگاه فرصت‌های سیاسی-امنیتی در روند روابط اقتصادی جمهوری اسلامی ایران با ارمنستان

سمانه طهماسبی^۱، سعید سعیدی^۲ و حسین طهماسبی^۳

یکی از اقوامی که از روزگار بسیار دور در جوار ایرانیان زندگی کرده اند و با آنان روابط نزدیکی داشته اند، ارمنیان بودند. روابط ایران و ارمنستان بر ارتباط فرهنگی، سیاسی و تاریخی دیرینه دو کشور همسایه و اشتراک فکری دو ملت استوار بود. جمهوری اسلامی ایران با توجه به داشتن مرز با ارمنستان و منافع سیاسی-امنیتی در منطقه و در راستای توسعه روابط اقتصادی در سال ۱۹۹۲ با این کشور روابط دیپلماتیک برقرار کرد. تلاش ایران برای حضور در معادلات سیاسی-امنیتی منطقه، با توجه به اینکه هرگونه بی ثباتی در منطقه قفقاز، تهدیدی علیه امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران است، ایران رابه درپیش گرفتن ایفای نقش راهبردی فعال در قبال امنیت ارمنستان و ادراک کرد. به این منظور تلاش مؤثر ایران برای حل بحران قره باغ نمونه های روشنی از سیاست ایران برای استقرار صلح پایدار و امنیت و ثبات در این منطقه بود. از این رو در این مقاله ضمن معرفی فرصت‌های سیاسی-امنیتی تلاش شده تا نقش این فرصت‌ها را در روند روابط اقتصادی جمهوری اسلامی ایران و ارمنستان را مورد بررسی قرار دهد. این مقاله بنا دارد به این سؤال پاسخ دهد که فرصت‌های سیاسی-امنیتی چه جایگاهی در روند روابط اقتصادی جمهوری اسلامی ایران و ارمنستان داشته است؟ پژوهش حاضر با روش توصیفی - تحلیلی این فرضیه را مطرح می کند که «فرصت‌های سیاسی-امنیتی به عنوان ابزاری برای تأمین حداکثر منافع اقتصادی دو کشور جمهوری اسلامی ایران و ارمنستان، نقش بسیار مهم و استراتژیکی در روند روابط اقتصادی این دو ملت داشته است»

واژگان کلیدی: فرصت‌های سیاسی-امنیتی، جمهوری اسلامی ایران، ارمنستان، روابط اقتصادی

¹ - samaneh.tahmasbi1368@gmail.com

² - saeed.saedi27332@gmail.com

³ - Tahmasebi054@gmail.com

بررسی جایگاه اتحادیه «آسه‌آن» در منظومه تجارت خارجی جمهوری اسلامی ایران

وحید قربانی^۱ و مهرداد عله پور^۲

با عنایت به نقش فزاینده اتحادیه اقتصادی آسه آن که به همراه قدرت‌های نوظهور شرق آسیایی در فضای نوین حاکم بر نظام بین‌الملل، گوی سبقت را در عرصه‌های گوناگون از رقبای غربی می‌ریبند و با توجه به شرایط فعلی اقتصاد ایران که با چالش‌هایی نظیر رکود توری و فشارهای خارجی مواجه است، حضور مؤثرتر در بازارهای منطقه‌ای از جمله جنوب شرق آسیا و اتحادیه اقتصادی آسه آن می‌تواند ضمن ارتقاء سطح تولید و صادرات کشور؛ زمینه را برای کاهش آثار ناشی از فشارهای خارجی و تحقق اهداف رشد و پیشرفت اقتصادی فراهم آورد. بررسی چرایی عدم توجه راهبردی و آینده‌نگر به ظرفیت‌های تجاری و اقتصادی اتحادیه آسه‌آن مهم‌ترین مسئله مقاله حاضر است. در خلال مقاله حاضر کوشش شده‌است تا در پرتو مفاهیم و معناها و با استناد به آمار و ارقام متقن، پاسخ‌های لازم به پرسش‌های زیر ارائه گردد: اتحادیه موسوم به آسه‌آن تا چه اندازه از ظرفیت‌های تجاری و اقتصادی در قاره آسیا برخوردار است؟ چرا با وجود همکاری‌های دیپلماتیک گسترده، تلاش‌های لازم در جهت تعمیق روابط تجاری و اقتصادی با اتحادیه منطقه‌ای آسه‌آن صورت نپذیرفته است؟ راهکارهای پیشنهادی در جهت تعمیق سطح روابط تجاری و اقتصادی ایران با اعضای اتحادیه آسه‌آن شامل چه مواردی می‌باشد؟ در مقام پاسخ چنین استدلال می‌شود که با عنایت به جایگاه ویژه اتحادیه آسه‌آن در منطقه جنوب شرق آسیا و نظر به شرایط بغرنج اقتصادی که امروزه گریبان‌گیر اقتصاد و تجارت کشورمان شده‌است، از رهگذر پیمان مودت موسوم به تاک که کانال ارتباطی ایران با اتحادیه آسه‌آن محسوب می‌شود، می‌توان تمهیدات لازم را جهت حفظ و گسترش بازار کشورهای عضو سازمان بر پایه صادرات و ادغام در روندهای تجاری درون اتحادیه‌ای فراهم ساخت.

واژگان کلیدی: ایران، اتحادیه آسه آن، تجارت، تاک، صادرات، جنوب شرق آسیا، ظرفیت‌ها

^۱- vahid_ghorbani@hotmail.com

^۲- mehrdadalipour1992@gmail.com

سوگیری‌های شناختی ایرانیان و برنامه ۲۵ ساله همکاری ایران و چین

شهر روز شریعتی^۱ و فردین کریمی^۲

بخش قابل توجهی از امکان‌سنجی و فهم روابط آینده ایران و چین مستلزم شناخت ملاحظات ادراکی و توجه به فرهنگ استراتژیک دو کشور است. به هر میزان نحوه نگرش ادراکی ایرانیان در قبال چین مثبت‌تر باشد، بخت موفقیت برنامه همکاری‌های ۲۵ ساله ایران و چین نیز افزایش خواهد یافت. مطابق اسناد منتشره حزب کمونیست چین در گفتمان سیاست خارجی و نحوه نگرش این کشور به نظام بین‌الملل مختصاتی منحصر به فرد وجود دارد که برخی از این مختصات می‌تواند همسو با منافع ملی ایران ارزیابی شود. با این وجود به نظر می‌رسد تاثیر این منافع همسو به همراه تاثیرات حاصل از ملاحظات ایدئولوژیک در روند سیاستگذاری‌های اقتصادی کشور گاه به حدی بوده است که تاثیر نگرش‌های ادراکی ایرانیان در فرایند سیاست‌گذاری‌های داخلی و خارجی کم اهمیت پنداشته است. به عبارت بهتر، بر خلاف مشابهت‌های آرمان‌های دو نظام سیاسی حاکم بر ایران و چین در زمینه انتقاد از نظم موجود جهانی به نظر می‌رسد، رویکردهای ادراکی ایرانیان در قبال چین به میزان قابل توجهی متفاوت است و در شرایطی که جمهوری اسلامی ایران تلاش برای توسعه سریع روابط با چین را در اولویت قرار داده است، توجه ویژه به ادراک عمومی ایرانیان و تلاش برای برنامه‌ریزی فرهنگی به منظور بهسازی این تصویر اجتناب‌ناپذیر است. این مقاله با استفاده از روش پیمایش تطبیقی و همچنین استفاده از آموزه‌های روش تحلیل روند، کوشیده است سوگیری‌های شناختی دانشگاهیان کشور در قبال مساله چین را ارزیابی کند و در عین حال راهکارهایی نیز برای بهبود فرایند سیاستگذاری در موضوع همکاری ۲۵ ساله ایران و چین ارائه دهد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد عدم وجود زیرساخت‌های فرهنگی و سوگیری‌های شناختی ایرانیان نسبت چین یکی از جدی‌ترین چالش‌های همکاری‌های ایران و چین در میان مدت خواهد بود.

واژگان کلیدی: ایران، چین، فرهنگ، سیاست خارجی، همکاری ۲۵ ساله

^۱- Shariati@modares.ac.ir

^۲- fardin.karimi@modares.ac.ir

اقتصاد شبکه ای عربستان سعودی و بازدارندگی علیه جمهوری اسلامی ایران

سجاد محسنی^۱

عربستان سعودی به عنوان یکی از مهم ترین رقبای منطقه‌ای ایران همواره تلاش کرده تا میزانی از بازدارندگی را در برابر سیاست های منطقه‌ای ایران اعمال کند. این کشور بر اساس این پیش فرض که اقتصاد جمهوری اسلامی ایران در نتیجه تحریم‌های ایالات متحده آمریکا و فقدان ارتباط گسترده با اقتصاد جهانی آسیب پذیر است تلاش کرده تا رقابت منطقه‌ای را از حوزه امنیتی به حوزه اقتصادی بکشاند. بر این اساس، ریاض به دنبال این است تا نوعی بازدارندگی همه جانبه را علیه ایران اعمال کند. در این طرح بازدارندگی تمامی نقاطی که جمهوری اسلامی به صورت بالفعل و یا بالقوه می‌تواند مناسبات اقتصادی داشته باشد را هدف قرار می‌دهد. در چنین شرایطی این کشور نوعی بازدارندگی شبکه ای را علیه جمهوری اسلامی ایران ترسیم کرده است که حتی در صورت بهبود روابط ایران و عربستان در دولت سیزدهم، می‌تواند اقتصاد ایران را با چالش روبرو کند. با توجه به این مقدمه اکنون این سؤال مطرح می‌شود که بازدارندگی شبکه ای اقتصادی چیست؟ و عربستان سعودی چگونه از این بازدارندگی علیه جمهوری اسلامی ایران استفاده می‌کند؟ در پاسخ باید گفت که بازدارندگی شبکه ای اقتصادی نوعی بازدارندگی مبتنی بر مفهوم توسعه ارتباطات جهانی است که در راستای مسدود کردن تمامی نقاط اقتصادی رقیب بر اساس خرید سهام شرکت های تأثیرگذار و سرمایه‌گذاری در بخش های کلیدی اقتصادی کشورهای هدف است و عربستان سعودی با سرمایه‌گذاری در کشورهای خریدار انرژی از ایران و خرید سهام شرکت های طرف قرارداد ایران تلاش دارد تمامی نقاط دسترسی ایران به اقتصاد بین‌الملل را آسیب پذیر سازد. پژوهش حاضر برای اثبات این ادعا از رویکرد توصیفی-تحلیلی مبتنی بر روش گردآوری اسنادی داده ها استفاده می‌کند.

واژگان کلیدی: رقابت اقتصادی، بازدارندگی شبکه ای، عربستان سعودی، جمهوری اسلامی ایران

^۱- mohseni.sajad66@gmail.com

دیپلماسی اقتصادی فصل مشترک اقتصاد و سیاست خارجی است که موضوعاتی از قبیل تجارت، سرمایه‌گذاری، انتقال فناوری، مهاجرت نیروی کار، کمک‌های توسعه‌ای، تحریم، گردشگری، تولید فراسرزمینی، ترانزیت و لجستیک تجاری، پرداخت‌های مالی و تعامل با رژیم‌ها و سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی اقتصادی را شامل می‌شود. جمهوری اسلامی ایران با ترسیم اهداف عالی اقتصادی و بین‌المللی، برخورداری از امکانات و توانمندی‌های طبیعی و انسانی کم‌نظیر و مواجهه با کارشکنی در روابط اقتصادی خارجی ملزم به طراحی و عملیاتی‌سازی گونه‌ای بومی از دیپلماسی اقتصادی خواهد بود. تجمیع آرای نظریه‌پردازان، کارشناسان، سیاستگذاران و مجریان این مهم در سطوح دیپلماسی اقتصادی، تجاری و کسب و کار نشان می‌دهد که عمده فرصت‌ها و چالش‌های جمهوری اسلامی ایران در تعاملات اقتصادی خارجی معطوف به ادراک و فهم مشترک از ماهیت، کارکردها و لوازم دیپلماسی اقتصادی و تعیین اولویت‌های همکاری (به لحاظ موضوعی و مناطق هدف) و در نهایت چاره‌اندیشی برای تسهیل جریان پرداخت‌ها و جلب و جذب سرمایه‌های خارجی تصور می‌شود.